

Almanahul
Arhiepiscopiei Timișoarei

2023

(anul al 43-lea de la fondare)

Publicație bisericească apărută în anul 1980 sub titlul de „Îndrumător bisericesc, misionar și patriotic”. După anul 1990 se va numi „Calendarul românului pe anul comun de la Hristos”. Odată cu reînființarea Episcopiei Caransebeșului, din anul 1995 se va intitula „Calendarul Arhiepiscopiei Timișoarei”, iar începând cu anul 2017, „Almanahul Arhiepiscopiei Timișoarei”.

**Cancelaria
Centrului eparhial**

Almanahul
Arhiepiscopiei Timișoarei
2023

**Se tipărește cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului Părinte
† IOAN
Mitropolitul Banatului**

Comitetul de redacție:

Președinte: Înaltpreasfințitul Mitropolit Ioan al Banatului

Vicepreședinte: Preasfințitul Episcop-vicar Paisie Lugojanul

Membri: preot dr. Ionel Popescu, preot Mircea Szilagy

Redactori: preot dr. Adrian Carebia, preot dr. Marius Florescu

Grafică și paginație: arhid. dr. Marian Pîrvu, Bianca Adnana Nica

Datele statistice au fost actualizate la data de 31 decembrie 2022.

ISSN: 2668-8204

Tiparul executat la Tipografia Partoș S.R.L. din Timișoara.

CUPRINS

Cuvânt înainte: † IOAN Mitropolitul Banatului.....	7
Calendar creștin-ortodox 2023.....	9
Rânduieli bisericești în anul 2023	117
Organizarea canonică a Bisericii Ortodoxe.....	121
Biserica Ortodoxă Română.....	123
Arhiepiscopia Timișoarei.....	133
Protopopiate.....	141
Paraclise mitropolitane/Preoți cu misiune de asistență socială.....	181
Cronica anului 2022.....	183
Mănăstiri și schituri.....	185
 Pastorația persoanelor vârstnice în atenția Bisericii:	
† IOAN Mitropolitul Banatului: Omul bătrân este o floare din primăvara veșniciei.....	200
Preot dr. Adrian Carebia: Actualitatea misiunii Bisericii prin filantropie.....	206

Cântarea bisericească și imnografică în actualitate:

Preot dr. Ionel Popescu: Amintirea a doi valoroși compozitori și dirijori bănațeni.....216

Preot prof. univ. dr. Vasile Muntean: Sfântul Roman Melodul, patronul psalților.....222

Preot dr. Valentin Bugariu: Aspecte din trecutul muzicii bisericești bănațene230

Mihai Reja: Scrieri unicat despre muzica lui Dimitrie Cantemir...253

Pagini de spiritualitate creștină:

Preot lect. univ. dr. Marius Florescu: Misiunea Bisericii prin cuvânt – la centenarul nașterii Mitropolitului Nicolae al Banatului.....270

Protopop dr. Ioan Bude: Sfânta Cruce -,„semnul Fiului Omului”.276

CUVÂNT ÎNAINTE

† IOAN
Mitropolitul Banatului

Prin purtarea de grijă a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, anul 2023 în care tocmai am intrat este „**Anul omagial al pastorației persoanelor vârstnice**” și „**Anul comemorativ al inmografiilor și cântăreților bisericești (psalți)**” în Patriarhia Română.

Biserica Ortodoxă a susținut și sprijinit dintotdeauna pastorația persoanelor vârstnice, oferind sprijin concret persoanelor de vârstă a treia și înțelegând că viața și sănătatea sunt daruri ale lui Dumnezeu, care trebuie apărute și cultivate. După modelul Mântuitorului Hristos care „*străbătea toată Galileea, învățând în sinagogile lor, predicând Evanghelia împărăției și vindecând orice boală și orice suferință în popor*” (Matei 4, 23; 9, 35), slujirea Bisericii este aceea de a sprijini și alina suferințelor oamenilor. Așa se explică multimea instituțiilor de binefacere sau asistentă socială înființate sau patronate de Biserică de-a lungul secolelor, adesea cu sprijinul multor credincioși milostivi și darnici. Astăzi, vechea tradiție social-filantropică a Bisericii a revenit în actualitate îndeosebi de când cultele religioase au recăștigat libertatea de organizare și slujire misionară în societatea românească.

Este nevoie de un efort comun pentru ca societatea civilă și comunitatea eclezială să ajute pe bătrânii bolnavi să poată trăi demn și să fie tratați cu multă atenție, dragoste și recunoștință. Să le mângâiem rănilor, să ducem hrană celor nevoiași, Biserica noastră organizează colecte pentru strângerea de fonduri sau alte bunuri, pentru a fi

distribuite în pace și liniște acolo unde este rană, acolo unde este durere. Să trecem de la semănatul cuvântului lui Dumnezeu la rodirea lui, și apoi la împărtășirea lui prin milosteniile care se vor face pentru cei care sunt în nevoi.

Anul acesta este și Anul comemorativ al imnografilor și cântăreților bisericești (psalți) în Patriarhia Română. Este mai mult decât lăudabilă această inițiativă și dorință de a ne aduce aminte de marii psalți și dirijori de coruri. Din mila lui Dumnezeu, avem astăzi valoroși cântăreți ai stranei care transmit mai departe cântarea cea dumnezeiască ucenicilor lor. Pe de altă parte, nu putem să nu constatăm că din nefericire există și o criză acută de cântăreți bisericești, iar acest lucru este preponderent în majoritatea zonelor țării. Sperăm într-o revigorare treptată și a acestei frumoase îndeletniciri aceștia fiind cei care asemenea îngerilor Îl slăvesc neîncetat pe Dumnezeu în cântare. Să ne rugăm Maicii Domnului și sfinților imnografi ca să mijlocească înaintea lui Dumnezeu pentru cei de la strană, și care laudă pe Dumnezeu și pe sfinții Lui, cu dulce cântare armonioasă.

Să împărtășim astăzi semenilor noștri lumină din lumina lui Hristos, iubire din iubirea lui Hristos, milă din mila lui Hristos, mângâiere pentru cei de pe patul suferinței, Hristos să le vindece ale lor răni cu scump sângele Său.

În sprijinul acestor năzuințe se înscrie și cuprinsul actualului Almanah pe anul 2023, ajuns din mila lui Dumnezeu la al 43-lea an de apariție neîntreruptă. El vine și de data aceasta în întâmpinarea temelor anului omagial amintit, abordându-le în premieră și deschizând calea discuțiilor și dezbaterilor care vor urma în cuprinsul anului 2023.

Tuturor clericilor, monahilor și credincioșilor eparhiei noastre le împărtășim pe această cale cuvânt de binecuvântare, spor în tot lucrul cel bun și mântuire, iar celor în vârstă nădejdea plină de bucurie a întâlnirii cu Hristos Cel Inviat.

Bunul Dumnezeu să binecuvânteze țara noastră și cetatea aceasta! Să rostim cu toții un Tatăl nostru, pentru țara și pentru neamul nostru, ca Dumnezeu să ne păzească și în anul care tocmai a început.

Calendar creștin-ortodox 2023

DECEMBRIE 2022 - IANUARIE 2023

29 DECEMBRIE JOI	Sfinții 14.000 de prunci uciși din porunca lui Irod; Sf. Cuv. Marcel și Tadeu (<i>Harți</i>)
30 DECEMBRIE VINERI	Sf. Mc. Anisia fecioara;
31 DECEMBRIE SÂMBĂȚĂ	<i>Odovania praznicului Nașterii Domnului;</i> Sf. Cuv. Melania Romana; Sf. Mc. Hermes (<i>Slujba în noaptea trecerii dintre ani</i>)
1 IANUARIE DUMINICĂ	Tăierea-împrejur cea după trup a Domnului; †) Sf. Ier. Vasile cel Mare, arhiepiscopul Cezareei Capadociei, și mama sa, Sf. Emilia (<i>Anul Nou. Tedeum.</i>) ○
Duminica dinaintea Botezului Domnului; Ap. 2 Timotei 4, 5-8; al praznicului: Coloseni 2, 8-12; Ev. Marcu 1, 1-8 (Predica Sfântului Ioan Botezătorul); a praznicului: Luca 2, 20-21, 40-52; glas 4, voscr. 7	

IANUARIE 2023

2 IANUARIE LUNI	<i>Înainte-prăznuirea Botezului Domnului; Sf. Ier. Silvestru, episcopul Romei; Sf. Cuv. Serafim din Sarov</i>
3 IANUARIE MARȚI	Sf. Proroc Maleahi; Sf. Mc. Gordie
4 IANUARIE MIERCURI	Soborul Sf. 70 de Apostoli; Sf. Cuv. Teoctist din Sicilia; Sf. Cuv. Apolinaria; Sf. Cuv. Nichifor cel Lepros(<i>Hartî</i>)

IANUARIE 2023

5 IANUARIE JOI	Sf. Mc. Teopempt și Teonas; Sf. Cuv. Sinclitichia (<i>Ajunul Botezului Domnului. Post</i>)
6 IANUARIE VINERI	(†) Botezul Domnului (<i>Boboteaza – Dumnezeiasca Arătare.Harți</i>)
7 IANUARIE SÂMBĂȚĂ	† Soborul Sf. Proroc Ioan Botezătorul
8 IANUARIE DUMINICĂ	Sf. Cuv. Gheorghe Hozevitul; Sf. Cuv. Domnica
Duminica după Botezul Domnului; Ap. Efeseni 4, 7-13; Ev. Matei 4, 12-17 (Începutul propovăduirii Domnului); glas 5, voscr. 8	

9 IANUARIE LUNI	Sf. Mc. Polieuct; Sf. Ier. Petru, episcopul Sevastiei
10 IANUARIE MARTI	Sf. Ier. Grigorie, episcopul Nyssei; †) Sf. Cuv. Antipa de la Calapodești; Sf. Ier. Dometian, episcopul Melitinei
11 IANUARIE MIERCURI	† Sf. Cuv. Teodosie, începătorul vieții călugărești de obște din Palestina; Sf. Cuv. Vitalie

IANUARIE 2023

12 IANUARIE JOI	Sf. Mc. Tatiana diaconița și Eutasia
13 IANUARIE VINERI	Sf. Mc. Ermil și Stratonice; Sf. Ier. Iacob, episcop de Nisibe
14 IANUARIE SÂMBĂȚĂ	Odovania praznicului Botezului Domnului; Sf. Cuv. Mucenici din Sinai și Rait; Sf. Nina, lumina toarea Geogiei
15 IANUARIE DUMINICĂ	Sf. Cuv. Pavel Tebeul și Ioan Colibașul
Duminica a 29-a după Rusalii; Ap. Duminicii a 28-a: Coloseni 1, 12-18; Ev. Luca 17, 12-19 (a celor 10 leproși); glas 6, voscr. 9	

16 IANUARIE LUNI	Cinstirea lanțului Sf. Ap. Petru; Sf. Mc. Danact citețul
17 IANUARIE MARȚI	†) Sf. Cuv. Antonie cel Mare; Sf. Cuv. Antonie cel Nou din Veria
18 IANUARIE MIERCURI	† Sf. Ier. Atanasie și Chiril, arhiepiscopii Alexandriei

IANUARIE 2023

19 IANUARIE JOI	Sf. Cuv. Macarie cel Mare și Macarie Alexandrinul; Sf. Ier. Marcu, mitropolitul Efesului; Sf. Mc. Eufrasia
20 IANUARIE VINERI	†) Sf. Cuv. Eftimie cel Mare; Sf. Mc. Eusebiu; Sf. Mc. In, Pin și Rim
21 IANUARIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Cuv. Maxim Mărturisorul; Sf. Mc. Neofit; Sf. Mc. Agnia din Roma
22 IANUARIE DUMINICĂ	Sf. Ap. Timotei; Sf. Cuv. Mc. Anastasie Persul
Duminica a 32-a după Rusalii (a lui Zahau); Ap. 1 Timotei 4, 9-15; Ev. Luca 19, 1-10; glas 7, voscr. 10	

23 IANUARIE LUNI	Sf. Sfințit Mc. Clement, episcopul Ancirei; Sf. Mc. Agatanghel; Sf. Părinți de la Sinodul al VI-lea Ecumenic
24 IANUARIE MARȚI	Sf. Cuv. Xenia; Sf. Ier. Filon, episcopul Carpasiei (<i>Tedeum</i>)
25 IANUARIE MIERCURI	†) Sf. Ier. Grigorie Teologul, arhiepiscopul Constantinopolului; † Sf. Ier. Bretanion, episcopul Tomisului

IANUARIE 2023

26 IANUARIE JOI	†) Sf. Ier. Iosif cel Milostiv, mitropolitul Moldovei; Sf. Cuv. Xenofont, Maria, Arcadie și Ioan
27 IANUARIE VINERI	† Aducerea moaștelor Sf. Ier. Ioan Gură de Aur; Sf. Marciana împărăteasa
28 IANUARIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Cuv. Efrem Sirul, Isaac Sirul, Paladie și Iacob Sihastrul
29 IANUARIE DUMINICĂ	Aducerea moaștelor Sf. Sfințit Mc. Ignatie Teoforul; Sf. Mc. Filotei
Duminica a 17-a după Rusalii (a Cananeencei); Ap. 2 Corinteni 6, 16-18; 7, 1; Ev. Matei 15, 21-28; glas 8, voscr. 11	

IANUARIE - FEBRUARIE 2023

30 IANUARIE LUNI	†) Sfinții Trei Ierarhi: Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur; Sf. Sfințit Mc. Ipolit, episcopul Romei
31 IANUARIE MARȚI	Sf. Mc. doctori fără de arginți Chir și Ioan
1 FEBRUARIE MIERCURI	Înainte-prăznuirea Întâmpinării Domnului; Sf. Mc. Trifon; Sf. Mc. Perpetua și Felicitas

FEBRUARIE 2023

2 FEBRUARIE JOI	(†) Întâmpinarea Domnului
3 FEBRUARIE VINERI	Sf. și Dreptul Simeon, primitorul de Dumnezeu; Sf. Prorociță Ana
4 FEBRUARIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Cuv. Isidor Pelusiotul; Sf. Sfințit Mc. Avramie
5 FEBRUARIE DUMINICĂ	Sf. Mc. Agata și Teodula
Duminica a 33-a după Rusalii (a Vameșului și a Fariseului); Ap. 2 Timotei 3, 10-15; Ev. Luca 18, 10-14; glas 1, voscr. 1 (Începutul Triodului)	

FEBRUARIE 2023

6	FEBRUARIE LUNI	Sf. Ier. Vucol, episcopul Smirnei, și Fotie, patriarhul Constantinopolului; Sf. Cuv. Varsanufie cel Mare
7	FEBRUARIE MĂRȚI	Sf. Ier. Partenie, episcopul Lampsacului; Sf. Cuv. Luca din Elada
8	FEBRUARIE MIERCURI	Sf. Mare Mc. Teodor Stratilat; Sf. Proroc Zaharia (<i>Harți</i>)

FEBRUARIE 2023

9 FEBRUARIE JOI	<i>Odovania praznicului Întâmpinării Domnului;</i> Sf. Mc. Nichifor
10 FEBRUARIE VINERI	†) Sf. Sfințit Mc. Haralambie; Sf. Mc. Valentina (<i>Harți</i>)
11 FEBRUARIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Sfințit Mc. Vlasie, episcopul Sevastiei; Sf. Teodora împărăteasa
12 FEBRUARIE DUMINICĂ	Sf. Ier. Meletie, arhiepiscopul Antiohiei; Sf. Mc. Hristea
Duminica a 34-a după Rusalii (a Întoarcerii Fiului risipitor); Ap. 1 Corinteni 6, 12-20; Ev. Luca 15, 11-32; glas 2, voscr. 2	

FEBRUARIE 2023

13 FEBRUARIE LUNI	Sf. Cuv. Martinian; Sf. Ap. Acvila și soția sa, Priscila; Sf. Ier. Evloghie, patriarhul Alexandriei
14 FEBRUARIE MARȚI	Sf. Cuv. Auxentie, Maron și Avraam
15 FEBRUARIE MIERCURI	Sf. Ap. Onisim; Sf. Mc. Maior

FEBRUARIE 2023

16 FEBRUARIE JOI	Sf. Sfințiți Mc. Pamfil preotul și Valent diaconul; Sf. Ier. Flavian, arhiepiscopul Constantinopolului
17 FEBRUARIE VINERI	Sf. Mare Mc. Teodor Tiron; Sf. Mariamna; Sf. împărați Marcian și Pulheria
18 FEBRUARIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Ier. Leon cel Mare, episcopul Romei (<i>Sâmbăta morților - Moșii de iarnă</i>)
19 FEBRUARIE DUMINICĂ	Sf. Ap. Arhip, Filimon și soția sa, Apfia
Duminica Înfricoșătoarei Judecări (a Lăsăturii sec de carne); Ap. 1 Corinteni 8, 8-13; 9, 1-2; Ev. Matei 25, 31-46; glas 3, voscr. 3	

FEBRUARIE 2023

20	FEBRUARIE LUNI	Sf. Ier. Leon, episcopul Cataniei; Sf. Cuv. Visarion	○
21	FEBRUARIE MĂRȚI	Sf. Cuv. Timotei; Sf. Ier. Eustație, arhiepiscopul Antiohiei	
22	FEBRUARIE MIERCURI	Aflarea moaștelor Sfinților Mc. din Constantinopol <i>(Zi aliturgică. Dezlegare la brânză, lapte, ouă și pește)</i>	

FEBRUARIE 2023

23 FEBRUARIE JOI	Sf. Sfințit Mc. Policarp, episcopul Smirnei; Sf. Cuv. Gorgonia
24 FEBRUARIE VINERI	† Întâia și a doua aflare a capului Sf. Proroc Ioan Botezătorul (<i>Zi aliturgică. Dezlegare la brânză, lapte, ouă și pește</i>)
25 FEBRUARIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Ier. Tarasie, patriarhul Constantinopolului (<i>Sâmbăta Sfinților Cuvioși</i>)
26 FEBRUARIE DUMINICĂ	Sf. Ier. Porfirie, episcopul Gazei; Sf. Mc. Fotini Samarineanca
Duminica Izgonirii lui Adam din Rai (a Lăsatului sec de brânză); Ap. Romani 13, 11-14; 14, 1-4; Ev. Matei 6, 14-21 (Învățătură despre iertare, post și neagonisire); glas 4, voscr. 4	

FEBRUARIE - MARTIE 2023

27 FEBRUARIE LUNI	Sf. Cuv. Mărturisitori Procopie și Talaleu <i>(Începutul Postului Sfințelor Paști. Zi aliturgică. Canonul Mare)</i>
28 FEBRUARIE MARȚI	† Sf. Cuv. Ioan Casian și Gherman, din Dobrogea; Sf. Vasile Mărturisitorul <i>(Zi aliturgică. Canonul Mare)</i>
1 MARTIE MIERCURI	Sf. Cuv. Mc. Evdochia; Sf. Cuv. Domnina (<i>Canonul Mare</i>)

MĂRTIE 2023

2 MARTIE JOI	Sf. Sfințit Mc. Teodot, episcopul Chiriniei; Sf. Mc. Isihie (<i>Canonul Mare</i>)
3 MARTIE VINERI	Sf. Mc. Eutropie, Cleonic și Vasilisc
4 MARTIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Cuv. Gherasim de la Iordan; Sf. Mc. Pavel și sora sa, Iuliana (<i>Sâmbăta Sf. Mare Mc. Teodor Tiron. Pomenirea morților</i>)
5 MARTIE DUMINICĂ	Sf. Mc. Conon din Isauria și Conon Grădinarul; Sf. Cuv. Marcu Pustnicul
Duminica întâi din Post (a Ortodoxiei); Ap. Evrei 11, 24-26; 32-40; Ev. Ioan 1, 43-51 (Chemarea lui Filip și a lui Natanael); glas 5, voscr. 5	

6 MARTIE LUNI	Sf. 42 de Mucenici din Amoreea; Aflarea Sfintei Cruci
7 MARTIE MARȚI	Sf. Sfinți Mc. Efrem, episcopul Tomisului, Vasilevs, Evghenie, Capiton, Eterie, Agatodor și Elpidie, episcopi de Herson
8 MARTIE MIERCURI	Sf. Ier. Teofilact Mărturisorul, episcopul Nicomidiei

MĂRTIE 2023

9 MARTIE JOI	† Sf. 40 de Mucenici din Sevastia
10 MARTIE VINERI	Sf. Mc. Codrat, Ciprian, Dionisie și cei împreună cu ei
11 MARTIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Ier. Sofronie, patriarhul Ierusalimului (<i>Pomenirea morților</i>)
12 MARTIE DUMINICĂ	Sf. Cuv. Teofan Mărturisitorul; Sf. Ier. Grigorie Dialogul, episcopul Romei; Sf. Cuv. Simeon Noul Teolog
Duminica a 2-a din Post (a Sf. Ier. Grigorie Palama); Ap. Evrei 1, 10-14; 2, 1-3; al Ierarhului: Evrei 7, 26-28; 8, 1-2; Ev. Marcu 2, 1-12 (Vinecarea slăbănogului din Capernaum); a Ierarhului: Ioan 10, 9-16 (Iisus – Păstorul cel bun); glas 6, voscr. 6	

MARTIE 2023

13 MARTIE LUNI	Aducerea moaștelor Sf. Ier. Nichifor, patriarhul Constantinopolului
14 MARTIE MARȚI	Sf. Cuv. Benedict de Nursia; Sf. Sfințit Mc. Alexandru preotul
15 MARTIE MIERCURI	Sf. Mc. Agapie, Plisie și Timolau

MĂRTIE 2023

16 MARTIE JOI	Sf. Mc. Sabin Egipteanul; Sf. Cuv. Hristodul din Patmos
17 MARTIE VINERI	Sf. Cuv. Alexie, omul lui Dumnezeu
18 MARTIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Ier. Chiril, arhiepiscopul Ierusalimului (<i>Pomenirea morților</i>)
19 MARTIE DUMINICĂ	Sf. Mc. Hrisant și Daria, Claudiu și Ilaria; Sf. Mc. Marian diaconul
Duminica a 3-a din Post (a Sfintei Cruci); Ap. Evrei 4, 14-16; 5, 1-6; Ev. Marcu 8, 34-38; 9, 1 (Luarea crucii și urmarea lui Hristos); glas 7, voscr. 7	

MĂRTIE 2023

20 MARTIE LUNI	Sf. Cuv. Mucenici din Mănăstirea Sf. Sava cel Sfințit
21 MARTIE MARȚI	Sf. Ier. Iacob Mărturisitorul; Sf. Cuv. Serapion
22 MARTIE MIERCURI	Sf. Sfințit Mc. Vasile, preotul din Ancira; Sf. Mc. Drosida, fiica împăratului Traian

MĂRTIE 2023

23 MARTIE JOI	Sf. Cuv. Mc. Nikon și cei 199 de ucenici ai lui
24 MARTIE VINERI	Înainte-prăznuirea Bunei Vestiri; Sf. Ier. Artemon, episcopul Seleuciei
25 MARTIE SÂMBĂȚĂ	(†) Buna Vestire (Dezlegare la pește)
26 MARTIE DUMINICĂ	Odovania praznicului Bunei Vestiri; Soborul Sf. Arhanghel Gavriil; Sf. Mc. Montanus preotul și soția sa, Maxima; Sfinții 26 de Mucenici din Goția /Dacia
Duminica a 4-a din Post (a Sf. Cuv. Ioan Scărarul); Ap. Evrei 6, 13-20; al Cuviosului: Efeseni 5, 8-19; Ev. Marcu 9, 17-32 (Vindecarea fiului lunatic); a Cuviosului: Matei 4, 25; 5, 1-12 (Predica de pe munte – Fericirile); glas 8, voscr. 8	

MARTIE 2023

27	MARTIE LUNI	Sf. Mc. Matrona din Tesalonic; Sf. Mc. Filit și Lidia, soția sa, cu cei 4 fii ai lor
28	MARTIE MARȚI	Sf. Cuv. Ilarion cel Nou, egumenul Pelechitului, și Ștefan făcătorul de minuni
29	MARTIE MIERCURI	Sf. Sfințiți Mc. Marcu, episcopul Aretuselor, și Chiril diaconul; Sf. Mc. Iona și Varahisie; Sf. Ier. Diadoh, episcopul Foticeei (<i>Denia Canonului Mare</i>)

MĂRTIE - APRILIE 2023

30 MARTIE JOI	Sf. Cuv. Ioan Scărarul; Sf. Euvula, mama Sf. Pantelimon
31 MARTIE VINERI	Sf. Sfințit Mc. Ipatie, episcopul Gangrei; Sf. Mc. Veniamin diaconul (<i>Denia Acatistului Bunei Vestiri</i>)
1 APRILIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Cuv. Maria Egipteanca; Sf. Mc. Gherontie; Sf. Cuv. Varsanufie de la Optina (<i>Pomenirea morților</i>)
2 APRILIE DUMINICĂ	Sf. Cuv. Tit, făcătorul de minuni; Sf. Mc. Amfian și Edesie
Duminica a 5-a din Post (a Sf. Cuv. Maria Egipteanca); Ap. Evrei 9, 11-14; al Cuvioasei: Galateni 3, 23-29; Ev. Marcu 10, 32-45 (Prevestirea Pătimirilor. Cererea fiilor lui Zevedeu); a Cuvioasei: Luca 7, 36-50 (Pocăința femeii păcătoase); glas 1, voscr. 9	

3 APRILIE LUNI	Sf. Cuv. Nichita Mărturisitorul și Ilirie
4 APRILIE MARȚI	Sf. Cuv. Iosif Imnograful, Gheorghe din Maleon și Zosima
5 APRILIE MIERCURI	Sf. Mc. Teodul și Agatopod; Sf. Mc. Victorin și cei împreună cu el

APRILIE 2023

6 APRILIE JOI	Sf. Sfințit Mc. Irineu, episcop de Sirmium; Sf. Ier. Eutihie, patriarhul Constantinopolului; Sf. Cuv. Grigorie Sinaitul și Platonida
7 APRILIE VINERI	Sf. Mc. Caliopie; Sf. Ier. Gheorghe Mărturisitorul, episcopul Mitilenei
8 APRILIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Ap. Irodion, Agav, Ruf, Flegon, Asincrit și Ermis; Sf. Ier. Celestin, episcopul Romei (Sâmbăta lui Lazăr. Pomenirea morților)
9 APRILIE DUMINICĂ	(†) Intrarea Domnului în Ierusalim (Dezlegare la pește)
Duminica a 6-a din Post (a Floriilor). Toate ale praznicului: Ap. Filipeni 4, 4-9; Ev. Ioan 12, 1-18 (Denie)	

10 APRILIE LUNI	Sfânta și Marea Luni (<i>Denie</i>); Sf. Mc. Terentie, Pompei, African, Maxim și Dima
11 APRILIE MARȚI	Sfânta și Marea Marți (<i>Denie</i>); †) Sf. Ier. Calinic de la Cernica, episcopul Râmnicului (<i>Slujba lui se va săvârși anticipat, în Duminica Floriilor</i>); Sf. Sfințit Mc. Antipa, episcopul Pergamului
12 APRILIE MIERCURI	Sfânta și Marea Miercuri (<i>Denie</i>); †) Sf. Mc. Sava de la Buzău (<i>Slujba lui se va săvârși luni, a doua zi de Paști</i>); Sf. Ier. Vasile Mărturisitorul, episcop de Parion

APRILIE 2023

13 APRILIE JOI	Sfânta și Marea Joi (<i>Denia celor 12 Evanghelii</i>); Sf. Sfințit Mc. Artemon; Sf. Mc. Elefterie Persul
14 APRILIE VINERI	Sfânta și Marea Vineri (<i>Zi aliturgică. Denia Prohodului Domnului</i>); †) Sf. Ier. Pahomie de la Gledin, episcopul Romanului (<i>Slujba lui se va săvârși marți, a treia zi de Paști</i>); Sf. Ier. Martin Mărturisitorul, episcopul Romei; Sf. Mc. Tomaida
15 APRILIE SÂMBĂȚĂ	Sfânta și Marea Sâmbătă; Sf. Ap. Aristarh, Pud și Trofim; Sf. Mc. Crescent
16 APRILIE DUMINICĂ	(†) Învierea Domnului (Sfintele Paști)
Toate ale praznicului: Ap. Fapte 1, 1-8; Ev. Ioan 1, 1-17	

17 APRILIE LUNI	(†) Sfintele Paști
18 APRILIE MARȚI	(†) Sfintele Paști
19 APRILIE MIERCURI	Sf. Cuv. Ioan de la Lavra Veche; Sf. Sfințit Mc. Pafnutie (<i>Harți</i>)

APRILIE 2023

20 APRILIE JOI	† Sf. Ier. Teotim, episcopul Tomisului; Sf. Cuv. Teodor Trihina
21 APRILIE VINERI	†) Izvorul Tămăduirii; †) Cinstirea Sfintei Icoane a Maicii Domnului Siriaca de la Mănăstirea Ghighiu; Sf. Mc. Alexandra împărăteasa (Harți)
22 APRILIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Ier. Teodor Sicheotul, episcopul Amasiului
23 APRILIE DUMINICĂ	†) Sf. Mare Mc. Gheorghe, purtătorul de biruință; Sf. Mc. Valeriu
Duminica a 2-a după Paști (a Sf. Apostol Toma); Ap. Fapte 5, 12-20; al Sfântului: Fapte 12, 1-11; Ev. Ioan 20, 19-31; a Sfântului: Ioan 15, 17-27; 16, 1-2; glas 1, voscr. 1	

24 APRILIE LUNI	†) Sf. Ierarhi Ilie Iorest, Simion Ștefan și Sava Brancovici, mitropoliții Transilvaniei; Sf. Ier. Iosif Mărturisitorul din Maramureș; Sf. Mc. Pasicrat și Valentin; Sf. Cuv. Elisabeta
25 APRILIE MARȚI	Sf. Ap. Ev. Marcu; †) Sf. Cuv. Vasile de la Poiana Mărului
26 APRILIE MIERCURI	Sf. Sfințit Mc. Vasilevs, episcopul Amasiei; Sf. Glafira; † Sf. Mc. Chiril, Chindeu și Tasie din Axiopolis (Cernavodă) (Dezlegare la pește)

APRILIE 2023

27 APRILIE JOI	Sf. Ap. Simeon, rudenia Domnului, episcopul Ierusalimului
28 APRILIE VINERI	Sf. Ap. Iason și Sosipatru; † Sf. Mc. Maxim, Cvintilian și Dadas din Ozovia (Dezlegare la pește)
29 APRILIE SÂMBĂȚĂ	Sf. 9 Mucenici din Cizic; Sf. Cuv. Memnon, făcătorul de minuni
30 APRILIE DUMINICĂ	Sf. Ap. Iacob al lui Zevedeu
Duminica a 3-a după Paști (a Mironosițelor); Ap. Fapte 6, 1-7; Ev. Marcu 15, 43-47; 16, 1-8; glas 2, voscr. 4	

1 MAI LUNI	Sf. Proroc Ieremia; Sf. Cuv. Mc. Eftimie, Ignatie și Acachie
2 MAI MARTI	Aducerea moaștelor Sf. Ier. Atanasie cel Mare; †) Sf. Ier. Atanasie al III-lea (Patelarie), patriarhul Constantinopolului; Sf. Matrona de la Moscova
3 MAI MIERCURI	†) Sf. Cuv. Irodion de la Lainici; Sf. Mc. Timotei și soția sa, Mavra (Dezlegare la pește)

MAI 2023

4 MAI JOI	Sf. Mc. Pelaghia; Sf. Monica, mama Fericitului Augustin
5 MAI VINERI	Sf. Mare Mc. Irina; Sf. Cuv. Mc. Efrem cel Nou (<i>Dezlegare la pește</i>)
6 MAI SÂMBĂȚĂ	Sf. și Dreptul Iov, mult răbdătorul; Sf. Mc. Varvar
7 MAI DUMINICĂ	Arătarea pe cer a semnului Sfintei Cruci în Ierusalim; Sf. Mc. Acachie și Codrat
Duminica a 4-a după Paști (Vinecarea slăbănogului de la Vitezda); Ap. Fapte 9, 32-42; Ev. Ioan 5, 1-15; glas 3, voscr. 5	

8 MAI LUNI	†) Sf. Ap. și Evanghelist Ioan Teologul; Sf. Cuv. Arsenie cel Mare
9 MAI MĂRȚI	Sf. Proroc Isaia; Sf. Mc. Hristofor; Aducerea la Bari a moaștelor Sf. Ier. Nicolae
10 MAI MIERCURI	<i>Înjumătățirea Cincizecimii; Sf. Ap. Simon Zilotul (Dezlegare la pește)</i>

Mai 2023

11	MAI JOI	Sf. Sfințit Mc. Mochie preotul; Sf. Ier. Metodie și Sf. Cuv. Chiril, luminătorii slavilor
12	MAI VINERI	†) Sf. Mc. Ioan Valahul; Sf. Ier. Epifanie, arhiepiscopul Ciprului, și Gherman, patriarhul Constantinopolului(Dezlegare la pește)
13	MAI SÂMBĂȚĂ	Sf. Mc. Glicheria; Sf. Serghie Mărturisitorul
14	MAI DUMINICĂ	Sf. Mc. Isidor din Hios; Sf. Sfințit Mc. Terapont, episcopul Ciprului
Duminica a 5-a după Paști (a Samarinenței); Ap. Fapte 11, 19-30; Ev. Ioan 4, 5-42; glas 4, voscr. 7		

15 MAI LUNI	Sf. Cuv. Pahomie cel Mare; †) Sf. Ier. Iacob Putneanul, mitropolitul Moldovei
16 MAI MARȚI	Sf. Cuv. Teodor cel Sfințit; †) Sf. Cuv. Sila, Paisie și Natan de la Sihăstria Putnei
17 MAI MIERCURI	<i>Odovania Înjumătățirii Cincizecimii</i>; Sf. Ap. Andronic și soția sa, Iunia; Sf. Cuv. Nectarie și Teofan (<i>Dezlegare la pește</i>)

MAI 2023

18	MAI JOI	Înjumătățirea Cincizecimii; Sf. Mc. Petru, Dionisie și Paulin
19	MAI VINERI	Sf. Sfințit Mc. Patrichie, episcopul Prusei și cei împreună cu el (<i>Dezlegare la pește</i>)
20	MAI SÂMBĂȚĂ	Sf. Mc. Talaleu; Sf. Cuv. Talasie; Sf. Lidia din Filipi
21	MAI DUMINICĂ	†) Sfinții Mari Împărați și întocmai cu Apostolii, Constantin și mama sa, Elena
Duminica a 6-a după Paști (Vinecarea orbului din naștere); Ap. Fapte 16, 16-34; al Sfinților: Fapte 26, 1, 12-20; Ev. Ioan 9, 1-38; a Sfinților: Ioan 10, 1-9; glas 5, voscr. 8		

22 MAI LUNI	Sf. Mc. Vasilisc și Marcel; Sf. Părinți de la Sinodul al II-lea Ecumenic
23 MAI MARTI	Sf. Ier. Mihail Mărturisitorul, episcopul Sinadei; Sf. Mironosiță Maria lui Cleopa
24 MAI MIERCURI	<i>Odovania praznicului Învierii Domnului;</i> Sf. Cuv. Simeon cel din Muntele Minunat <i>(Dezlegare la pește)</i>

Mai 2023

25 MAI JOI	(†) Înălțarea Domnului (Ziua Eroilor)
26 MAI VINERI	Sf. Ap. Carp și Alfeu; Sf. Mc. Averchie și Elena <i>(Dezlegare la pește)</i>
27 MAI SÂMBĂȚĂ	Sf. Mc. Iuliu Veteranul; Sf. Sfințiți Mc. Eladie și Terapont, episcopul Sardei; Sf. Mărt. Ioan Rusul
28 MAI DUMINICĂ	Sfinții Ier. Eutihie, episcopul Melitinei, și Nichita, episcopul Calcedonului
Duminica a 7-a după Paști (a Sf. Părinți de la Sinodul I Ecumenic); Ap. Fapte 20, 16-18, 28-36; Ev. Ioan 17, 1-13 (Rugăciunea lui Iisus); glas 6, voscr. 10	

29 MAI LUNI	Sf. Mc. Teodosia fecioara; Sf. Sfințit Mc. Olivian
30 MAI MARȚI	Sf. Cuv. Isaachie Mărturisorul și Varlaam
31 MAI MIERCURI	Sf. Mc. Ermie, Eusebiu și Haralambie <i>(Dezlegare la pește)</i>

Iunie 2023

1	IUNIE JOI	Sf. Iustin Martirul și Filosoful și cei împreună cu el
2	IUNIE VINERI	Odovania praznicului Înălțării Domnului; †) Sf. Mare Mc. Ioan cel Nou de la Suceava (Dezlegare la pește)
3	IUNIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Mc. Luchilian, Ipatie și Paula fecioara (Sâmbăta morților-Moșii de vară)
4	IUNIE DUMINICĂ	(†) Pogorârea Sfântului Duh (Cincizecimea sau Rusaliile) ● †) Sf.Mc. Zotic, Atal, Camasie și Filip de la Niculițel
Duminica a 8-a după Paști. Toate ale praznicului: Ap. Fapte 2, 1-11; Ev. Ioan 7, 37-53; 8, 12		

5 Iunie Luni	(†) Sfânta Treime
6 Iunie Marți	Sf. Cuv. Ilarion cel Nou, egumenul Mănăstirii lui Dalmat; Sf. Cuv. Visarion
7 Iunie Miercuri	Sf. Sfințit Mc. Teodot, episcopul Ancirei; Sf. Mc. Zenaida (<i>Harți</i>)

Iunie 2023

8 IUNIE JOI	† Sf. Mc. Nicandru și Marcian; Aducerea moaștelor Sf. Mare Mc. Teodor Stratilat
9 IUNIE VINERI	Sf. Ier. Chiril, arhiepiscopul Alexandriei (<i>Harți</i>)
10 IUNIE SÂMBĂȚĂ	Odovania praznicului Înălțării Domnului; Sf. Mc. Alexandru și Antonina; Sf. Sfințit Mc. Timotei, episcopul Prusei
11 IUNIE DUMINICĂ	Sf. Ap. Bartolomeu și Barnaba; Sf. Ier. Luca, arhiepiscopul Crimeei (<i>Lăsatul secului pentru Postul Sf. Ap. Petru și Pavel</i>)
Duminica întâi după Rusalii (a Tuturor Sfinților); Ap. Evrei 11, 33-40; 12, 1-2; Ev. Matei 10, 32-33; 37-38 și 19, 27-30 (Urmarea lui Hristos); glas 8, voscr. 1	

12	Iunie Luni	Sf. Cuv. Onufrie cel Mare și Petru Athonitul (<i>Începutul Postului Sf. Ap. Petru și Pavel</i>)
13	Iunie Marți	Sf. Mc. Achilina; Sf. Ier. Trifilie, episcopul Lefcosiei din Cipru
14	Iunie Miercuri	Sf. Proroc Elisei; Sf. Ier. Metodie Mărturisitorul, patriarhul Constantinopolului

Iunie 2023

15 IUNIE JOI	Sf. Proroc Amos; † Sf. Mc. Isihie; Fericiții Augustin și Ieronim (<i>Dezlegare la pește</i>)
16 IUNIE VINERI	Sf. Ier. Tihon, episcopul Amatundei;
17 IUNIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Mc. Manuil, Savel, Ismail, Inochentie și Felix (<i>Dezlegare la pește</i>)
18 IUNIE DUMINICĂ	Sf. Mc. Leontie, Ipatie și Teodul; Sf. Cuv. Erasm (<i>Dezlegare la pește</i>)
Duminica a 2-a după Rusalii (a Sfinților Români); Ap. Romani 2, 10-16; al Sf. Români: 2 Corinteni 5, 17, 20; 6, 1, 3-7, 10; 13, 11; Ev. Matei 4, 18-23 (Chemarea primilor Apostoli); a Sf. Români: Matei 5, 14-16; 10, 32-33, 17-18, 22 (Lumina faptelor bune și mărturisirea lui Hristos); glas 1, voscr. 2	

19 Iunie Luni	Sf. Ap. Iuda, rudenia Domnului; Sf. Cuv. Paisie cel Mare (<i>Dezlegare la pește</i>)
20 Iunie Marți	Sf. Sfințit Mc. Metodie, episcopul Patarelor; Sf. Ier. Calist, patriarhul Constantinopolului
21 Iunie Miercuri	Sf. Mc. Iulian din Tars și Afrodise

Iunie 2023

22 Iunie Joi	†) Sf. Ier. Grigorie Dascălul, mitropolitul Țării Românești; Sf. Sfințit Mc. Eusebiu, episcopul Samosatei (<i>Dezlegare la pește</i>)
23 Iunie Vineri	Sf. Mc. Agripina; Sf. Sfințit Mc. Aristocle preotul
24 Iunie Sâmbătă	(†) Nașterea Sf. Proroc Ioan Botezătorul (Sânzienele sau Drăgaica); † Aducerea moaștelor Sf. Mare Mc. Ioan cel Nou de la Suceava; † Sf. Ier. Niceta de Remesiana (<i>Dezlegare la pește</i>)
25 Iunie Duminică	Sf. Cuv. Mc. Fevronia; Sf. Mc. Orentie și frații săi; Sf. Mc. Livia (<i>Dezlegare la pește</i>)
Duminica a 3-a după Rusalii; Ap. Romani 5, 1-10; Ev. Matei 6, 22-33 (Despre grijile vieții); glas 2, voscr. 3	

26	Iunie Luni	Sf. Cuv. David din Tesalonic; Sf. Ier. Ioan, episcopul Goției
27	Iunie Marți	Sf. Cuv. Samson, primitorul de străini; Sf. Mironosiță Ioana
28	Iunie Miercuri	Aducerea moaștelor Sf. Mc. doctori fără de arginți Chir și Ioan

Iunie - Iulie 2023

29	Iunie JOI	(†) Sf. Ap. Petru și Pavel
30	Iunie VINERI	† Soborul Sfinților 12 Apostoli; †) Sf. Ier. Ghelasie de la Râmneț (Dezlegare la pește)
1	Iulie SÂMBĂȚĂ	†) Sf. Ier. Leontie de la Rădăuți; Sf. Mc. doctori fără de arginți Cosma și Damian, cei din Roma
2	Iulie DUMINICĂ	Așezarea veșmântului Născătoarei de Dumnezeu în biserica Vlaherne; †) Sf. Voievod Ștefan cel Mare; Sf. Ier. Iuvenalie, patriarhul Ierusalimului
Duminica a 4-a după Rusalii; Ap. Romani 6, 18-23; Ev. Matei 8, 5-13 (Vindecarea slugii sutașului); glas 3, voscr. 4		

3 IULIE LUNI	Sf. Mc. Iachint; Sf. Ier. Anatolie, patriarhul Constantinopolului
4 IULIE MARȚI	Sf. Ier. Andrei, arhiepiscopul Cretei; Sf. Cuv. Marta
5 IULIE MIERCURI	† Sf. Cuv. Atanasie Athonitul; Sf. Cuv. Lampadie

1818 2023

6 IULIE JOI	Sf. Cuv. Sisoe cel Mare; Sf. Mc. Lucia din Roma
7 IULIE VINERI	†) Sf. Mare Mc. Chiriachi; Sf. Cuv. Toma din Maleon; Sf. Mc. Evanghel
8 IULIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Mare Mc. Procopie și mama sa, Sf. Mc. Teodosia; †) Sf. Mc. Epictet preotul și Astion monahul
9 IULIE DUMINICĂ	(†) Cinstirea Sfintei Icoane a Maicii Domnului Îndrumătoarea de la Mănăstirea Neamț; Sf. Sfințit Mc. Pangratie, episcopul Tavromeniei
Duminica a 5-a după Rusalii; Ap. Romani 10, 1-10; Ev. Matei 8, 28-34; 9, 1 (Vindecarea celor doi demonizați din ținutul Gadarei); glas 4, voscr. 5	

10	IULIE LUNI	Sf. 45 de Mucenici din Nicopolea Armeniei
11	IULIE MARȚI	Sf. Mare Mc. Eufimia; Sf. Olga, cea întocmai cu Apostolii și luminătoarea Rusiei
12	IULIE MIERCURI	(†) Cinstirea Sfintei Icoane a Maicii Domnului Prodromița de la Muntele Athos; Sf. Mc. Proclu și Ilarie; Sf. Cuv. Mihail Maleinul; Sf. Veronica; Sf. Cuv. Paisie Aghioritul (Dezlegare la pește)

1818 2023

13 IULIE JOI	Soborul Sf. Arhanghel Gavriil; Sf. Cuv. Ștefan Savaitul; Sf. Cuv. Sara
14 IULIE VINERI	Sf. Ap. Achila; Sf. Mc. Iust și Iraclie; Sf. Cuv. Nicodim Aghioritul
15 IULIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Mc. Chiric și Iulita; Sf. Vladimir, luminătorul Rusiei
16 IULIE DUMINICĂ	Sf. Sfințit Mc. Atinoghen cu cei 10 ucenici ai lui; Sf. Mc. Iulia
Duminica a 6-a după Rusalii (a Sf. Părinți de la Sinodul al IV-lea Ecumenic); Ap. Romani 12, 6-14; al Sf. Părinți: Tit 3, 8-15; Ev. Matei 9, 1-8 (Vindecarea slăbănogului din Capernaum); a Sf. Părinți: Ioan 17, 1-13 (Rugăciunea lui Iisus); glas 5, voscr. 6	

17 IULIE LUNI	Sf. Mare Mc. Marina; Sf. Ier. Eufrasie, episcopul Ionopolei ○
18 IULIE MARTI	†) Sf. Mc. Emilian de la Durostorum; Sf. Cuv. Pamvo
19 IULIE MIERCURI	Sf. Cuv. Macrina, sora Sf. Vasile cel Mare; Sf. Cuv. Die; Aflarea moaștelor Sf. Cuv. Serafim de Sarov

1818 2023

20 IULIE JOI	†) Sfântul și slăvitul Proroc Ilie Tesviteanul
21 IULIE VINERI	Sf. Cuv. Simeon și Ioan Pustnicul; Sf. Proroc Iezechiel; †) Sf. Cuv. Rafael și Partenie, de la Agapia Veche
22 IULIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Mironosiță și întocmai cu Apostolii Maria Magdalena; Sf. Cuv. Mc. Marcela
23 IULIE DUMINICĂ	Aducerea moaștelor Sf. Sfințit Mc. Foca; Sf. Mc. Apolinarie, Vitalie și Valeria
Duminica a 7-a după Rusalii; Ap. Romani 15, 1-7; Ev. Matei 9, 27-35 (Vindecarea a doi orbi și a unui mut din Capernaum); glas 6, voscr. 7	

24	IULIE LUNI	Sf. Mare Mc. Hristina; Sf. Mc. Ermoghen
25	IULIE MARȚI	Adormirea Sfintei Ana, mama Preasfintei Născătoare de Dumnezeu; Sf. Părinți de la Sinodul al V-lea Ecumenic; Sf. Cuv. Olimpiada și Eupraxia
26	IULIE MIERCURI	Sf. Sfințit Mc. Ermolae; Sf. Mc. Paraschevi din Roma; †) Sf. Cuv. Ioanichie cel Nou de la Muscel

1815 2023

27 IULIE JOI	† Sf. Mare Mc. și Tămăduitor Pantelimon
28 IULIE VINERI	Sf. Ap. și Diaconi: Prohor, Nicanor, Timon și Parmena; Sf. Cuv. Pavel de la Xiropotamu
29 IULIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Mc. Calinic, Veniamin și Mamant; Sf. Mc. Teodota cu fiii săi
30 IULIE DUMINICĂ	Sf. Ap. Sila, Silvan, Crescent, Epenet și Andronic; Sf. Sfințit Mc. Valentin, episcopul Umbriei
Duminica a 8-a după Rusalii; Ap. 1 Corinteni 1, 10-17; Ev. Matei 14, 14-22 (Înmulțirea pâinilor); glas 7, voscr. 8	

31	IULIE LUNI	<i>Înainte-prăznuirea scoaterii Sfintei Cruci; Sf. și Dreptul Evdochim; Sf. și Dreptul Iosif din Arimateea (Începutul Postului Adormirii Maicii Domnului)</i>
1	AUGUST MARȚI	Scoaterea Sfintei Cruci; Sf. 7 frați Mucenici Macabei (<i>Începutul Postului Adormirii Maicii Domnului</i>)
2	AUGUST MIERCURI	Aducerea moaștelor Sf. întâi Mc. și Arhidiacon Ștefan; Dreptul Gamaliel; Binecredinciosul împărat Iustinian cel Mare

AUGUST 2023

3 AUGUST JOI	Sf. Cuv. Isaachie, Dalmat și Faust; Sf. Mironosiță Salomeea; Sf. Cuv. Teodora din Tesalonic
4 AUGUST VINERI	Sf. 7 tineri din Efes; Sf. Mc. Tatuil
5 AUGUST SÂMBĂȚĂ	<i>Înainte-prăznuirea Schimbării la Față a Domnului; †) Sf. Cuv. Ioan Iacob de la Neamț; Sf. Mc. Evsignie; Sf. Nona, mama Sf. Ier. Grigorie Teologul; Sf. Ier. Fabian, episcopul Romei</i>
6 AUGUST DUMINICĂ	(†) Schimbarea la Față a Domnului (Dezlegare la pește)
Toate ale praznicului: Ap. 2 Petru 1, 10-19; Ev. Matei 17, 1-9	

7 AUGUST LUNI	†) Sf. Cuv. Teodora de la Sihla; †) Sf. Cuv. Pafnutie – Pârnu Zugravul; Sf. Cuv. Mc. Dometie Persul; Sf. Ier. Narcis, arhiepiscopul Ierusalimului; Sf. Cuv. Nicanor
8 AUGUST MARȚI	Sf. Ier. Emilian Mărturisitorul, episcopul Cizicului, și Miron, episcopul Cretei
9 AUGUST MIERCURI	Sf. Ap. Matia; Sf. 10 Mc. care au pățimit pentru icoana lui Hristos

AVGUST 2023

10 AUGUST JOI	Sf. Mc. Laurențiu arhidiaconul; Sf. Sfințit Mc. Xist, episcopul Romei; Sf. Mc. Ipolit
11 AUGUST VINERI	†) Sf. Ier. Nifon, patriarhul Constantinopolului; Sf. Mc. Evplu arhidiaconul
12 AUGUST SÂMBĂȚĂ	Sf. Mc. Fotie și Anichit
13 AUGUST DUMINICĂ	<i>Odovania praznicului Schimbării la Față a Domnului;</i> Mutarea moaștelor Sf. Cuv. Maxim Mărturisitorul; Sf. Cuv. Dorotei și Dositei din Gaza
Duminica a 10-a după Rusalii; Ap. 1 Corinteni 4, 9-16; Ev. Matei 17, 14-23 (Vindecarea lunaticului); glas 1, voscr. 10	

14 AUGUST LUNI	Înainte-prăznuirea Adormirii Maicii Domnului; Sf. Proroc Miheia
15 AUGUST MARȚI	(†) Adormirea Maicii Domnului
16 AUGUST MIERCURI	Aducerea Sf. Mahrame a Domnului din Edesa la Constantinopol; †) Sf. Martiri Brâncoveni: Constantin Voievod cu cei patru fii ai săi, Constantin, Ștefan, Radu și Matei, și sfetnicul Ianache; †) Sf. Cuv. Iosif de la Văratec; Sf. Mc. Diomid
	○

AVGUST 2023

17 AUGUST JOI	†) Sf. Gheorghe Pelerinul; Sf. Mc. Miron preotul, Straton și Ciprian
18 AUGUST VINERI	Sf. Mc. Flor și Lavru
19 AUGUST SÂMBĂȚĂ	Sf. Mc. Andrei Stratilat, Timotei, Agapie și Tecla
20 AUGUST DUMINICĂ	Sf. Proroc Samuel; Sf. Mc. Sever, Eliodor și Teoharie
Duminica a 11-a după Rusalii; Ap. 1 Corinteni 9, 2-12; Ev. Matei 18, 23-35 (Pilda datornicului nemilostiv); glas 2, voscr. 11	

21 AUGUST LUNI	Sf. Ap. Tadeu; Sf. Mc. Vasa, cu fiii ei; Sf. Mc. Donat diaconul, Romul preotul, Silvan diaconul și Venust
22 AUGUST MARȚI	Sf. Mc. Agatonic și cei împreună cu el
23 AUGUST MIERCURI	<i>Odovania praznicului Adormirii Maicii Domnului;</i> Sf. Mc. Lup; Sf. Sfințit Mc. Irineu, episcopul de Lugdunum

AUGUST 2023

24 AUGUST JOI	Sf. Sfințit Mc. Eutihie; Sf. Mc. Tation
25 AUGUST VINERI	Aducerea moaștelor Sf. Ap. Bartolomeu; Sf. Ap. Tit
26 AUGUST SÂMBĂȚĂ	Sf. Mc. Adrian și Natalia, soția sa
27 AUGUST DUMINICĂ	Sf. Cuv. Pimen cel Mare; Sf. Mc. Fanurie; Sf. Ier. Osie, episcopul Cordobei
Duminica a 12-a după Rusalii; Ap. 1 Corinteni 15, 1-11; Ev. Matei 19, 16-26 (Tânărul bogat); glas 3, voscr. 1	

28 AUGUST LUNI	Sf. Cuv. Moise Etiopianul; Dreptul Iezechia
29 AUGUST MARȚI	(†) Tăierea capului Sf. Proroc Ioan Botezătorul (Post)
30 AUGUST MIERCURI	†) Sf. Ierarhi Varlaam, mitropolitul Moldovei, și Ioan de la Râșca și Secu, episcopul Romanului; Sf. Ierarhi Alexandru, Ioan și Pavel cel Nou, patriarhii Constantinopolului

AUGUST - SEPTEMBRIE 2023

31 AUGUST JOI	Așezarea cinstului brâu al Maicii Domnului în racă
1 SEPTEMBRIE VINERI	† Începutul anului bisericesc; † Sf. Cuv. Dionisie Exiguul ; Sf. Cuv. Simeon Stâlpnicul (<i>Tedeum</i>)
2 SEPTEMBRIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Mc. Mamant; Sf. Ier. Ioan Postitorul, patriarhul Constantinopolului
3 SEPTEMBRIE DUMINICĂ	Sf. Sfințit Mc. Antim, episcopul Nicomidiei; Sf. Cuv. Teoctist; † Sf. Cuv. Neofit și Meletie de la Mănăstirea Stânișoara
Duminica a 13-a după Rusalii; Ap. 1 Corinteni 16, 13-24; Ev. Matei 21, 33-44 (Pilda lucrătorilor răi); glas 4, voscr. 2	

SEPTEMBRIE 2023

4 SEPTEMBRIE LUNI	Sf. Sfințit Mc. Vavila, episcopul Antiohiei; Sf. Proroc Moise; Sf. Mc. Petroniu
5 SEPTEMBRIE MARȚI	Sf. Proroc Zaharia și Dreapta Elisabeta, părinții Sf. Ioan Botezătorul
6 SEPTEMBRIE MIERCURI	Pomenirea minunii din Colose a Sf. Arhanghel Mihail; Sf. Mc. Eudoxie

SEPTEMBRIE 2023

7 SEPTEMBRIE JOI	Înainte-prăznuirea Nașterii Maicii Domnului; Sf. Mc. Sozont; † Sf. Cuv. Simeon și Amfilohie de la Pângărați
8 SEPTEMBRIE VINERI	(†) Nașterea Maicii Domnului (Dezlegare la pește)
9 SEPTEMBRIE SÂMBĂTĂ	Sf. și Dreptii dumnezeiești Părinți Ioachim și Ana; †) Sf. Cuv. Chiriac de la Tazlău; †) Sf. Cuv. Onufrie de la Vorona; Sf. Părinți de la Sinodul al III-lea Ecumenic
10 SEPTEMBRIE DUMINICĂ	Sf. Mc. Minodora, Mitrodora și Nimfodora
Duminica dinaintea Înălțării Sfintei Cruci; Ap. Galateni 6, 11-18; Ev. Ioan 3, 13-17 (Convorbirea lui Iisus cu Nicodim); glas 5, voscr. 3	

SEPTEMBRIE 2023

11 SEPTEMBRIE LUNI	Sf. Cuv. Teodora din Alexandria; Sf. Cuv. Eufrosin bucătarul
12 SEPTEMBRIE MARȚI	<i>Odovania praznicului Nașterii Maicii Domnului;</i> Sf. Mc. Avtonom, Macedonie și Teodul
13 SEPTEMBRIE MIERCURI	<i>Înainte-prăznuirea Înălțării Sfintei Cruci;</i> † Târnosirea bisericii Învierii din Ierusalim; Sf. Sfințiți Mc. Corneliu Sutașul și Ciprian, episcopul Cartaginei;
	† Sf. Cuv. Ioan de la Prislop; Sf. Mc. din Dobrogea: Macrobie, Gordian, Ilie, Zotie, Lucian și Valerian

SEPTEMBRIE 2023

14 SEPTEMBRIE JOI	(†) Înălțarea Sfintei Cruci (<i>Post</i>)
15 SEPTEMBRIE VINERI	†) Sf. Ier. Iosif cel Nou de la Partoș, mitropolitul Banatului; † Sf. Mare Mc. Nichita; † Sf. Ier. Visarion, arhiepiscopul Larisei
16 SEPTEMBRIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Mare Mc. Eufimia; Sf. Mc. Meletina și Ludmila
17 SEPTEMBRIE DUMINICĂ	†) Sf. Ier. Dionisie, episcopul Cetății Albe - Ismail; Sf. Mc. Sofia (Înțelepciunea) și fiicele ei: Pistis (Credința), Elpis (Nădejdea) și Agapi (Dragostea)
Duminica după Înălțarea Sfintei Cruci; Ap. Galateni 2, 16-20; Ev. Marcu 8, 34-38; 9, 1 (Luarea crucii și urmarea lui Hristos); glas 6, voscr. 4	

SEPTEMBRIE 2023

18 SEPTEMBRIE LUNI	Sf. Ier. Eumenie, episcopul Gortinei; Sf. Mc. Ariadna
19 SEPTEMBRIE MARȚI	Sf. Mc. Trofim, Savatie și Dorimedont
20 SEPTEMBRIE MIERCURI	Sf. Mari Mc. Eustație și soția sa, Teopista, cu cei doi fii ai lor: Agapie și Teopist

SEPTEMBRIE 2023

21 SEPTEMBRIE JOI	<i>Odovania praznicului Înălțării Sfintei Cruci;</i> Sf. Ap. Codrat; Sf. Proroc Iona
22 SEPTEMBRIE VINERI	†) Sf. Ierarh Mc. Teodosie de la Mănăstirea Brazi, mitropolitul Moldovei; Sf. Sfințit Mc. Foca, episcop de Sinope
23 SEPTEMBRIE SÂMBĂȚĂ	Zămislirea Sf. Proroc Ioan Botezătorul; Sf. Cuv. Xantipa și Polixenia
24 SEPTEMBRIE DUMINICĂ	Sf. întâia Muceniță și întocmai cu Apostolii Tecla; Sf. Cuv. Siluan Athonitul
Duminica a 18-a după Rusalii; Ap. 2 Corinteni 9, 6-11; Ev. Luca 5, 1-11 (Pescuirea minunată); glas 7, voscr. 5	

SEPTEMBRIE 2023

25 SEPTEMBRIE LUNI	Sf. Cuv. Eufrosina; Sf. Cuv. Pafnutie Egipteanul; Sf. Cuv. Serghie de la Radonej
26 SEPTEMBRIE MARȚI	†) Mutarea Sf. Ap. și Evanghelist Ioan; †) Sf. Voievod Neagoe Basarab; Dreptul Ghedeon
27 SEPTEMBRIE MIERCURI	†) Sf. Ier. Martir Antim Ivireanul, mitropolitul Țării Românești; Sf. Mc. Calistrat și Epiharia

SEPTEMBRIE - OCTOMBRIE 2023

28 SEPTEMBRIE JOI	† Sf. Cuv. Hariton Mărturisorul; Sf. Proroc Baruh; Sf. Cuv. Neofit Zăvorățul din Cipru
29 SEPTEMBRIE VINERI	Sf. Cuv. Chiriac Sihastrul; Sf. Mc. Petronia
30 SEPTEMBRIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Ier. Grigorie Luminătorul, arhiepiscopul Armeniei; Sf. Mc. Ripsimia și Gaiani
1 OCTOMBRIE DUMINICĂ	(†) Acoperământul Maicii Domnului; Sf. Ap. Anania; Sf. Cuv. Roman Melodul; †) Sf. Cuv. Iosif și Chiriac de la Bisericiani
Duminica a 19-a după Rusalii; Ap. 2 Corinteni 11, 31-33; 12, 1-9; al praznicului: Galateni 3, 24-29; 4, 1-5; Ev. Luca 6, 31-36 (Predica de pe munte – Iubirea vrăjmașilor); a praznicului: Luca 10, 38-42; 11, 27-28; glas 8, voscr. 6	

OCTOMBRIE 2023

2 OCTOMBRIE LUNI	Sf. Sfințit Mc. Ciprian; Sf. Mc. Iustina fecioara
3 OCTOMBRIE MARȚI	Sf. Sfințit Mc. Dionisie Areopagitul; Sf. Mc. Teoctist
4 OCTOMBRIE MIERCURI	Sf. Sfințit Mc. Ierotei, episcopul Atenei

OCTOMBRIE 2023

5 OCTOMBRIE JOI	Sf. Mc. Haritina; † Sf. Cuv. Daniil și Misail de la Mănăstirea Turnu
6 OCTOMBRIE VINERI	Sf. Ap. Toma; Sf. Mc. Erotiida
7 OCTOMBRIE SÂMBĂȚĂ	† Sf. Mari Mc. Serghie și Vah; Sf. Mc. Iulian preotul, Chesarie diaconul și Polihronie
8 OCTOMBRIE DUMINICĂ	Sf. Cuv. Pelaghia și Taisia
Duminica a 20-a după Rusalii; Ap. Galateni 1, 11-19; Ev. Luca 7, 11-16 (Învierea fiului văduvei din Nain); glas 1, voscr. 7	

OCTOMBRIE 2023

9 OCTOMBRIE LUNI	Sf. Ap. Iacob al lui Alfeu; Sf. Cuv. Andronic și Atanasia
10 OCTOMBRIE MARȚI	Sf. Mc. Evlampie și sora sa, Evlampia; Sf. Cuv. Vasian și Teofil Mărturisitorul
11 OCTOMBRIE MIERCURI	Sf. Ap. Filip, unul dintre cei 7 diaconi; Sf. Ier. Teofan Mărturisitorul, episcopul Niceei

OCTOMBRIE 2023

12 OCTOMBRIE JOI	Sf. Mc. Prov, Tarah și Andronic; Sf. Ier. Cosma, episcopul Maiumei
13 OCTOMBRIE VINERI	† Aducerea moaștelor Sfântului Apostol Andrei la Iași; Sf. Mc. Carp, Papil, Agatodor, Agatonica și Florentie
14 OCTOMBRIE SÂMBĂȚĂ	†) Sf. Cuv. Parascheva de la Iași; Sf. Mc. Nazarie, Ghervasie, Protasie și Chelsie
15 OCTOMBRIE DUMINICĂ	Sf. Sfințit Mc. Lucian, preotul din Antiohia
Duminica a 21-a după Rusalii (a Sfinților Părinți de la Sinodul al VII-lea Ecumenic); Ap. Galateni 2, 16-20; al Sf. Părinți: Tit 3, 8-15; Ev. Luca 8, 5-15 (Pilda semănătorului); a Sf. Părinți: Ioan 17, 1-13 (Rugăciunea lui Iisus); glas 2, voscr. 8	

16 OCTOMBRIE LUNI	Sf. Mc. Longhin Sutașul
17 OCTOMBRIE MARȚI	Sf. Proroc Osea; Sf. Cuv. Mc. Andrei Criteanul
18 OCTOMBRIE MIERCURI	Sf. Ap. și Evanghelist Luca; Sf. Mc. Marin cel Bătrân

OCTOMBRIE 2023

19 OCTOMBRIE JOI	Sf. Proroc Ioil; Sf. Mc. Uar; Sf. Cleopatra; Sf. Cuv. Ioan de la Rila
20 OCTOMBRIE VINERI	Sf. Mare Mc. Artemie; Sf. Cuv. Gherasim din Chefalonia
21 OCTOMBRIE SÂMBĂȚĂ	†) Sf. Cuv. Mărturisitori: Visarion și Sofronie; Sf. Mc. Oprea; Sf. Preoți Mărturisitori: Ioan din Galeș și Moise Măcinic din Sibiel; Sf. Cuv. Ilarion cel Mare
22 OCTOMBRIE DUMINICĂ	Sf. Ier. Averchie, episcopul Ierapolei, cel întocmai cu Apostolii; Sf. 7 tineri din Efes
Duminica a 23-a după Rusalii; Ap. Efeseni 2, 4-10; Ev. Luca 8, 26-39 (Vindecarea demonizatului din ținutul Gherghesenilor); glas 3, voscr. 9	

OCTOMBRIE 2023

23 OCTOMBRIE LUNI	Sf. Ap. Iacob, rudenia Domnului, întâiul episcop al Ierusalimului; Sf. Cuv. Macarie Romanul
24 OCTOMBRIE MARȚI	Sf. Mare Mucenic Areta; Sf. Mc. Marcu, Sotirih și Valentin
25 OCTOMBRIE MIERCURI	Sf. Mc. Marcian și Martirie; Sf. Tavita

OCTOMBRIE 2023

26 OCTOMBRIE JOI	†) Sf. Mare Mc. Dimitrie, Izvorătorul de Mir
27 OCTOMBRIE VINERI	†) Sf. Cuv. Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureștilor (ale cărui moaște se află în Catedrala Patriarhală); Sf. Mc. Nestor
28 OCTOMBRIE SÂMBĂȚĂ	† Sf. Ier. Iachint, mitropolitul Țării Românești; Sf. Mc. Terentie, soția sa, Neonila și cei 7 fii; Sf. Ier. Firmilian, episcopul Cezareei Capadociei ●
29 OCTOMBRIE DUMINICĂ	Sf. Cuv. Mc. Anastasia Romana; Sf. Cuv. Avramie și Maria, nepoata sa
Duminica a 24-a după Rusalii; Ap. Efeseni 2, 14-22; Ev. Luca 8, 41-56 (Învierea fiicei lui Iair); glas 4, voscr. 10	

OCTOMBRIE - NOIEMBRIE 2023

30	OCTOMBRIE LUNI	Sf. Sfințit Mc. Zenovie, episcopul Ciliciei, și sora sa, Zenovia; Sf. Ap. Cleopa
31	OCTOMBRIE MARȚI	Sf. Ap. Apelie, Stahie, Amplie, Urban, Aristobul și Narcis; Sf. Mc. Epimah
1	NOIEMBRIE MIERCURI	Sf. doctori fără de arginți Cosma și Damian, cei din Asia

NOIEMBRIE 2023

2 NOIEMBRIE JOI	Sf. Mc. Achindin, Pigasie, Aftonie, Elpidifor și Anempodist
3 NOIEMBRIE VINERI	Sf. Sfințiți Mc. Achepsima, Iosif și Aitala; Așezarea moaștelor Sf. Mare Mc. Gheorghe în Lida
4 NOIEMBRIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Cuv. Ioanichie cel Mare; Sf. Cuv. Gheorghe Mărturisitorul din Drama (<i>Sâmbăta morților - Moșii de toamnă</i>)
5 NOIEMBRIE DUMINICĂ	Sf. Mc. Galaction și Epistimia
Duminica a 22-a după Rusalii; Ap. Galateni 6, 11-18; Ev. Luca 16, 19-31 (Bogatul nemilostiv și săracul Lazăr); glas 5, voscr. 11	

NOIEMBRIE 2023

6 NOIEMBRIE LUNI	Sf. Ier. Pavel Mărturisitorul, patriarhul Constantinopolului; Sf. Cuv. Luca din Sicilia
7 NOIEMBRIE MARȚI	Sfinții 33 de Mucenici din Melitina; Sf. Cuv. Lazăr din Muntele Galisiei
8 NOIEMBRIE MIERCURI	†) Soborul Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil și al tuturor cereștilor puteri

NOIEMBRIE 2023

9 NOIEMBRIE JOI	†) Sf. Ier. Nectarie de la Eghina; Sf. Mc. Claudiu, Castor, Sempronian și Nicostrat ; Sf. Mc. Onisifor și Porfirie; Sf. Cuv. Matrona
10 NOIEMBRIE VINERI	Sf. Ap. Olimp, Rodion, Sosipatru, Erast, Terțiu și Cvat; Sf. Mc. Orest
11 NOIEMBRIE SÂMBĂȚĂ	† Sf. Mare Mc. Mina; Sf. Mc. Victor, Vichentie și Ștefanida; Sf. Cuv. Teodor Studitul
12 NOIEMBRIE DUMINICĂ	Sf. Ier. Ioan cel Milostiv, patriarhul Alexandriei; †) Sf. Martiri și Mărturisitori Năsăudenii: Atanasie Todoran din Bichigiu, Vasile din Mocod, Grigorie din Zagra și Vasile din Telciu; Sf. Cuv. Nil Pustnicul
Duminica a 25-a după Rusalii; Ap. Efeseni 4, 1-7; Ev. Luca 10, 25-37 (Pilda samarineanului milostiv); glas 6, voscr. 1	

NOIEMBRIE 2023

13 NOIEMBRIE LUNI	†) Sf. Ier. Ioan Gură de Aur, arhiepiscopul Constantinopolului, și mama sa, Sf. Antuza
14 NOIEMBRIE MĂRȚI	Sf. Ap. Filip, unul dintre cei 12 Apostoli; Sf. Ier. Grigorie Palama, arhiepiscopul Tesalonicului <i>(Lăsatul secului pentru Postul Nașterii Domnului)</i>
15 NOIEMBRIE MIERCURI	†) Sf. Cuv. Paisie de la Neamț; Sf. Mc. și Mărturisitori: Gurie, Samona și Aviv diaconul <i>(Începutul Postului Nașterii Domnului)</i>

NOIEMBRIE 2023

16 NOIEMBRIE JOI	Sf. Ap. și Evanghelist Matei
17 NOIEMBRIE VINERI	Sf. Ier. Grigorie Taumaturgul, episcopul Neocezareei, și Ghenadie, patriarhul Constantinopolului; Sf. Cuv. Lazăr Zugravul
18 NOIEMBRIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Mc. Platon, Roman și Zaheu
19 NOIEMBRIE DUMINICĂ	Sf. Proroc Avdie; Sf. Mc. Varlaam
Duminica a 26-a după Rusalii; Ap. Efeseni 5, 8-19; Ev. Luca 12, 16-21 (Pilda bogatului căruia i-a rodit țarina); glas 7, voscr. 2	

NOIEMBRIE 2023

20 NOIEMBRIE LUNI	<i>Înainte-prăznuirea Intrării în biserică a Maicii Domnului;</i> †) Sf. Cuv. Grigorie Decapolitul; Sf. Mc. Dasie; Sf. Ier. Proclu, arhiepiscopul Constantinopolului
21 NOIEMBRIE MARȚI	(†) Intrarea în Biserică a Maicii Domnului (Dezlegare la pește)
22 NOIEMBRIE MIERCURI	Sf. Ap. Filimon, Arhip, Onisim și Apfia; Sf. Mc. Cecilia

NOIEMBRIE 2023

23 NOIEMBRIE JOI	† Sf. Cuv. Antonie de la Iezerul Vâlcii; Sf. Ier. Amfilohie, episcopul Iconiei, și Grigorie, episcopul Acragandelor (<i>Dezlegare la pește</i>)
24 NOIEMBRIE VINERI	Sf. Sfințiți Mc. Clement, episcopul Romei, și Petru, episcopul Alexandriei
25 NOIEMBRIE SÂMBĂȚĂ	Odovania praznicului Intrării în biserică a Maicii Domnului; † Sf. Mare Mc. Ecaterina; Sf. Mare Mc. Mercurie (<i>Dezlegare la pește</i>)
26 NOIEMBRIE DUMINICĂ	Sf. Cuv. Alipie Stâlpnicul, Nicon și Stelian Paflagonul (<i>Dezlegare la pește</i>)
Duminica a 30-a după Rusalii; Ap. Coloseni 3, 12-16; Ev. Luca 18, 18-27 (Dregătorul bogat – Păzirea poruncilor); glas 8, voscr. 3	

DECEMBRIE 2023

27 NOIEMBRIE LUNI	Sf. Mare Mc. Iacob Persul; Sf. Cuv. Natanael și Pinufrie
28 NOIEMBRIE MARȚI	Sf. Cuv. Mc. Ștefan cel Nou; Sf. Mc. Irinarh
29 NOIEMBRIE MIERCURI	Sf. Mc. Paramon și Filumen; Sf. Cuv. Pitirun

NOIEMBRIE - DECEMBRIE 2023

30 DECEMBRIE JOI	†) Sf. Ap. Andrei, cel întâi chemat, Ocrotitorul României; †) Sf. Ier. Andrei Șaguna, mitropolitul Transilvaniei; Sf. Ier. Frumentie, episcopul Etiopiei (<i>Dezlegare la pește</i>)
1 DECEMBRIE VINERI	Sf. Proroc Naum; Sf. Filaret cel Milostiv (<i>Tedeum</i>)
2 DECEMBRIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Proroc Avacum; Sf. Mc. Miropi; Sf. Cuv. Porfirie Cavescolivitul; Sf. Ier. Solomon, arhiepiscopul Efesului
3 DECEMBRIE DUMINICĂ	†) Sf. Cuv. Gheorghe de la Cernica și Căldărușani; Sf. Proroc Sofonie (<i>Dezlegare la pește</i>)
Duminica a 31-a după Rusalii; Ap. 1 Timotei 1, 15-17; Ev. Luca 18, 35-43 (Vindecarea orbului din Ierihon); glas 1, voscr. 4	

DECEMBRIE 2023

4 DECEMBRIE LUNI	† Sf. Mare Mc. Varvara; Sf. Cuv. Ioan Damaschin <i>(Dezlegare la pește)</i>
5 DECEMBRIE MARȚI	†) Sf. Cuv. Sava cel Sfințit; Sf. Mc. Anastasie <i>(Dezlegare la pește)</i>
6 DECEMBRIE MIERCURI	†) Sf. Ier. Nicolae, arhiepiscopul Mirelor Lichiei, făcătorul de minuni <i>(Dezlegare la pește)</i>

DECEMBRIE 2023

7 DECEMBRIE JOI	†) Sf. Mc. Filofteia de la Curtea de Argeș; Sf. Ier. Ambrozie, episcopul Mediolanului <i>(Dezlegare la pește)</i>
8 DECEMBRIE VINERI	Sf. Cuv. Patapie; Sf. Ap. Cezar, Tihic și Onisifor
9 DECEMBRIE SÂMBĂȚĂ	Zămislirea Sfintei Fecioare Maria de către Sf. Ana; Sf. Prorociță Ana, mama Prorocului Samuel <i>(Dezlegare la pește)</i>
10 DECEMBRIE DUMINICĂ	Sf. Mc. Mina, Ermoghen și Evgraf <i>(Dezlegare la pește)</i>
Duminica a 27-a după Rusalii; Ap. Efeseni 6, 10-17; Ev. Luca 13, 10-17 (Tămăduirea femeii gârbove); glas 2, voscr. 5	

DECEMBRIE 2023

11 DECEMBRIE LUNI	Sf. Cuv. Daniil Stâlpnicul și Luca cel Nou
12 DECEMBRIE MARȚI	†) Sf. Ier. Spiridon, episcopul Trinitundei, făcătorul de minuni (<i>Dezlegare la pește</i>)
13 DECEMBRIE MIERCURI	†) Sf. Ier. Dosoftei, mitropolitul Moldovei; † Sf. Mari Mc. Eustratie, Auxentie, Evghenie, Mardarie și Orest; Sf. Mc. Lucia din Siracuză

DECEMBRIE 2023

14 DECEMBRIE JOI	Sf. Mc. Tirs, Calinic, Filimon și Apolonie
15 DECEMBRIE VINERI	Sf. Sfințit Mc. Elefterie, episcopul Iliriei; Sf. Mc. Antia și Suzana; Sf. Cuv. Pavel din Latro
16 DECEMBRIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Proroc Agheu; Sf. Teofana împărăteasa (<i>Dezlegare la pește</i>)
17 DECEMBRIE DUMINICĂ	Sf. Proroc Daniel și Sfinții trei tineri: Anania, Azaria și Misail (<i>Dezlegare la pește</i>)
Duminica a 28-a după Rusalii (a Sf. Strămoși după trup ai Domnului); Ap. Sf. Strămoși: Coloseni 3, 4-11; Ev. Luca 14, 16-24 (Pilda celor poftiți la cină); glas 3, voscr. 6	

DECEMBRIE 2023

18 DECEMBRIE LUNI	†) Sf. Cuv. Daniil Sihastrul; Sf. Mc. Sebastian și Zoe; Sf. Ier. Modest, arhiepiscopul Ierusalimului <i>(Dezlegare la pește)</i>
19 DECEMBRIE MARȚI	Sf. Mc. Bonifatie; Sf. Aglaia; Sf. Ier. Grichentie, episcopul Etiopiei
20 DECEMBRIE MIERCURI	Înainte-prăznuirea Nașterii Domnului; Sf. Sfințit Mc. Ignatie Teoforul, episcopul Antiohiei

DECEMBRIE 2023

21 DECEMBRIE JOI	Sf. Mc. Iuliana din Nicomidia; Sf. Mc. Temistocle
22 DECEMBRIE VINERI	†) Sf. Ier. Petru Movilă, mitropolitul Kievului; Sf. Mare Mc. Anastasia (<i>Zi aliturgică</i>)
23 DECEMBRIE SÂMBĂȚĂ	Sfinții 10 Mucenici din Creta; Sf. Ier. Pavel, arhiepiscopul Neocezarei
24 DECEMBRIE DUMINICĂ	Sf. Cuv. Mc. Eugenia (<i>Ajunul Crăciunului</i>)
Duminica dinaintea Nașterii Domnului (a Sf. Părinți după trup ai Domnului); Ap. Evrei 11, 9-10; 32-40; Ev. Matei 1, 1-25 (Genealogia Mântuitorului); glas 4, voscr. 7	

DECEMBRIE 2023

25 DECEMBRIE LUNI	(†) Nașterea Domnului (<i>Crăciunul</i>)
26 DECEMBRIE MARȚI	†) Soborul Maicii Domnului; †) Sf. Cuv. Nicodim cel Sfințit de la Tismana
27 DECEMBRIE MIERCURI	† Sfântul Ap., întâiul Mc. și Arhidiacon Ștefan; Sf. Cuv. Teodor Mărturisitorul (<i>Harți</i>) ●

DECEMBRIE 2023 - IANUARIE 2024

28 DECEMBRIE JOI	Sfinții 20.000 de Mucenici din Nicomidia
29 DECEMBRIE VINERI	Sfinții 14.000 de prunci uciși din porunca lui Irod; Sf. Cuv. Marcel și Tadeu (<i>Harți</i>)
30 IANUARIE SÂMBĂȚĂ	Sf. Mc. Anisia fecioara;
31 IANUARIE DUMINICĂ	Odovania praznicului Nașterii Domnului; Sf. Cuv. Melania Romana; † Sf. Mc. Hermes (<i>Slujba în noaptea trecerii dintre ani</i>)
Duminica după Nașterea Domnului (a Sfinților Iosif Logodnicul, David Prorocul și Iacob, rudenia Domnului); Ap. Galateni 1, 11-19; Ev. Matei 2, 13-23 (Fuga în Egipt); glas 5, voscr. 8	

DATA SFINTELOR PAȘTI

2024	5 mai	2027	2 mai
2025	20 aprilie	2028	16 aprilie
2026	12 aprilie	2029	8 aprilie

FAZELE LUNII

lună plină		primul pătrar	
lună nouă		ultimul pătrar	

RÂNDUIELI BISERICEȘTI ÎN ANUL 2023

Zile de post și posturi de peste an

Miercurile și vinerile de peste an, în afară de cele cu dezlegare, însemnate cu harți

Ajunul Bobotezei (joi, 5 ianuarie)

Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul (marți, 29 august)

Înălțarea Sfintei Cruci (joi, 14 septembrie)

Postul Sfințelor Paști (luni, 27 februarie - sâmbătă, 15 aprilie)

Postul Sfinților Apostoli Petru și Pavel (luni, 12 iunie - miercuri, 28 iunie)

Postul Adormirii Maicii Domnului (marți, 1 august - luni, 14 august)

Postul Nașterii Domnului (miercuri, 15 noiembrie - duminică, 24 decembrie)

Zile aliturgice și zile cu diferite Liturghii

Zile aliturgice (în care nu se săvârșește nicio Sfântă Liturghie): miercuri și vineri, în săptămâna Lăsatului sec de brânză (22 și 24 februarie); luni și marți, în prima săptămână a Postului Sfințelor Paști (27 și 28 februarie); în Sfânta și Marea Vineri (14 aprilie); vineri înaintea Nașterii Domnului (22 decembrie).

Liturghia Sfântului Vasile cel Mare se săvârșește de 10 ori pe an: 1 și 5 ianuarie; 5, 12, 19, 26 martie; 2, 13 și 15 aprilie; 25 decembrie.

Liturghia Darurilor înainte-sfințite se săvârșește în zilele de rând din Postul Sfințelor Paști (luni - vineri), începând de miercuri în prima

săptămână a Postului Mare, până în Sfânta și Marea Miercuri inclusiv.
Liturgia Sfântului Ioan Gură de Aur se săvârșește în toate celelalte zile.

Zile în care nu se săvârșesc parastase

În toate duminicile de peste an; la Praznicele Împărățești (la Înălțarea Domnului se va săvârși doar pomenirea specială a eroilor); în zilele de rând (luni-vineri) ale Postului Mare (se săvârșește doar Litia mică pentru morți); în zilele aliturgice; în perioada de la Duminica Floriilor până la Duminica Sfântului Apostol Toma (9 – 23 aprilie); în perioada de la Crăciun până la Bobotează (25 decembrie - 6 ianuarie).

Zile și date importante

Ziua Culturii Naționale (duminică, 15 ianuarie)

Ziua Unirii Principatelor Române, sărbătoare națională (marți, 24 ianuarie)

Ziua Deținuților Politici Anticomuniști din perioada 1944-1989 în România (joi, 9 martie)

Ziua Unirii Basarabiei cu România – 1918, sărbătoare națională (luni, 27 martie)

Duminica Femeilor creștine (duminică, 30 aprilie)

Ziua Independenței României - 1877, a Victoriei antinaziste - 1945 și a Europei - 1950 (marți, 9 mai)

10 Mai - sărbătoare națională (miercuri, 10 mai)

Ziua națională de cinstire a martirilor din temnițele comuniste (duminică, 14 mai)

Ziua Națională a Familiei (duminică, 14 mai)

Duminica părinților și copiilor (duminică, 4 iunie)

Ziua drapelului național (luni, 26 iunie)

Ziua imnului național al României (sâmbătă, 29 iulie)

Ziua națională pentru comemorarea martirilor Brâncoveni și de conștientizare a violențelor împotriva creștinilor (miercuri, 16 august)

Duminica românilor migranți (duminică, 20 august)
Începutul anului bisericesc; Ziua rugăciunii pentru mediu (vineri, 1 septembrie)
Ziua Satului Românesc (duminică, 24 septembrie)
Ziua Bibliei (luni, 13 noiembrie)
Sfințirea Altarului Catedralei Naționale – 2018 (sâmbătă, 25 noiembrie)

Sărbători bisericești naționale

Înălțarea Domnului – Ziua Eroilor (joi, 25 mai)
Sf. Apostol Andrei cel întâi chemat, Ocrotitorul României (joi, 30 noiembrie)

Zile și sărbători legale în care nu se lucrează

Anul Nou (duminică, 1, și luni, 2 ianuarie)
Ziua Unirii Principatelor Române (marți, 24 ianuarie)
Sfânta și Marea Vineri (vineri, 14 aprilie)
Prima și a doua zi de Paști (duminică, 16, și luni, 17 aprilie)
Sărbătoarea internațională a muncii (luni, 1 mai)
Ziua Copilului (joi, 1 iunie)
Prima și a doua zi de Rusalii (duminică, 4, și luni, 5 iunie)
Adormirea Maicii Domnului (marți, 15 august)
Sf. Apostol Andrei cel întâi chemat, Ocrotitorul României (joi, 30 noiembrie)
Ziua Națională a României (vineri, 1 decembrie)
Prima și a doua zi de Crăciun (luni, 25, și marți, 26 decembrie)

Nu se fac nunți (în anul 2023)

În toate zilele de post și în posturile de peste an: în toate miercurile și vinerile; de luni după Lăsatul secului de carne pentru Postul Sf. Paști până la Duminica Sf. Apostol Toma inclusiv (20 februarie – 23 aprilie);

în Postul Sfinților Apostoli Petru și Pavel (luni, 12 iunie – miercuri, 28 iunie); în Postul Adormirii Maicii Domnului (marți, 1 august – luni, 14 august); la Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul (marți, 29 august); în Postul Nașterii Domnului (miercuri, 15 noiembrie - duminică, 24 decembrie); în ajunul și în zilele Praznicelor Împărățești (1 - 2 februarie; 24 – 25 mai; 3 - 5 iunie; 15 august; 13 - 14 septembrie); de la Crăciun până la Bobotează (25 decembrie - 6 ianuarie).

NU SE FAC NUNȚI (ÎN ANUL 2024)

În toate zilele de post și în posturile de peste an: în toate miercurile și vinerile; de luni după Lăsatul secului de carne pentru Postul Sf. Paști până la Duminica Sf. Apostol Toma inclusiv (11 martie – 12 mai); în Postul Sfinților Apostoli Petru și Pavel (luni, 24 iunie – vineri, 28 iunie); în Postul Adormirii Maicii Domnului (miercuri, 31 iulie – miercuri, 14 august); la Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul (joi, 29 august); în Postul Nașterii Domnului (vineri, 15 noiembrie – marți, 24 decembrie); în ajunul și în zilele Praznicelor Împărățești (1 - 2 februarie; 12 - 13 iunie; 22 - 24 iunie; 15 august; 13 - 14 septembrie); în perioada de la Crăciun până la Bobotează (25 decembrie - 6 ianuarie).

ORGANIZAREA CANONICĂ A BISERICII ORTODOXE

Atunci când ne referim la Biserica Ortodoxă universală, spunem despre ea că este „Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească“, Biserica cea adevărată întemeiată de către Mântuitorul Iisus Hristos.

Pe plan local, organizatoric, astăzi în lume Biserica Ortodoxă este alcătuită din mai multe Biserici locale surori, autocefale sau cu o conducere de sine stătătoare, după practica din cele mai vechi timpuri. Aceste Biserici, deși au o conducere proprie printr-un Sfânt Sinod, sunt în comuniune deplină, fapt care se exprimă în mod văzut prin comuniunea euharistică prin împărtășirea cu Trupul și Sângele Mântuitorului Iisus Hristos.

Configurația canonică a Bisericii Ortodoxe la începutul anului 2023 este următoarea:

1. Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului

Patriarh: Sanctitatea Sa *Bartolomeu I*, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului

2. Patriarhia Alexandriei și a întregii Africi

Patriarh: Preafericirea Sa *Teodor al II-lea*, Papă și Patriarh al Alexandriei și al întregii Africi

3. Patriarhia Antiohiei și a întregului Orient

Patriarh: Preafericirea Sa *Ioan al X-lea*, Patriarhul Antiohiei și al întregului Orient

4. Patriarhia Ierusalimului și a toată Palestina

Patriarh: Sanctitatea Sa *Teofil al III-lea*, Patriarhul Ierusalimului și al întregii Palestine

5. Patriarhia Moscovei și a întregii Rusii

Patriarh: Sanctitatea Sa *Chiril*, Patriarhul Moscovei și al întregii Rusii

6. Patriarhia Română

Patriarh: Preafericirea Sa *Daniel*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

7. Patriarhia Sârbă

Patriarh: Preafericirea Sa *Porfirie*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Sârbe

8. Patriarhia Bulgară

Patriarh: Preafericirea Sa *Neofit*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Bulgare

9. Patriarhia Georgiană

Patriarh: Sanctitatea Sa *Ilie al II-lea*, Patriarhul Georgiei

10. Biserica Ciprului

Arhiepiscop: Preafericirea Sa, *Gheorghe al III-lea*, Arhiepiscop de Noua Justiniana și al întregului Cipru

11. Biserica Greciei

Arhiepiscop: Preafericirea Sa *Ieronim al II-lea*, Arhiepiscopul Atenei și a toată Grecia

12. Biserica Poloniei

Mitropolit: Preafericirea Sa *Sava*, Mitropolitul Varșoviei și al întregii Polonii

13. Biserica Albaniei

Arhiepiscop: Preafericirea Sa *Anastasie*, Arhiepiscopul Tiranei și al întregii Albanii

14. Biserica Cehiei și Slovaciei

Mitropolit: Preafericirea Sa *Rastislav*, Mitropolitul Preșovului și al Ținuturilor Cehiei și Slovaciei

În afară de aceste Biserici autocefale, mai există și Biserici autonome, care depind de Biserici autocefale (ex. Biserica Finlandei), precum și numeroase eparhii înființate în Diaspora, prin emigrarea multor ortodocși din țările lor de baștină, în regiuni precum: America de Nord și de Sud, Italia, Franța, Germania, Australia ș.a.

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

Potrivit Statutului său pentru organizare și funcționare, Biserica Ortodoxă Română cuprinde pe toți credincioșii ortodocși români. Aceasta este organizată ca Patriarhie cu titulatura „Patriarhia Română”. Conducerea Bisericii în cele spirituale o are Sfântul Sinod. Adunarea Națională Bisericească este forul deliberativ central al Bisericii. Organismul executiv al Adunării Naționale Bisericești este Consiliul Național Bisericesc.

Sfântul Sinod se compune din Înaltpreasfințiții Mitropoliți și Arhiepiscopi, Preasfințiții Episcopi în funcție și Preasfințiții Episcopi-vicari și Arhieriei-vicari. Sfântul Sinod, Adunarea Națională Bisericească și Consiliul Național Bisericesc au ca președinte pe Preafericitul Părinte Patriarh.

PATRIARHIA ROMÂNĂ

Patriarh:

Preafericitul Părinte dr. **Daniel Ciobotea**

Aleea Dealul Mitropoliei nr. 2, Sector 4, 040163, București

Telefon 021.406.71.61; 406.71.95 ; Fax 021.406.71.62

Web site: www.patriarhia.ro; E-mail: patriarhia@dnt.ro

Episcopi-vicari patriarhali:

Preasfințitul dr. **Varlaam Ploieșteanul**

Secretarul Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române

Aleea Dealul Mitropoliei nr. 25, Sector 4, 040163, București

Telefon 021.406.71.69; Fax 021.406.71.70

MITROPOLIA MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

1. Arhiepiscopia Bucureștilor

Arhiepiscop și Mitropolit: Preafericitul Părinte **Daniel**, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Episcop-vicar: Preasfințitul dr. **Timotei Prahoveanu**

Intrarea Miron Cristea nr. 9, Sector 4, 040161, București

Telefon 021.337.49.57

2. Arhiepiscopia Tomisului

Arhiepiscop: Înaltpreasfințitul dr. **Teodosie Petrescu**

Str. Arhiepiscopiei nr. 23, 900732, Constanța, jud. Constanța

Telefon 0241.61.40.20; Fax 0241.61.17.32

3. Arhiepiscopia Târgoviștei

Arhiepiscop, Mitropolit și Exarh patriarhal pentru relațiile externe:
Înaltpreasfințitul dr. **Nifon Mihăiță**

Bd. Castanilor nr. 3-5, 130004, Târgoviște, jud. Dâmbovița

Telefon 0245.21.37.13; 61.18.05

4. Arhiepiscopia Argeșului și Muscelului

Arhiepiscop: Înaltpreasfințitul **Calinic Argatu**

Bd. Basarabilor nr. 1, 115300, Curtea de Argeș, jud. Argeș

Telefon 0248.72.24.10; Fax 0248.71.44.01

5. Arhiepiscopia Buzăului și Vrancei

Arhiepiscop: Înaltpreasfințitul dr. **Ciprian Spiridon**

Aleea Episcopiei nr. 3, 120043, Buzău, jud. Buzău

Telefon 0238.71.07.14; Fax 0238.41.36.08

6. Arhiepiscopia Dunării de Jos

Arhiepiscop: Înaltpreasfințitul dr. **Casian Crăciun**

Str. Domnească nr. 104, 800201, Galați, jud. Galați

Telefon 0236.46.00.14; Fax 0236.46.01.94

7. Episcopia Sloboziei și Călărașilor

Episcop: Preasfințitul **Vincentiu Grifoni**

Str. Episcopiei nr. 2, 117660, Slobozia, jud. Ialomița

Telefon/Fax 0243.23.12.05

8. Episcopia Alexandriei și Teleormanului

Episcop: Preasfințitul **Galaction Stângă**

Str. Carpați nr. 15, 140059, Alexandria, jud. Teleorman

Telefon 0247.31.60.57; Fax 0247.32.66.54

9. Episcopia Giurgiului

Episcop: Preasfințitul dr. **Ambrozie Meleacă**

Str. Episcopiei nr. 13, 080015, Giurgiu, jud. Giurgiu

Telefon: 0264.21.40.79; Fax 064.21.40.81

10. Episcopia Tulcei

Episcop: Preasfințitul dr. **Visarion Bălțat**

Str. Mircea Vodă nr. 6A, 820134, Tulcea, jud. Tulcea

Telefon/Fax: 0240.51.51.45

MITROPOLIA MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI

1. Arhiepiscopia Iașilor

Arhiepiscop și Mitropolit: Înaltpreasfințitul dr. **Teofan Savu**

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr.16, 700064, Iași, jud. Iași

Telefon/Fax 0232.21.54.54, 21.54.56, 21.54.58, 21.53.00

Episcop-vicar: Preasfințitul Nichifor Botoșăneanul

2. Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților

Arhiepiscop: Înaltpreasfințitul dr. **Calinic Dumitriu**

Str. Ioan Vodă Viteazul nr. 2, 700497, Suceava, jud. Suceava
Telefon 0230.52.12.95, 22.70.54; Fax 0230.52.20.20

Episcop-vicar: Preasfințitul dr. **Damaschin Dorneanul**

Str. Ioan Vodă Viteazul nr. 2, 700497, Suceava, jud. Suceava
Telefon 0230.52.12.95, 22.70.54; Fax 0230.52.20.20

3. Arhiepiscopia Romanului și Bacăului

Arhiepiscop: Înaltpreasfințitul dr. **Ioachim Giosanu**

Str. Alexandru cel Bun nr. 5, 611065, Roman, jud. Neamț

Telefon/Fax 0233.744.683

4. Episcopia Hușilor

Episcop: Preasfințitul dr. **Ignatie Trif**

Str. Mihail Kogălniceanu nr. 19, 735100, Huși, jud. Vaslui

Telefon/Fax 0235.48.11.32

MITROPOLIA ARDEALULUI

1. Arhiepiscopia Sibiului

Arhiepiscop și Mitropolit: Înaltpreasfințitul dr. **Laurențiu Streza**

Str. Mitropoliei nr. 24, 735100, Sibiu, jud. Sibiu

Telefon 0269.21.15.84; Fax 0269.21.55.21

Episcop-vicar: Preasfințitul **Ilarion Făgărășanul**

Str. Mitropoliei nr. 24, 735100, Sibiu, jud. Sibiu

Telefon 0269.21.81.54

2. Arhiepiscopia Alba Iuliei

Arhiepiscop: Înaltpreasfințitul dr. **Irineu Pop**

Str. Mihai Viteazul nr. 16, 510010, Alba Iulia, jud. Alba

Telefon 0258. 81.16.90; Fax 0258. 81.27.97

3. Episcopia Oradiei

Episcop: Preasfințitul dr. **Sofronie Drincec**

Str. Episcop Roman Ciorogariu nr. 3, 410017, Oradea, jud. Bihor

Telefon 0259.43.78.83; Fax 0259.43.34.87

4. Episcopia Covasnei și Harghitei

Episcop: Preasfințitul **Andrei Moldovan**

Str. Patriarhul Miron Cristea nr. 17, 530112, Miercurea Ciuc, jud. Harghita

Telefon 0266.17.12.69; Fax 0266.12.44.53

5. Episcopia Devei și Hunedoarei

Episcop: Preasfințitul dr. **Nestor Dinculeană**

Str. Avram Iancu nr. 2, 330025 Deva, jud. Hunedoara

Telefon/Fax 0254.21.12.41

MITROPOLIA CLUJULUI, MARAMUREȘULUI ȘI SĂLAJULUI

1. Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului

Arhiepiscop și Mitropolit: Înaltpreasfințitul dr. **Andrei Andreicuț**

Piața Avram Iancu nr. 18, 550179, Cluj-Napoca, jud. Cluj

Telefon 0264 19.39.44; Fax 0264.19.51.84

Episcop-vicar: Preasfințitul dr. **Benedict Bistrițeanul**

Piața Avram Iancu nr. 18, 550179, Cluj-Napoca, jud. Cluj

Telefon 0264.43.10.04

2. Episcopia Maramureșului și Sătmarului

Episcop: Preasfințitul dr. **Iustin Hodea**

Str. Avram Iancu nr. 5, 430313, Baia Mare, jud. Maramureș

Tel/fax: 0262. 21.46.14.

Arhiereu-vicar: Preasfințitul **Timotei Sătmăreanul**

Str. Avram Iancu nr. 5, 430313, Baia Mare, jud. Maramureș

Tel/fax: 0262. 21.46.14.

3. Episcopia Sălajului

Episcop: Preasfințitul dr. **Petroniu Florea**

Str. Avram Iancu nr. 29/A, 450143, Zalău, jud. Sălaj

Telefon/Fax 0360.10.03.21

MITROPOLIA OLTENIEI

1. Arhiepiscopia Craiovei

Arhiepiscop și Mitropolit: Înaltpreasfințitul dr. **Irineu Popa**

Str. Mitropolit Firmilian nr. 3, 200381, Craiova, jud. Dolj

Telefon 0251.41.50.54; Fax 0251.41.83.69

2. Arhiepiscopia Râmnicului

Arhiepiscop: Înaltpreasfințitul dr. **Varsanufie Gogescu**
Str. Carol I nr. 43, 240178, Râmnicu Vâlcea, jud. Vâlcea
Telefon 0250.73.11.70; 73.88.21; Fax 0250.73.49.52

3. Episcopia Severinului și Strehaiei

Episcop: Preasfințitul dr. **Nicodim Nicolăescu**
Str. I. G. Bibicescu nr. 6, 220103, Drobeta Turnu Severin, jud. Mehedinți
Telefon 0252.33.30.48; Fax 0252. 33.30.49

4. Episcopia Slatinei și Romanaților

Episcop: Preasfințitul dr. **Sebastian Pașcanu**
Str. Frații Buzești nr. 15, 230080, Slatina, jud. Olt
Telefon 0249.42.10.26; Fax 0349.41.68.61

MITROPOLIA BANATULUI

1. Arhiepiscopia Timișoarei

Arhiepiscop și Mitropolit: Înaltpreasfințitul **Ioan Selejan**
Bd. C.D. Loga nr. 5, 300021, Timișoara, jud. Timiș
Telefon 0256.49.32.32; Fax 0256.49.11.76
Episcop-vicar: Preasfințitul **Paisie Lugojanul**
Bd. C.D. Loga nr. 5, 300021, Timișoara, jud. Timiș
Telefon 0256.29.52.28; Fax 0256.49.11.76

2. Arhiepiscopia Aradului

Arhiepiscop: Înaltpreasfințitul dr. **Timotei Sevcicu**
Str. Episcopiei nr. 60-62, 310084, Arad, jud. Arad
Telefon 0257.28.18.56; Fax 0257.28.12.62
Episcop-vicar: Preasfințitul dr. **Emilian Crișanul**
Str. Episcopiei nr. 60-62, 310084, Arad, jud. Arad
Telefon 0257.28.18.56; Fax 0257.28.12.62

3. Episcopia Caransebeșului

Episcop: Preasfințitul dr. **Lucian Mic**
Str. Nicolae Corneanu nr. 11, 325400, Caransebeș, jud. Caraș-

Severin

Telefon 0255.516.412; Fax 0255.51.64.02

**MITROPOLIA BASARABIEI,
AUTONOMĂ ȘI DE STIL VECHI
ȘI EXARHATUL PLAIURILOR**

1. Arhiepiscopia Chișinăului

Arhiepiscop, Mitropolit și Exarh al Plaiurilor: Înaltpreasfințitul
Petru Păduraru

Str. 31 August 1989 nr. 161, 2004, Chișinău, Republica Moldova

2. Episcopia Bălților

Episcop: Preasfințitul **Antonie Telembici**

3. Episcopia Basarabiei de Sud

Episcop: Preasfințitul dr. **Veniamin Goreanu**

4. Episcopia Dubăsarilor și a toată Transnistria

**MITROPOLIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ
PENTRU GERMANIA, EUROPA CENTRALĂ ȘI DE NORD**

**1. Arhiepiscopia ortodoxă română a Germaniei, Austriei și
Luxemburgului**

Arhiepiscop și Mitropolit: Înaltpreasfințitul dr. **Serafim Joantă**

Fürthestraße 166-168, D-90429, Nürnberg, Germania

Telefon +49. 911.323.69.13; Fax +49. 911.323. 69. 12

Episcop-vicar: Preasfințitul **Sofian Brașoveanu**

Paul-Heyse-Str. 19, D-80336, München, Germania

2. Episcopia ortodoxă română a Europei de Nord

Episcop: Preasfințitul dr. **Macarie Drăgoi**

Hässlingsbyvägen 7; 13691 Haninge-Stockholm, Suedia

MITROPOLIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ PENTRU EUROPA OCCIDENTALĂ ȘI MERIDIONALĂ

1. Arhiepiscopia ortodoxă română a Europei Occidentale

Arhiepiscop și Mitropolit: Înaltpreasfințitul dr. **Iosif Pop**

1 Bd. du Général Le Clerc, 91470, Limours, Franța

Telefon +33. 1.64.91.59.24; Fax +33. 1. 64.91.26.83

Episcop-vicar: Preasfințitul **Marc Nemțeanul**

62 rue Mazarin, 33000, Bordeaux, Franța

2. Episcopia ortodoxă română din Italia

Episcop: Preasfințitul **Siluan Șpan**

Via Ardeatina nr. 1741, 00134 Roma, Italia

Telefon/Fax +39. 06. 71. 97. 343

Arhiereu-vicar: Preasfințitul **Atanasie de Bogdania**

3. Episcopia ortodoxă română a Spaniei și Portugaliei

Episcop: Preasfințitul **Timotei Luran**

Avenida Alfonso XIII nr. 157; 28016 Madrid, Spania

Telefon +34913501881 int. 104

Arhiereu-vicar: Preasfințitul **Teofil de Iberia**

MITROPOLIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A CELOR DOUĂ AMERICI

1. Arhiepiscopia ortodoxă română a Statelor Unite ale Americii

Arhiepiscop și Mitropolit: Înaltpreasfințitul **Nicolae Condrea**

5410 N. Newland Ave, Chicago IL, 60656, USA

Telefon +1.773.774.1677; Fax 1.773.774.1805

2. Episcopia ortodoxă română a Canadei

Episcop: Preasfințitul **Ioan Casian Tunaru**

2010 Boul. Marie, St-Hubert Quebec J4T 2B1 Canada

Tel: +1.450.812.1733

EPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ DIN UNGARIA

Episcop: Preasfințitul dr. **Siluan Mănuilă**

Parcul Groza nr. 2, 5700 Gyula, Ungaria

Telefon/Fax +36.66.361.281

EPISCOPIA DACIEI FELIX

Episcop: Preasfințitul **Ieronim Crețu**

Ul. Zarko Zrenianina br. 60, 26300, Vârșeț, Serbia

Telefon +381.138.110.71

EPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ DIN AUSTRALIA ȘI NOUA ZEELANDĂ

Episcop: Preasfințitul **Mihail Filimon**

61–63 Queensberry Street, Carlton 3053, Melbourne, Victoria,
Australia, P.O. Box 122

VICARIATUL ORTODOX UCRAINEAN

Vicariatul Ortodox Ucrainean din România

Vicar general: P.C. Părinte dr. **Nicolae Lauruc**

Loc. Sighetu Marmăției, județul Maramureș,

Str. Bogdan Vodă nr. 12

REPREZENTANȚE ȘI COMUNITĂȚI ALE PATRIARHIEI ROMÂNE ÎN STRĂINĂTATE

Reprezentanța Patriarhiei Române la Locurile Sfinte (Așezământul Românesc de la Ierusalim; Așezământul Românesc de la Ierihon cu Centrul de Studii și Pelerinaje „*Sfântul Cuvios Ioan Iacob*”, Așezământul Românesc de la Iordan), Reprezentanța Patriarhiei Române pe lângă instituțiile europene (Bruxelles), Reprezentanța Patriarhiei Române de la Sofia (Bulgaria), Comunitatea Ortodoxă

Română din Turcia (Istanbul), Comunitatea Ortodoxă Română din Africa de Sud (Johannesburg), Comunitatea Ortodoxă Română din Cipru (Nicosia), Comunitatea Ortodoxă Română din Japonia (Tokyo, Osaka), Comunitatea Ortodoxă Română din Siria (Damasc)

UNITĂȚI BISERICEȘTI AFLATE SUB ALTE JURISDICȚII

Așezămintele românești din Sfântul Munte Athos (Prodromu, Lacu și alte schituri sau chilii), aflate sub jurisdicția Patriarhiei Ecumenice a Constantinopolului

ARHIEPISCOPIA TIMIȘOAREI

CENTRUL EPARHIAL

300021 TIMIȘOARA, Bd. C. D. Loga nr. 7,
tel. 0256/490287

www.mitropoliabanatului.ro

email: secretariat@arhiepiscopiatimisoarei.ro

Arhiepiscop și Mitropolit: Înaltpreasfințitul Părinte Ioan Selejan

Episcop-vicar: Preasfințitul Părinte Paisie Lugojanul

Vicar eparhial: pr. ic. stavr. dr. Ionel Popescu

Sectorul administrativ-bisericesc: consilier pr. ic. stavr. Mircea Szilagyi

Sectorul economic-financiar: consilier pr. ic. stavr. Cristian Constantin

Sectorul social filantropic și misionar:

consilier: pr. ic. stavr. Cristian Pavel

inspector: pr. Romeo Ionuț Dumitrașcu

Sectorul învățământ și activități cu tineretul: consilier pr. ic. stavr. dr. Nichifor Tănase

Sectorul patrimoniu și construcții bisericești:

consilier: pr. ic. stavr. ing. Timotei Anișorac

referent: Constantin Diaconescu

Oficiul juridic: consilier pr. ic. stavr. Ioan Bălăngean

Inspector bisericesc și serviciul secretariat: pr. ic. stavr. Marius Sfercoci

Sectorul exarhatul mănăstirilor: arhimandrit Simeon Stana

Serviciul contabilitate: Lucia Benchea și Marinela Pașca

Serviciul personal: Andreea Petruse, Mihaela Valenta

Serviciul registratură: monahia Epiharia Șerbănoiu

Serviciul tehnoredactare: Mariana Varga

Administrator: preot Valentin Benchea

Redacția revistei „Altarul Banatului”: pr. ic. stavr. dr. Adrian Carebia

Redacția revistei „Învierea”: diac. dr. Răzvan Fibișan și diac. dr. Alexandru Dan Adam

Biroul de comunicații și relații cu publicul: Lucian Florea

Studioul de radio „Învierea”: dr. Irina Arieșan, preot Marius Mircia și Claudiu Răducu

Fundația „Filantropia”: coordonator pr. ic. stavr. Cristian Pavel

Asistent social: monahia Chiriachi Pricop

Arhivă și bibliotecă: dr. Florin Popovici

Biroul de pelerinaje: Beatrix Pîrvu

Atelierul de croitorie: monahia Andreia Iordache și monahia Alexia Cernescu

Casa de ajutor reciproc a clerului: Marinela Pașca

Casierie: Mihaela Piroc

Servicul tehnic: Ioan Muntean, Petru Popan și Dan Rusmir

Societatea comercială de editură și tipografie Partoș S.R.L.: arhidiacon dr. Marian Pîrvu

Depozitul de obiecte bisericești – catedrala mitropolitană: Răzvan Muntean, Alin Moga, Mirela Lațcu, Angela Mihaela Diaconescu și Vincențiu Bășa

Muzeul de artă veche bisericească (demisolul catedralei mitropolitane): monahia dr. Filoteea Ploșnea

Atelierul de lumănări: preot Ștefan Mezin

Magazinul de obiecte bisericești de la catedrală: monahia
Rafaela Bora

Magazinul de obiecte bisericești Lugoj: Maria Cerbu

Magazinul de obiecte bisericești Făget: Maria Jurj

Magazinul de obiecte bisericești Jimbolia: Elena Chifoi

Inspector la disciplina Religie: prof. Daniela Buzatu

ADUNAREA EPARHIALĂ (legislatura 2022-2026)

1. Comisia administrativ-bisericească

Președinte: preot Grigore Marița
Raportor: Ing. Liviu Bugescu
Membri: preot Florin Cotocea
av. Florin Cărăbaș
antr. Alin Miclea
conf.univ.dr. Adrian Sturza

2. Comisia culturală și educațională

Președinte: pr. conf. univ. dr. Constantin Jinga
Raportor: prof. univ. dr. Marilen-Gabriel Pirtea
Membri: preot Ovidiu Marinescu
prof. Ion Traia
conf.univ.dr. Claudiu Mesaroș
ing. Gheorghe Stînean

3. Comisia economică, bugetară și patrimonială

Președinte: preot Grigore Mera
Raportor: prof.univ.dr. Sorin Mușuroi
Membri: preot Tiberiu-Mihail Benescu
antr. Horia Cardoș
ing. Ion Constantin
prof. dr.ing. Marin Marin

4. Comisia social – filantropică

Președinte: preot Daniel Otescu
Raportor: lect.univ.dr. Virgil-Filaret Musta
Membri: preot Alin Vărzaru
prof.univ.dr. Constantin-Tudor Luca
ing. Ion Miron
ing. Călin Costinaș

5. Comisia organizatorică, juridică și de validare

Președinte: preot Gheorghe Florea
Raportor: ec. Claudiu Avramescu
Membri: preot Ștefan Dumitrescu
ing. Vasile Cotuna
antr. Cătălin Burlacu
ec. Silviu Mihai Rusu

Secretarii Adunării Eparhiale

pr. conf. dr. Constantin Jinga
prof. univ. dr. Sorin Mușuroi
lect. univ. dr. Virgil-Filaret Musta

MEMBRI ÎN ADUNAREA NAȚIONALĂ BISERICESCĂ

preot Constantin Jinga
prof. univ. dr. Marilen Gabriel Pirtea
lect. univ. dr. Virgil-Filaret Musta

CONSILIUL EPARHIAL

Preoți

preot Constantin Jinga

preot Grigore Marița

preot Grigore Mera

Mireni

ing. Liviu Bugescu

prof. univ. dr. Sorin Mușuroi

avocat Florin Cărăbaș

ing. Călin Costinaș

prof. univ. dr. Virgil Filaret Musta

prof. dr. ing. Marin Marin

CONSISTORIUL EPARHIAL

preot Daniel Aron Alic – președinte

preot Ion Florentin Jura – membru

preot Ioan Mezinca – membru

Supleanți

preot Eugen Babescu

preot Valer Budiul

CONSISTORIUL MITROPOLITAN

preot Sergiu-Alexandru Pantea – membru

CONSISTORIUL MONAHAL EPARHIAL

Președinte: arhim. Simeon Stana, exarh eparhial

protos. Mihail Duma – membru

protos. Ștefan Mateș – membru

Supleanți

arhim. Climent Vântu, mănăstirea Săraca

protos. Serafim Grozăvescu, mănăstirea Cebza

Grefier: preot Ioan Bălăngean – consilier la Centrul eparhial

Membru în Consistoriul Mitropolitan Monahal
ieromonah lect. univ. dr. Rafael Povîrnaru

Membru în Consistoriul Superior Bisericesc
pr. lect. univ. dr. Cosmin Panțuru

Membru în Consistoriul monahal Superior Bisericesc
protos. Matei Buliga, mănăstirea Dobrești

CATEDRALA MITROPOLITANĂ

Administrator: arhidiacon Eugen Goanță

Preoți: ic. stavr. Dumitru Vana, ic. stavr. Constantin Train, ic. stavr. Dan Dragomir, ic. Vasile Cîmpean, dr. Daniel Hlodec, Gavril Mihai Piroc și Sergiu Pantea

Diaconi: arhid. dr. Marian Pîrvu, arhid. Veselin Ciocov, dr. Alexandru Dan Adam și dr. Răzvan Fibișan

UNIVERSITATEA DE VEST – TIMIȘOARA

FACULTATEA DE LITERE, ISTORIE ȘI TEOLOGIE COLECTIVUL DE TEOLOGIE ORTODOXĂ PASTORALĂ

Decan: prof. univ. dr. habil. Loredana Pungă

Prodecani: conf. univ. dr. Valy Ceia, lect. univ. dr. Karla Lupșan, lect. univ. dr. Gabriel Bărdășan

Secretar șef: prof. Ramona Mițiga

Secretar pentru programele de studii teologice: Mariana Mitrică

Șeful colectivului de Teologie ortodoxă: pr. conf. univ. dr. Constantin Jinga

Conferențieri: pr. dr. Gavril Trifa, pr. dr. Constantin Jinga, dr. Remus Feraru și dr. habil. Daniel Lemeni

Lectori: pr. dr. Daniel Enea, pr. dr. Cosmin Panțuru, pr. dr. Adrian

Covan, pr. dr. Alin Scridon, pr. dr. Marius Florescu și pr. dr. Ioan Mihoc

Cadre didactice asociate: pr. dr. Nichifor Tănase, pr. dr. Marius Ioana, ierom. dr. Rafael Povîrnaru, pr. drd. Laurian Popa și pr. dr. Iosif Stancovici

Duhovnic: ieromonah dr. Rafael Povîrnaru

Biblioteca Facultății de Teologie: Nicolae Dragoș Lengher

Administrator sediu: Irina Lazăr

LICEUL TEOLOGIC ORTODOX „SFÂNTUL ANTIM IVIREANUL“ DIN TIMIȘOARA

Director: prof. Adela Panait

Secretariat: tel/fax +40 356 179 440,

contact@liceulortodoxsfantulantim.ro

Administrație: tel +40 356 178 802,

administratie@liceulortodoxsfantulantim.ro

Adresa: Bld. Liviu Rebreanu nr. 35 (sau intrarea de pe str. Eneas nr. 57),
300210 Timișoara, Timiș, România

Adresă web: <http://liceulortodoxsfantulantim.ro>

GRĂDINIȚA „TROIȚA” DIN TIMIȘOARA

Director: prof. Margareta Tănăsioiu

Director: +40723 528 594

Secretariat: +40 758 876 482

Email: contact@gradinitatroita.ro

Adresa: Bld. Liviu Rebreanu nr. 35 (sau intrarea de pe str. Eneas nr. 57), 300210, Timișoara, Timiș, România. Adresa unde funcționează efectiv Grădinița „Troita“ este: Str. Acad. Al. Borza nr. 8, Timișoara.

Adresă web: www.gradinitatroita.ro

PROTOPOPIATE

PROTOPOPIATUL ORTODOX ROMÂN TIMIȘOARA I

Adresa: Piața Alexandru Mocioni nr. 9, Timișoara, 300199

Protopop pr. ic. stav. Zaharia Pereș

Telefon: 0256 496 699

Email: protopopiattm1@gmail.com

1. Timișoara Blăscovici capela „Sf. M. Mc. Gheorghe” și „Sf. Arh. Mihail și Gavril”, 2012, 974 familii cu 2152 credincioși
preot George Giurgiu.
preot Gheorghe Moșneguțu

2. Timișoara Calea Aradului biserica „Adormirea Maicii Domnului”, 1999-2002, 2674 familii cu 7800 credincioși
preot Iosif Hânda
preot Daniel-Sorin Pop-Dumi
preot Andrei Lehaci
diacon Flavius-Cătălin Unc.

3. Timișoara Cetate biserica „Sf. M. Mc. Dimitrie”, 729 familii cu 1162 credincioși
preot Marcel Vlaicu
preot Georgel-Dumitru Dimoiu
diacon David-Cătălin Burlacu.

4. Timișoara Dacia biserica „Pogorârea Sf. Duh”, 1994-2003, 4515 familii și 10278 credincioși
preot Zaharia Pereș
preot Gheorghe Itineanț
preot Florin-Ionuț Filip
preot Ioan-Gelu Vasiescu.

5. Timișoara Fratelia biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel”, 1960, 3334 familii cu 9143 credincioși
preot Ioan-Gruia Bălăngean
preot Alexandru Ranca
preot ing. Timotei Anișorac.
diac. Radu Pașcalău

6. Timișoara Freidorf biserica „Pogorârea Sf. Duh”, 1975-1980, 1362 familii cu 4086 credincioși
preot Petru Itineanțu
preot Claudiu-Mircea Roșoiu
preot Daniel-Marius Mateia.

7. Timișoara Iosefin biserica „Nașterea Maicii Domnului”, 1936, 4091 familii cu 12424 credincioși
preot Ionel Popescu
preot Eugen Babescu
preot Emanuel Petrulescu
preot Ioan-Florin Carebia
diacon Marius-Adrian Rumega.

8. Timișoara Mehala biserica „Înălțarea Domnului”, 1937, 2578 familii cu 6337 credincioși
preot Cristian-Adrian Constantin
preot Ilie-Eduard Tănase
preot Grigore Mera
diacon Ioan-Laurențiu Bagiu.

9. Timișoara Ronaț biserica „Adormirea Maicii Domnului”, 1994, 1026 familii cu 2714 credincioși
preot Timotei Sbera
preot Marius Mircia
diacon Ion-Alexandru Ardereanu.

10. Timișoara Sf. Nicolae biserica „Sf. Ier. Nicolae”, 2007, 703 familii cu 1855 credincioși
preot Ioan-Romeo Dumitrașcu
preot Adrian Floca.

11. Timișoara Steaua biserica „Nașterea Sf. Ioan Botezătorul”, 2007, 645 familii cu 1835 credincioși
preot Ioan-Cornel Mezinca
preot Ion-Ache Novac.

12. Bărăteaz biserica „Sf. Cuv. Paraschiva” 1836, 141 familii cu 360 credincioși, preot Bogdan-Gabriel Boicu.

13. Becicherecu Mic biserica „Adormirea Maicii Domnului”, 1909, 511 familii cu 1331 credincioși
preot Ioan Jurji.

14. Beregsău Mare biserica „Sf. M. Mc. Gheorghe”, 1810, 349 familii cu 874 credincioși
preot Nicolae Dale.

15. Beregsău Mic biserica „Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul”, 2008-2010, 162 familii cu 516 credincioși
preot Cristian-Marian Szekeres.

16. Bobda biserica „Sf. Ev. Luca”, 1864, 261 familii cu 477 credincioși
preot Remus-Daniel Poganu.

17. Carani capela „Sf. Arh. Mihail și Gavril”, 1947, 145 familii cu 453 credincioși
preot Sorin-Laurențiu Ghilezan.

18. Călacea biserica „Sf. M. Mc. Gheorghe”, 1812, 140 familii cu 364 credincioși
preot Ioan Mura.

19. Cărpiniș biserica „Sf. M. Mc. Dimitrie”, 1994, 682 familii cu 1802 credincioși
preot Gheorghită-Cristian Popa

20. Checea biserica „Pogorârea Sf. Duh”, 1856, 184 familii cu 410

credincioși
preot Gheorghe-Ovidiu Cucu.

21. Chișoda biserica „Adormirea Maicii Domnului”, 1735, 633 familii cu 1979 credincioși
preot Traian Debucean
preot Dragoș Debucean.

22. Cenei capela „Adormirea Maicii Domnului”, 1997 (amenajare capelă), 179 familii cu 394 credincioși
preot Mihai-Iustin Ierima.

23. Cornești biserica „Adormirea Maicii Domnului”, 1875, 157 familii cu 512 credincioși
preot Ștefan Șișu.

24. Crai Nou biserica „Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul”, 1939, 135 familii cu 290 credincioși
filia **Rudna**, fără locaș de cult, 30 familii cu 52 credincioși
preot Aurel Fediuc.

25. Diniaș capela „Sf. Împ. Constantin și Elena”, 1989, 247 familii cu 686 credincioși
filia **Sânmartinul Sârbesc**, capela „Sf. Arh. Mihail și Gavriil”, 1920-1930, 87 familii cu 300 credincioși
preot Vasile Balogh.

26. Dudeștii Noi biserica „Sf. M. Mc. Dimitrie”, 1968, 420 familii cu 1116 credincioși
preot Ionuț Cristea.

27. Foeni biserica „Adormirea Maicii Domnului”, 1875, 294 familii cu 791 credincioși
filia **Cruceni** capela „Sf. Arh. Mihail și Gavriil”, 49 familii cu 132 credincioși
preot Nicolae Strizu.

28. Giroc biserica „Sf. M. Mc. Dimitrie”, 1795, 740 familii cu 2556 credincioși

preot Iulian-Marius Șonea

preot Dorel-Adrian Covan.

29. Giulvăz biserica „Adormirea Maicii Domnului”, 1725, 320 familii cu 940 credincioși

filia **Ivanda** biserica „Sf. Ier. Iosif Cel Nou de la Partoș”, 2007, 200 familii cu 300 credincioși

preot Cornel Bercea.

30. Hodoni biserica „Sf. M. Mc. Dimitrie”, 1812, 270 familii cu 880 credincioși

preot Cătălin-Eugen Ionele.

31. Ionel biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel”, 2011, 110 familii cu 320 credincioși

preot Vlad Stupariu.

32. Jimbolia biserica „Bunavestire”, 1933-1942, 1558 familii cu 4674 credincioși

preot Petru Alexa

preot Grigore Marița.

33. Orțișoara biserica „Adormirea Maicii Domnului”, 1972, 404 familii cu 1132 credincioși

preot Ionuț Mura.

34. Parța biserica „Nașterea Maicii Domnului”, 1896, 241 familii cu 605 credincioși

preot Simion Bistran.

35. Peciu Nou biserica, „Adormirea Maicii Domnului”, 2010, 743 familii cu 1830 credincioși

preot Tiberiu-Mihai Benescu.

36. Pustiniș biserica „Adormirea Maicii Domnului”, 1925, 126 familii cu 318 credincioși
filia **Otelec**, fără locaș de cult, 4 familii cu 18 credincioși
preot Dan Spătaru.

37. Săcălaz I biserica „Pogorârea Sf. Duh”, 1937, 475 familii cu 1708 credincioși
preot Ionel Maftei

38. Săcălaz II capela „Adormirea Maicii Domnului”, în curs de organizare
preot Nicolae-Cosmin Drugan.

39. Sânanđrei biserica „Sf. M. Mc. Dimitrie”, 1834, 521 familii cu 1185 credincioși
preot Andrei-Daniel Sîrb .

40. Sânmihaiu German biserica „Adormirea Maicii Domnului”, 1843, 143 familii cu 428 credincioși
preot Cătălin-Toma Albai.

41. Sânmihaiu Român biserica „Sf. M. Mc. Gheorghe”, 1724, 460 familii cu 1268 credincioși
preot Pompiliu Florin-Rediș
preot Dan-Dumitru Gîrjoabă.

42. Seceani biserica „Sf. Ier. Nicolae”, 1848, 140 familii cu 295 credincioși
preot Toma Petru.

43. Șag biserica „Adormirea Maicii Domnului”, 1776, 449 familii cu 1360 credincioși
preot Ionel-Florin Băran.

44. Uivar capela „Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul”, 1997-2010, 251

familii cu 722 credincioși
filia **Răuți** biserica „Nașterea Sf. Ioan Botezătorul”, 2012, 63 familii
cu 230 credincioși
filia Sânmartinul Maghiar, fără locaș de cult, 25 familii cu 60
credincioși
preot Călin-Tiberiu-Nicolae Iftimie.

45. Urseni biserica „Adormirea Maicii Domnului”, 1937, 281 familii
cu 1013 credincioși
filia **Rudicica**, fără locaș de cult, 10 familii cu 30 credincioși
preot Nicolae-Orlando Văran.

46. Utvin biserica „Adormirea Maicii Domnului”, 1714, 382 familii
cu 1146 credincioși
preot Ovidiu-Mihai Cucec.

PROTOPOPIATUL ORTODOX ROMÂN TIMIȘOARA II

Adresa: Str. Moise Nicoară nr. 17, Timișoara, 300314

Protopop pr. ic. stav. Cristian Păiș

Telefon: 0372 717 840

E-mail: port_2@yahoo.com

1. Timișoara – Aeroport biserica „Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul”
2003, 181 familii cu 436 credincioși
preot Doru Melinescu.

2. Timișoara - Calea Lugoșului biserica „Nașterea Maicii
Domnului”, 1.746 familii cu 3.601 credincioși
preot Ioan Mircea Toie
preot Daniel Trăilă.

3. Timișoara - Calea Martirilor – „Sf. Ștefan” biserica „Sf. Arhid.
Ștefan“, 3.521 familii cu 7.859 credincioși
preot Ioan-Florentin Jura
preot Alin-Mihai Cuza
preot Sorin Vasii.

4. Timișoara - Ciarda Roșie biserica „Adormirea Maicii
Domnului”, 487 familii cu 1.356 credincioși
preot Adrian Carebia.

5. Timișoara – Elisabetin biserica „Adormirea Maicii Domnului”
1784, 3.615 familii cu 9.375 credincioși
preot Cristian Niculescu
preot Gheorghe-Nichifor Tănase
preot Petru Suiu.

6. Timișoara – Fabric biserica „Sf. Prooroc Ilie Testviteanul” 1912,
1.177 familii cu 2.697 credincioși
preot Cosmin Panțuru
preot Daniel-Aron Alic
preot Nicolae Morar
diacon Dorin Căținean.

7. Timișoara - Fabric Est biserică în construcție, 284 familii cu 770 credincioși
preot Cristian-Aurel Tomescu.

8. Timișoara - Fabric Vest biserica „Pogorârea Sf. Duh“, în curs de pictare, 700 familii cu 1.747 credincioși
preot Constantin Jinga
preot Robert Nedelcu
preot Cristian Pavel.

9. Timișoara - Ghiroda Nouă biserica „Adormirea Maicii Domnului“ 1986, 518 familii cu 1673 credincioși
preot Mircea Szilagyi
preot Daniel Sabău
preot Vlad Munteanu.

10. Timișoara - Pădurea Verde biserica „Nașterea Maicii Domnului“ 1746, 481 familii cu 1.209 credincioși
preot Alin Scridon.

11. Timișoara – Plopi biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel“ 1969, 412 familii cu 1.120 credincioși
preot Valentin Benchea.

12. Timișoara - Spitalul Județean biserica „Sf. Doctori fără de arginți Cosma și Damian“, 1.067 familii cu 2.046 credincioși
preot Cosmin Dan
preot Manuel Popescu.
preot Bogdan Neaga

13. Timișoara – „Sf. M. Mc. Gheorghe” capelă, în curs de organizare
preot Cătălin Goia.

14. Timișoara - Viile Fabric În curs de organizare „Sf. Ap. Petru și Pavel“ 1997, 6.701 familii cu 14.695 credincioși

preot Marius Sfercoci
preot Sorin Lungoci
preot Petru Drăghicescu.

15. Timișoara - Zona Pârvan biserica „Bunavestire“, în construcție,
2000, 282 familii cu 523 credincioși
preot Marius Ioana.

16. Timișoara - Zona Soarelui biserica „Sf. Ier. Nicolae“, 2006,
1.974 familii cu 4.935 credincioși
preot Eugen Murgu
preot Valer Budiul
preot Cristian Miloș
diacon Lucian Teodor Turcuș.

17. Timișoara - Zona Soarelui Sud biserica „Sf. Ier. Nicolae“, 261
familii cu 721 credincioși
preot Voinea Ijeconi
preot paroh Laurian Popa.

18. Timișoara - Zona Tipografilor biserica „Sf. Cuv. Paraschiva“,
2007, 1.125 familii cu 2.561 credincioși
preot Ioan Dumitriu
preot Nicolae Lupșescu
preot Vasile Cuc

19. Recaş I biserica „Pogorârea Sf. Duh“ 1924, 410 familii cu 1.006
credincioși
preot Ioan Liviu Bugariu.

20. Recaş II biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel“ 2003, 379 familii cu
1.136 credincioși
filia Stanciova, capela „Sf. Ier. Nicolae“, 1927, 65 familii cu 87
credincioși
preot Aurelian Milă.

21. Albina biserica „Adormirea Maicii Domnului“ 1981, 124 familii cu 332 credincioși
preot Marius-Dumitru Ursu.

22. Alioș biserica „Adormirea Maicii Domnului“ 1826, 281 familii cu 731 credincioși
preot Radu-Ioan Meșter.

23. Bazoșu Nou biserica „Sf. Cuv. Paraschiva“ 1961, 95 familii cu 299 credincioși
preot Dorin Muntean.

24. Bazoșu Vechi biserica „Sf. M. Mc. Gheorghe“ 1901, 239 familii cu 592 credincioși
preot Cristian-Gabriel Băican.

25. Bencecu de Jos biserica „Sf. Ier. Nicolae“ 1899, 75 familii cu 120 credincioși
filia Bencecu de Sus, capela „Sf. Ioan Botezătorul“ 1976, 175 familii cu 750 credincioși
preot Viorel Vasile Mînea.

26. Berini biserica „Adormirea Maicii Domnului“ 1975, 127 familii cu 328 credincioși
filia Tormac, fără locaș de cult, 103 familii cu 178 credincioși
preot Ioan Borchescu.

27. Bucovăț „Adormirea Maicii Domnului“ „Sf. M. Mc. Gheorghe“ 1935, 253 familii cu 678 credincioși
preot Gheorghe Ștefan.

28. Buzad biserica „Sf. Ier. Nicolae“ 1962, nr. 92, 86 familii cu 175 credincioși
filia Șarlota, fără locaș de cult, 36 familii cu 76 credincioși
preot Mihai Botiz.

29. Cerneteaz biserica „Sf. Ier. Nicolae“ 1841, 252 familii cu 689 credincioși
preot Iulian Mătiș.

30. Chevereșu Mare biserica „Înălțarea Domnului“ 1800, 179 familii cu 415 credincioși
preot Viorel Blidariu.

31. Comeat biserica „Nașterea Maicii Domnului“, 1912, 13 familii cu 26 credincioși
filia Altringen, fără locaș de cult, 7 familii cu 17 credincioși
filia Bogda, capelă, 25 familii cu 60 credincioși
filia Sintar, fără locaș de cult, 7 familii cu 22 credincioși
preot Gheorghe-Victor Dinu-Petre.

32. Covaci biserica „Sf. M. Mc. Dimitrie“ 1995, 136 familii cu 500 credincioși
preot Vasiliță Mutașcu.

33. Dragșina biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel“ 1869, 118 familii cu 313 credincioși
preot Ionel Simion.

34. Dumbrăvița biserica „Sf. Ier. Vasile cel Mare“ 2005, 400 familii cu 1.300 credincioși
preot Vasile-Achim Baboș
preot Adrian Nicola.

35. Dumbrăvița Banat II capela „Sf. M. Mc. Gheorghe“, 2008, 389 familii cu 1.162 credincioși
preot Adrian Crașovan
preot Dan Oancea.

36. Fibiș biserica „Sf. M. Mc. Gheorghe“ 1812, nr. 91, 414 familii cu 1.132 credincioși
preot Ioan Bolbos.

37. Ghiroda biserica „Sf. M. Mc. Gheorghe“ 1939, 807 familii cu 2.747 credincioși
preot Caius Andrașoni
preot Ionel-Ciprian Cristea.

38. Giarmata biserica „Nașterea Maicii Domnului“ 1972, 384 familii cu 1.942 credincioși
preot Ioan Sălván

39. Giarmata Vii biserica „Nașterea Maicii Domnului“ 1938, 338 familii cu 859 credincioși
preot Vasile Suciu
preot Ioan Mermeze.

40. Herneacova biserica „Învierea Domnului“ 1870, 138 familii cu 320 credincioși
filia Sălciua Nouă, „Nașterea Maicii Domnului“ 1951, 7 familii cu 15 credincioși
filia Nadăș, fără locaș de cult, 27 de familii cu 37 credincioși
preot Sorin Frujină.

41. Ianova biserica „Sf. M . Mc. Gheorghe“ 1836, 284 familii cu 738 credincioși
preot Ionuț Vîntu.

42. Icloda biserica „Nașterea Maicii Domnului“ 1901, 81 familii cu 228 credincioși
Preot Florian Maxim.

43. Izvin biserica „Sf. Ap. Toma“ 1786, 192 familii cu 535 credincioși
preot Ciprian Ștefoni.

44. Mașloc biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel, Sf. Stelian Paflagonul și Nașterea Maicii Domnului“ 2006, 134 familii cu 260 credincioși
filia Remetea Mică, capela „Nașterea Maicii Domnului și Sf. Pr. Ilie

Tesviteanul“ 1979, 50 familii cu 111 credincioși
preot Ilia-Pavlovici Pătruț.

45. Moșnița Nouă biserica „Sf. Prooroc Ilie“ 2007, 317 familii cu
915 credincioși;
preot Ionică Gîță.

46. Moșnița Veche biserica „Înălțarea Domnului“ 1912, 245 familii
cu 691 credincioși
preot Ștefan Mezin.

47. Murani biserica „Sf. M. Mc. Gheorghe“ 1845, 81 familii cu 321
credincioși
preot Petru Temelie.

48. Pișchia biserica „Pogorârea Sf. Duh“ 1991, 294 familii cu 805
credincioși
preot Lucian Spath.

49. Remetea Mare biserica „Adormirea Maicii Domnului“ 1911,
290 familii cu 879 credincioși
preot Vasile Ciotău-Babușcov.

50. Sacoșu Turcesc biserica „Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul“ 1925, 215
familii cu 559 credincioși
preot Cristian Păiș.

51. Sânanndrei Colonie biserica „Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul“ 2001,
70 familii cu 191 credincioși
preot Teodor Cocan.

52. Stamora Română biserica „Învierea Domnului“ 1862, 170
familii cu 320 credincioși
filia Otvești, fără locaș de cult, 34 familii cu 107 credincioși
preot Ștefan Mareniuc.

53. Uliuc biserica „Adormirea Maicii Domnului“ 1922, 119 familii cu 274 credincioși
preot Ovidiu Groza.

54. Unip biserica „ Nașterea Maicii Domnului “ 1912, 82 familii cu 211 credincioși
preot Eugen Aurel Jurca.

55. Vucova biserica „Nașterea Maicii Domnului“ 1895, 57 familii cu 138 credincioși
preot Sorin Galeriu.

PROTOPOPIATUL ORTODOX ROMÂN LUGOJ

Adresa: Str. 20 Decembrie '89 nr. 7, Lugoj, 305500

Protopop pr. ic. stav. Ionuț-Viorel Furdean

Telefon: 0256 351 971

Email: protopopiatlugoj@yahoo.com

1. Lugoj I biserica „Adormirea Maicii Domnului” 1759, capela „Sf. Împ. Constantin și Elena” 1883, 3.735 familii cu 8.376 credincioși
preot Ioan Cerbu
preot Cristian Cerbu
preot Ioan Last
diacon Silviu Iordache.

2. Lugoj II biserica „Învierea Domnului” și „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil” 2009, 2.517 familii cu 6.100 credincioși
preot Nicolae Ciucure
preot Ionuț-Viorel Furdean
diacon Daniel Andriescu.

3. Lugoj III biserica „Pogorârea Sf. Duh”, 1991, 597 familii cu 1.492 credincioși
preot Caius-Livius-Irimie Capotescu.

4. Lugoj IV biserica „Sf. Arh. Mihail și Gavril” 1920, 561 familii cu 1.278 credincioși
preot Dorel Cimponeriu.

5. Lugoj V - Cotu Mic biserica „Sfântul Ioan Botezătorul”, 1.120 familii cu 2.824 credincioși
preot Alin Vărzaru.

6. Lugoj VI biserica „Sf. Ier. Iosif cel Nou de la Partoș”, 160 familii cu 354 credincioși
preot Traian Birăescu.

7. Babșa biserica „Sf. M. Mc. Gheorghe”, 1896, 81 familii cu 180 credincioși
preot Florin Lăzărescu

8. Bacova capela „Sf. Prooroc Ilie”, 263 familii cu 802 credincioși
preot Constantin Timariu.

9. Balinț biserica „Învierea Domnului”, 1890, 86 familii cu 173 credincioși
preot Emanuel-Ioan Pavel.

10. Bara biserica „Sf. M. Mc. Gheorghe”, 1885, 75 familii cu 184 credincioși
filia **Lăpușnic** biserica „Sf. Arh. Mihail și Gavril”
filia **Dobrești** biserica „Sf. Cuv. Parascheva”
preot Daniel Cărăbaș.

11. Belinț biserica „Învierea Domnului”, 1797, 505 familii cu 1.505 credincioși
preot Daniel Otescu.

12. Blajova biserica „Adormirea Maicii Domnului”, 1830, 50 familii cu 116 credincioși
preot Răzvan Mateș.

13. Boldur biserica „Nașterea Maicii Domnului”, 1868, 181 familii cu 535 credincioși
preot Andi-Valeriu Pop.

14. Buziaș I biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel”, 1830, 382 familii cu 1.016 credincioși
preot Sergiu-Marian Zaharia.

15. Buziaș II biserica „Nașterea Maicii Domnului”, 2004, 234 familii cu 548 credincioși
preot Ionuț Bogdan

16. Căpăt biserica „Adormirea Maicii Domnului”, 1920, 52 familii cu 135 credincioși
preot Nicolae Cherlea.

17. Chizătău biserica „Nașterea Maicii Domnului”, 1821, 201 familii cu 569 credincioși
preot Valentin Birău.

18. Cireșu biserica „Sf. M. Mc. Dimitrie”, 1836, 220 familii cu 896 credincioși
filia **Măguri** biserica „Nașterea Maicii Domnului”, 1936
preot Viorel Dumbravă.

19. Coșteiu biserica „Sf. M. Mc. Gheorghe”, 1897, 245 familii cu 820 credincioși
preot Marius-Sava Oroian.

20. Criciova biserica „Adormirea Maicii Domnului”, 1885, 110 familii cu 350 credincioși
preot Claudiu Valentin Subescu.

21. Crivina de Jos biserica „Nașterea Maicii Domnului”, 1854, 80 familii cu 188 credincioși
preot Ioan Arimescu.

22. Drăgoiești biserica „Adormirea Maicii Domnului”, 1852, 105 familii cu 197 credincioși
preot Adrian-Sorin Creța.

23. Duboz biserica „Învierea Domnului”, 1925, 207 familii cu 450 credincioși
filia **Cadăr** biserica „Învierea Domnului”, 1862
preot Adrian Solomon.

24. Fădimac biserica „Nașterea Maicii Domnului”, 1837, 55 familii cu 171 credincioși
preot Vasile Dărăbanțu.

25. Ficătari biserica „Adormirea Maicii Domnului” 1890, 101 familii cu 302 credincioși
preot Ioan Bărburescu.

26. Găvojdia biserica „Înălțarea Domnului” 1928, 320 familii cu 962 credincioși
preot Emanoil Vântu.

27. Gruni biserica „Nașterea Maicii Domnului” 1891, 77 familii cu 177 credincioși
preot Petru Pereș.

28. Herendești biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” 1931, 142 familii cu 398 credincioși
preot Petru Pârvoni.

29. Hezeriș biserica „Adormirea Maicii Domnului” 1720, 76 familii cu 197 credincioși
filia **Valea Lungă** biserica „Nașterea Maicii Domnului” 1914
preot Viorel Cinca.

30. Hisiaș biserica „Sf. M. Mc. Gheorghe” 1928, 85 familii cu 281 credincioși
filia **Ghizela**, fără lăcaș de cult
preot Moise Lazăr.

31. Hitiaș biserica „Învierea Domnului” 1901, 215 familii cu 719 credincioși
preot Alin-Nelu Țenche.

32. Hodoș biserica „Nașterea Maicii Domnului” 1897, 149 familii cu 447 credincioși
filia **Darova** biserica „Adormirea Maicii Domnului”
preot Serioja Covaci.

33. Honorici biserica „Nașterea Maicii Domnului” 1907, 108 familii cu 325 credincioși

filia **Pădureni** capela „Nașterea Maicii Domnului” 2002
preot Daniel Pele.

34. Ictar-Budinț bisericile „Sf. M. Mc. Gheorghe” 1866, și „Sf. M. Mc. Gheorghe” 1909, 98 familii cu 187 credincioși
preot Nicu-Daniel Sântion.

35. Iosifălau biserica „Adormirea Maicii Domnului” 92 familii cu 272 credincioși
preot Darius-Claudiu Ghera-Rotariu.

36. Jabăr biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” 1888, 158 familii cu 412 credincioși
preot Aurel-Ioan Andrieș.

37. Jdioara biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” 1907, 161 familii cu 386 credincioși
preot Vali-Petrică Ungar.

38. Jena biserica „Nașterea Maicii Domnului” 1813, 130 familii cu 407 credincioși
preot Radu-Mihail Copil.

39. Lugojel biserica „Sf. Împărați Constantin și Elena” 1775, 184 familii cu 451 credincioși
preot Gabriel Petrescu.

40. Nițchidorf biserica „Pogorârea Sf. Duh” 1999, 265 familii cu 845 credincioși
preot Ovidiu-Daniel-Adrian Balint.

41. Ohaba Forgaci biserica „Învierea Domnului” 1894, 156 familii cu 450 credincioși
preot Nicolae-Valentin Voicu.

42. Oloșag biserica „Adormirea Maicii Domnului” 1730, 98 familii cu 280 credincioși
preot Constantin Ciurel.

43. Paniova biserica „Adormirea Maicii Domnului” 1932, 77 familii cu 168 credincioși
preot Tiberiu Brestovician.

44. Păru bisericile „Nașterea Maicii Domnului” 1875 și „Nașterea Maicii Domnului” 1963, 109 familii cu 256 credincioși
filia **Țipari**, fără lăcaș de cult
preot Dorin Ionescu.

45. Racovița biserica „Nașterea Maicii Domnului” 1930, 270 familii cu 535 credincioși
preot Ciprian Berariu.

46. Rădmănești biserica „Sf. Prooroc Ilie” 18 familii cu 38 credincioși
preot Ioan Munteanu.

47. Sacoșu Mare biserica „Adormirea Maicii Domnului” 1860, 309 familii cu 775 credincioși
preot paroh Vasile-Răzvan Marinescu.

48. Sălbăgel biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” 1879, 91 familii cu 281 credincioși
preot Sergiu Hornyak.

49. Sălha biserica „Sf. M. Mc. Gheorghe” 1869, 210 familii cu 597 credincioși
preot Adrian-Dumitru Avram.

50. Sârbova biserica „Adormirea Maicii Domnului” 1909, 83 familii cu 251 credincioși
preot Ioan-Petru Botoș.

51. Secaş biserica „Naşterea Maicii Domnului” 1930, 59 familii cu 171 credincioşi
filia **Crivobara** biserica „Naşterea Maicii Domnului” 1810
filia **Vizma** fără lăcaş de cult
preot Dragoş-Bogdan Vasile.

52. Silagiu biserica „Înălţarea Domnului” 1835, 215 familii cu 703 credincioşi
preot Gheorghe Luminos.

53. Sinersig biserica „Sf. M. Mc. Dimitrie” 1913, 133 familii cu 350 credincioşi
preot Ionuţ Drinovan.

54. Şanoviţa biserica „Naşterea Maicii Domnului” 1796, 162 familii cu 480 credincioşi
preot Cristian-Bogdan Laichici.

55. Şuştra biserica „Înălţarea Domnului” 1887, 113 familii cu 263 credincioşi
preot Marinel Pitău.

56. Tapia biserica „Sf. M. Mc. Dimitrie” 1870, 100 familii cu 247 credincioşi
filia **Armădia** biserica „Sf. Cuv. Parascheva” 1924, 32 familii cu 73 credincioşi
preot Daniel-Cristian Rujoni.

57. Teş biserica „Sf. Arh. Mihail şi Gavril” 1929, 127 familii cu 322 credincioşi
filia **Brestovăţ** biserica „Naşterea Maicii Domnului” 1927
filia **Coşari** fără lăcaş de cult
filia **Hodoş** biserica „Învierea Domnului” 1934
filia **Lucareţ** fără lăcaş de cult
preot Sebastian Pîra.

58. Târgoviște biserica „Învierea Domnului” 1925, 117 familii cu 280 credincioși
preot Alin-Vasile Stepan.

59. Topolovățu Mare biserica „Sf. M. Mc. Gheorghe” 1885, 320 familii cu 756 credincioși
filia **Topolovățu Mic** biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” 1997
preot Pavel-Ovidiu Foale
preot Ladislau Sasz.

60. V. V. Delamarina biserica „Pogorârea Sf. Duh” 1908, 122 familii cu 329 credincioși
preot Cristian-Narcis Tiron.

61. Visag biserica „Nașterea Maicii Domnului” 1931, 56 familii cu 211 credincioși

62. Zgribești biserica „Sf. Cuv. Chiriac Sihastru” 1848, 85 familii cu 180 credincioși
preot Petru Daminescu.

PROTOPOPIATUL ORTODOX ROMÂN FĂGET

Adresa: Calea Lugojului nr. 41, Făget 305300

Protopop pr. ic. stav. Dorin-Ioan Covaci

Telefon: 0256 320 586

Email: protopopiatulfaget@yahoo.com

1. Făget I biserica „Înălțarea Domnului” 2003, 480 familii cu 1540 credincioși
preot Ioan Jurj și preot Bujor Păcurar.

2. Făget II biserica „Adormirea Maicii Domnului” 1889, 283 familii cu 965 credincioși
preot Cristian Farcaș.

3. Bătești biserica „Pogorârea Sf. Duh” 1938, 90 familii cu 340 credincioși
preot Valentin Murar.

4. Bârna biserica „Adormirea Maicii Domnului” 1974, 44 familii cu 163 credincioși
filia **Sărăzani** biserica „Adormirea Maicii Domnului” 1877, 43 familii cu 130 credincioși
preot Miron Zepa.

5. Begheiu Mic biserica „Sf. Arh. Mihail și Gavriil” 1906, 91 familii cu 254 credincioși
filia **Dumbrava** biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” 2004, 70 familii cu 172 credincioși
preot Ovidiu Capotescu.

6. Bethausen biserica „Nașterea Maicii Domnului” 2004, 138 familii cu 445 credincioși
preot Ovidiu Marinescu.

7. Bichigi biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” 1927, 95 familii cu 302 credincioși
preot Emanuel Ioan Ciusa.

8. Brănești biserica „Sf. Cuv. Paraschiva” 1982, 88 familii cu 298 credincioși
filia **Jupânești** biserica „Sf. Cuv. Paraschiva” 1990, 41 familii cu 136 credincioși
preot Eduard-Grigorie Măstăcănean.

9. Breazova biserica „Pogorârea Sf. Duh” 1762, 63 familii cu 195 credincioși
preot Alexandru Florin Gana.

10. Bucovăț biserica „Adormirea Maicii Domnului” 95 familii cu 460 credincioși
preot Ionuț Lacatiș.

11. Bunea Mare biserica „Sf. Arh. Mihail și Gavriil” 1975, 49 familii cu 163 credincioși
filia **Povergina** biserica „Sf. Prooroc Ilie” 1991, 45 familii cu 133 credincioși
preot Ioan Lazăr.

12. Cladova biserica „Sf. Cuv. Paraschiva” 1837, 74 familii cu 282 credincioși
filia **Ierșnic** biserica „Sf. Cuv. Paraschiva” 2006, 47 familii cu 122 credincioși
preot Dumitru Crașovan.

13. Cliciova biserica „Învierea Domnului” 1908, 125 familii cu 375 credincioși
preot Nicolae Drăghicescu.

14. Coșava biserica „Adormirea Maicii Domnului” 1889, 104 familii cu 322 credincioși

filia **Nemeșești** biserica „Sf. Nichita Romanul” sec. XVIII, 16 familii cu 56 credincioși
preot Laurențiu Paulescu.

15. Coșevița biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” 18 familii cu 42 credincioși
filia **Groși** biserica „Sf. Cuv. Paraschiva” 1741, 22 familii cu 54 credincioși
filia **Bulza** biserica „Sf. Ioan Teologul” 1830, 12 familii cu 18 credincioși
preot Petru Capotescu.

16. Coșteiu de Sus biserica „Adormirea Maicii Domnului” 1908, 38 familii cu 88 credincioși
preot

17. Curtea biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” 1937, 180 familii cu 555 credincioși
filia **Homojdia** biserica „Pogorârea Sf. Duh” 1751, 21 familii cu 48 credincioși
preot Petrică Barbu.

18. Cutina biserica „Nașterea Maicii Domnului” 1899, 123 familii cu 339 credincioși
preot Daniel Escariu.

19. Drinova biserica „Adormirea Maicii Domnului” 1905, 58 familii cu 200 credincioși
preot Florin Florescu.

20. Dubești biserica „Sf. M. Mc. Dimitrie” 1764, 65 familii cu 200 credincioși
filia **Ohaba Lungă** biserica „Nașterea Maicii Domnului” 1946, 65 familii cu 210 credincioși
preot Radovan Simonescu.

21. Fârdea biserica „Pogorârea Sf. Duh” 1854, 120 familii cu 322 credincioși

filia **Hăuzești** biserica „Sf. Arh. Mihail și Gavriil” 1883, 39 familii cu 136 credincioși

preot Bojidar Ieremici.

22. Gladna Română biserica „Nașterea Maicii Domnului” 1896, 91 familii cu 316 credincioși

filia **Gladna Montană** biserica „Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul” 31 familii cu 88 credincioși

preot Valentin Paulescu.

23. Jupani biserica „Pogorârea Sf. Duh” 1913, 63 familii cu 232 credincioși

preot Claudius-Timotei Bihoi.

24. Jurești biserica „Nașterea Maicii Domnului” 2003, 50 familii cu 150 credincioși

filia **Botești** capela „Adormirea Maicii Domnului” 1980, 15 familii cu 60 credincioși

preot Vasile Costin.

25. Leucușești biserica „Adormirea Maicii Domnului” 1881, 135 familii cu 396 credincioși

preot Bogdan Stănilă.

26. Luncani biserica „Adormirea Maicii Domnului” 1975, 123 familii cu 261 credincioși

filia **Luncanii de Sus**, 10 familii cu 25 credincioși

preot Anastasie Andrei Kali.

27. Margina biserica „Nașterea Maicii Domnului” 1938, 208 familii cu 683 credincioși

filia **Zorani** biserica „Sf. Cuv. Paraschiva” 1737, 18 familii cu 42 credincioși

preot Victor Sava.

28. Mănăștiur biserica „Adormirea Maicii Domnului” 1902, 231 familii cu 589 credincioși
preot paroh Constantin-Dănuț Stoian.

29. Mătnicu Mic biserica „Nașterea Maicii Domnului” 1912, 55 familii cu 149 credincioși
filia **Drăgsinești** biserica „Sf. Cuv. Paraschiva” 1996, 52 familii cu 160 credincioși
preot Petru-Sebastian Drăgan.

30. Nădrag biserica „Pogorârea Sf. Duh” 1900, 409 familii cu 951 credincioși
preot Daniel Iancu.

31. Nevrincea biserica „Nașterea Maicii Domnului” 1834, 59 familii cu 191 credincioși
preot Ion Dragomir.

32. Ohaba Română biserica „Adormirea Maicii Domnului” 1969, 52 familii cu 148 credincioși
preot Lucrețiu Rusu.

33. Pietroasa biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” 2000, 63 familii cu 235 credincioși
filia **Fărășești** biserica „Sf. Cuv. Paraschiva” 1977, 37 familii cu 130 credincioși
preot Călin-Beniamin Lazăr.

34. Pogănești biserica „Nașterea Maicii Domnului” 1921, 49 familii cu 190 credincioși
preot Iosif David.

35. Poieni biserica „Adormirea Maicii Domnului” 1800, 48 familii cu 169 credincioși
filia **Crivina de Sus** biserica „Sf. Cuv. Paraschiva” 1700, 19 familii cu 50 credincioși
preot Florin-Ionel Cotocea.

36. Răchita biserica „Nașterea Maicii Domnului” 1894, 402 familii cu 906 credincioși
preot Dacian David.

37. Remetea Luncă biserica „Nașterea Maicii Domnului” 1937, 74 familii cu 214 credincioși
filia **Pădurani** biserica „Sf. Cuv. Paraschiva” 1948, 24 familii cu 44 credincioși
filia **Topla**, 2 familii cu 3 credincioși
preot Vasile Ulici.

38. Românești biserica „Sf. Cuv. Paraschiva” 1955, 134 familii cu 392 credincioși
preot Ioan-Petru Pană.

39. Sintești biserica „Nașterea Maicii Domnului” 1811, 115 familii cu 271 credincioși
preot Vasile Manzur.

40. Sudriaș biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” 2004, 76 familii cu 219 credincioși
preot Marian Borițoni.

41. Surducu Mic biserica „Pogorârea Sf. Duh” 1879, 68 familii cu 154 credincioși
filia **Botinești** biserica „Pogorârea Sf. Duh” 1871, 41 familii cu 139 credincioși
preot Georgel Jilavu.

42. Susani biserica „Nașterea Maicii Domnului” 1912, 83 familii cu 239 credincioși
preot Cristian Ienea.

43. Temerești biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” 1803, 120 familii cu 400 credincioși
preot Dorin Ioan Covaci.

44. Tomești biserica „Adormirea Maicii Domnului” 2007, 80 familii cu 236 credincioși
filia **Baloșești** biserica „Nașterea Maicii Domnului” 1957, 37 familii cu 111 credincioși
preot Ioan Nicorici.

45. Tomești Colonie biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” 2002, 197 familii cu 386 credincioși
preot Adrian Magheț.

46. Traian Vuia biserica „Sf. Cuv. Paraschiva” 1884, 89 familii cu 191 credincioși
filia **Săceni** biserica „Adormirea Maicii Domnului” 1938, 29 familii cu 62 credincioși
preot Dorin-Nicolae Jurji.

47. Zolt biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” 1935, 58 familii cu 157 credincioși
preot Veniamin Pârvoni.

PROTOPOPIATUL ORTODOX ROMÂN DETA

Adresa: Str. 1 Mai Nr. 4, Deta, 305200

Protopop pr. ic. stav. Ionuț-Ciprian Boșca

Telefon: 0256 390 631

Email: deta@arhiepiscopiatimisoarei.ro

1. Deta biserica „Pogorârea Sf. Duh”, 2009, 771 familii cu 2.245 credincioși
preot Ionuț Ciprian Boșca.

2. Banloc biserica „Înălțarea Domnului”, 1869, 504 familii cu 994 credincioși
filia **Ofsenița** biserică **în construcție** „Nașterea Maicii Domnului”, 56 familii cu 225 credincioși
preot Petru Achim.

3. Berecuța biserica „Învierea Domnului”, 1925, 53 familii cu 162 credincioși
filia **Mănăstire** capela „Pogorârea Sf. Duh”, 53 familii cu 166 credincioși
preot Zoran Milovanov.

4. Birda biserica „Nașterea Maicii Domnului”, 1911, 207 familii cu 587 credincioși
filia **Sângeorge** capela „Sf. Arh. Mihail și Gavriil”, 64 familii cu 174 credincioși
preot Valentin Bugariu.

5. Cebza biserica „Nașterea Sf. Ioan Botezătorul”, 1923, 230 familii cu 540 credincioși
preot Ion Ciprian Ene.

6. Cerna biserica „Nașterea Maicii Domnului”, 1905, 110 familii cu 288 credincioși
preot Ilie Radu.

7. Ciacova biserica „Adormirea Maicii Domnului”, 1900, 408 familii cu 1.136 credincioși
preot Emanuel Popescu.

8. Clopodia biserica „Pogorârea Sf. Duh” și „Sf. Ap. Andrei”, 2011, 123 familii cu 398 credincioși
preot Marius Crăciunescu.

9. Colonia Gătaia biserica „Sf. Ap. Toma” și „Sf. Ier. Nicolae”, 1975, 121 familii cu 265 credincioși
preot Iulian Popa.

10. Denta biserica „Adormirea Maicii Domnului”, 1889, 437 familii cu 1.180 credincioși
preot Achim Miloș.

11. Ferendia biserica „Adormirea Maicii Domnului”, 1848, 151 familii cu 350 credincioși
preot Tiberiu Gherasim.

12. Folea biserica „Sf. Ier. Nicolae”, 1925, 120 familii cu 281 credincioși
preot Radu Mihai Codreanu.

13. Gaiu Mic biserica „Nașterea Maicii Domnului”, 1828, 62 familii cu 151 credincioși

14. Gătaia biserica „Învierea Domnului”, 1796, 476 familii cu 1.125 credincioși
preot Călin Ionel Negrea.

15. Gherman biserica „Înălțarea Domnului”, 1878, 68 familii cu 166 credincioși
filia **Lățunaș** capela „Sf. M. Mc. Pantelimon”, 1933, 30 familii cu 61 credincioși
preot Damian Griguta.

16. Ghilad biserica „Sf. Arh. Mihail și Gavriil”, 1812, 325 familii cu 1.309 credincioși
preot Gheorghe Florea.

17. Jamu Mare capela „Învierea Domnului”, 1978, 233 familii cu 610 credincioși
preot Ion Babeu.

18. Jebel biserica „Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul”, 1750, 591 familii cu 1.698 credincioși
preot Florin Groza.

19. Liebling biserica „Sf. M. Mc. Gheorghe”, 1932, 648 familii cu 2.297 credincioși
filia **Conacu Iosif**, fără locaș de cult, 45 familii cu 129 credincioși
preot Ionuț Dănuț Mania.

20. Livezile biserica „Sf. Arh. Mihail și Gavriil”, 1759, 273 familii cu 747 credincioși
filia **Dolaț**, capela „Sf. M. Mc. Dimitrie” 91 de familii cu 304 credincioși
preot Daniel Emil Rusan.

21. Macedonia biserica „Sf. Cuv. Parascheva”, 1903, 113 familii cu 302 credincioși
filia **Gad** biserica „Pogorârea Sf. Duh”, 1935, 28 familii cu 41 credincioși
preot Iuliu Mihail Ursu.

22. Moravița capela „Sf. Arh. Mihail și Gavriil”, 1977, 105 familii cu 370 credincioși
filia **Dejan** capela „Pogorârea Sf. Duh”, 2010, 37 familii cu 90 credincioși
preot Pavel Žižica.

23. Obad biserica „Nașterea Maicii Domnului”, 1891, 111 familii cu 382 credincioși
preot Ioan Doț.

24. Opațița biserica „Învierea Domnului”, 1875, 112 familii cu 360 credincioși
filia **Rovinița Mare** biserica „Nașterea Maicii Domnului”, 1924, 53 familii cu 135 credincioși
preot Vasile Anișorac

25. Partoș, mănăstirea „Sfântul Iosif cel Nou”, 82 de familii cu 213 credincioși, arhim. Simeon Stana.

26. Pădureni biserica „Sf. Ioan Botezătorul”, 1837, 393 familii cu 1.054 credincioși
preot Sebastian Petrescu.

27. Percosova biserica „Adormirea Maicii Domnului”, 1910, 86 familii cu 217 credincioși
filia **Butin** biserica „Sf. Arh. Mihail și Gavriil”, 1925, 23 familii cu 46 credincioși
preot Adrian Cohuț.

28. Petroman biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel”, 1873, 160 familii cu 453 credincioși
preot Daniel Groza.

29. Sculia biserica „Adormirea Maicii Domnului”, 1864, 115 familii cu 320 credincioși

30. Stamora Germană capela „Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul”, 1980, 197 familii cu 619 credincioși
preot Dragoș Georgian Popovici.

31. Șemlacu Mare biserica „Pogorârea Sf. Duh”, 1886, 64 familii cu

143 credincioși
preot Adam Rugaci

32. Șipet biserica „Duminica Tuturor Sfinților”, 1936, 245 familii cu 690 credincioși
preot Oliviu Crișan.

33. Toager biserica „Sf. Cuv. Parascheva”, 1908, 102 familii cu 260 credincioși
filia **Giera**, fără locaș de cult, 40 familii, 94 credincioși
filia **Grăniceri**, fără locaș de cult, 41 familii, 112 credincioși
preot George Danciu.

34. Voiteg biserica „Sf. M. Mc. Gheorghe”, 1912, 430 familii cu 1.215 credincioși
preot Dragan Giorgiev.

**PROTOPOPIATUL ORTODOX ROMÂN
SÂNNICOLAU MARE**

Adresa: str. Calea lui Traian nr. 15A, Sânnicolau Mare, 305600

Protopop pr. ic. stav. Marius Podereu

Telefon: 0256 371 175

Email: por_sannicolaumare@yahoo.com

1. Sânnicolau Mare biserica „Nașterea Maicii Domnului” 1903, 1650 familii cu 5690 credincioși
preot Marius Podereu
preot Călin Cioban.

2. Beba Veche biserica „Adormirea Maicii Domnului” 1779, 205 familii cu 510 credincioși
filia **Cherestur**, fără locaș de cult, 10 familii, 28 credincioși
filia **Pordeanu**, fără locaș de cult, 4 familii cu 10 credincioși
preot Viorel Pescar.

3. Biled capela „Sf. Arh. Mihail și Gavriil” 1982, biserica în construcție „Sf. Treime” 2019, 633 familii cu 1175 credincioși
preot Marius Ruscu.

4. Bulgăruș biserica „Sf. Arh. Mihail și Gavriil” 1940, 360 familii și 925 credincioși
preot Valentin Cazac.

5. Cenad biserica „Pogorârea Sf. Duh” 1880, 460 familii cu 1025 credincioși
preot Gheorghe Covaci.

6. Cheglevici capela „Schimbarea la Față” 1986, 380 familii cu 1200 credincioși
filia **Dudeștii Vechi** capela „Sf. Ap. Petru și Pavel”, 300 familii cu 900 credincioși

7. Comloșu Mare biserica „Adormirea Maicii Domnului” 1794, 631 familii cu 1684 credincioși
preot Cezar Cojocaru.

8. Comloșu Mic (III rural) capela „Sf. M. Mc. Dimitrie” 129 familii cu 256 credincioși
filia **Lunga** biserica „Înălțarea Domnului” 95 familii cu 197 credincioși
preot Ioan Andoni.

9. Gelu biserica „Pogorârea Sf. Duh” 1991, 170 familii cu 520 credincioși
preot Vasile Sauca.

10. Gottlob biserica „Nașterea Sf. Ioan Botezătorul” 1967, 228 familii cu 885 credincioși
filia **Vizejdia**, fără locaș de cult, 56 familii cu 113 credincioși
preot paroh Vasile-Cosmin Chiroiu

11. Grabaț biserica „Sf. Arh. Mihail și Gavriil” 1949, 263 familii cu 770 credincioși
Preot Cristian Capotă.

12. Ieccea Mare biserica „Sf. Arh. Mihail și Gavriil” 1987, 501 familii cu 1100 credincioși
preot Iancu-Ciprian Goguț.

13. Ieccea Mică capela „Pogorârea Sf. Duh” 2015, 180 familii cu 340 credincioși
preot Dinu-Constantin Bîzgan.

14. Igrîș biserica „Sf. Arh. Mihail și Gavriil” 1819, 312 familii cu 786 credincioși
preot Gheorghe Chiriac.

15. Lenauheim biserica „Nașterea Maicii Domnului” 1948, 411 familii cu 978 credincioși
preot Aurelian Ciucur.

16. Lovrin biserica „Sf. Ier. Nicolae” 1972, 573 familii cu 1725 credincioși
preot Paul-Cosmin Iosivuț.

17. Nerău biserica „Pogorârea Sf. Duh” 1910, 170 familii cu 280 credincioși
preot Iosif-Valer Coca.

18. Periam biserica „Nașterea Maicii Domnului” 1926, 690 familii cu 2358 credincioși
preot Nicolae-Valer Cioica.

19. Pesac biserica „Înălțarea Domnului” 1810, 260 familii cu 870 credincioși
preot Svetozar Mladenov.

20. Saravale biserica „Sf. Împ. Constantin și Elena” 1898, 450 familii cu 1294 credincioși
preot Dan Șirianțu.

21. Satchinez biserica „Sf. M. Mc. Dimitrie” 1804, 500 familii cu 1500 credincioși
preot Mihai Herghelegiu.

22. Sânpetru Mare biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” 2019, 250 familii cu 800 credincioși
preot Ștefan Dumitrescu.

23. Sânpetru Mic biserica „Sf. Împ. Constantin și Elena” 2015, 70 familii cu 200 credincioși
preot Gheorghe Vițelar.

24. Șandra biserica „Adormirea Maicii Domnului” 1985, 492 familii cu 1179 credincioși
preot Nicolae Andreescu.

- 25. Teremia Mare** capela „Pogorârea Sf. Duh” 1994, 550 familii cu 1978 credincioși
filia **Teremia Mică**, capela „Sf. Cuv. Paraschiva” 2005, 82 familii cu 320 credincioși
preot Liviu Bogos
- 26. Tomnatic** capela „Nașterea Maicii Domnului”, 1980, biserică în construcție, 2015, 400 familii cu 1450 credincioși
preot Marius Ovidiu Mocan
- 27. Uihei** capela „Nașterea Maicii Domnului” 1937, 100 familii cu 253 credincioși
preot Cristian Preian.
- 28. Valcani** biserica „Sf. Cuv. Paraschiva” 1789, 260 familii cu 842 credincioși
preot Ilie Faur.
- 29. Variaș** biserica „Pogorârea Sf. Duh” 1992, 400 familii cu 1148 credincioși
preot Eftimie Cristea.

PARACLISE MITROPOLITANE

Învierea Domnului, în incinta reședinței mitropolitane, Blv. C.D. Loga nr. 5-7 (este folosit pentru serviciile religioase ocazionate de adunări eparhiale, întruniri și pentru rânduierile zilnice ale monahiilor de la Centrul eparhial)

Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan și Sfântul Evanghelist Luca, în incinta Colegiului Național C.D. Loga, Camil Petrescu nr. 1.
Slujitori: preot Cristian Feraru și ieromonah dr. Rafael Povîrnaru

PREOȚI CU MISIUNE DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ

Timișoara

La spitale: Cosmin Dan, Manuel Popescu, Dorian Opreșor, Vasile Cojocaru, Silviu Damșe, Gabriel Marineasa, Nicolae Zisu

La penitenciar: Florin Avram

La armată: Andrei Dragoș Chiriliuc

La hipoacuzici: Eugen Bendariu

La Direcția pentru protecția copilului: Horia Rodean

La căminul pentru persoane vârstnice: Mihai Filip

La jandarmerie: Mihai Venter

Biserica „Buna Vestire” din incinta Inspectoratului județean de Poliție Cristian Răduică

Lugoj

La centrele de plasament: Traian Birăescu

La armată: dr. Emanuel Gafița

Ciacova

La căminul de bătrâni: Irinel Dinu

Gătaia

La spitalul de psihiatrie: Iulian Popa și Matei Codruț

Jebel

La spitalul de psihiatrie: Ioan Vasile Cheregi

Găvojdia

La centrele de plasament: Laurențiu-Martinian Radu

CRONICA ANULUI 2022

HIROTONII

Întru preot

1. Florin Lăzărescu, pe seama parohiei Babșa, protopopiatul Lugoj
2. Laurențiu-Martinian Radu, pe seama bisericii Centrului de recuperare și reabilitare neuropsihiatrică Găvojdia
3. Anastasie Andrei Káli, pe seama parohiei Luncani, protopopiatul Făget
4. Ionuț-Daniel Drinovan, pe seama parohiei Sinersig, protopopiatul Lugoj

Întru diacon

1. Radu-Gabriel Pașcalău, pe seama parohiei Timișoara Fratelia, protopopiatul Timișoara I
2. Ovidiu Florin Carp, urmând a fi hirotonit preot în anul 2023.

HIROTESII

Întru iconom stavrofor

1. Teodor Cocan de la parohia Sânandrei Colonie, protopopiatul Timișoara II
2. Gheorghe Florea de la parohia Ghilad, protopopiatul Deta
3. Daniel Otescu de la parohia Belinț, protopopiatul Lugoj

Întru iconom

1. Dragoș Debucean de la parohia Chișoda, protopopiatul Timișoara I

PREOȚI PENSIONAȚI

1. Gheorghe Covaci – Cenad, protopopiatul Sânnicolau Mare
2. Iosif Hânda – Timișoara Calea Aradului, protopopiatul Timișoara I
3. Tiberiu Brestovicean – Paniova, protopopiatul Lugoj
4. Mircea Maier – Buziaș II Nașterea Maicii Domnului, protopopiatul Lugoj
5. Petru Achim – Banloc, protopopiatul Deta
6. Dumitru-Viorel Vana – Catedrala mitropolitană

PREOȚI DECEDAȚI

Activi

1. Ioan Danciu de la parohia Bărateaz, protopopiatul Timișoara I
2. Romel-Ion Neamțu de la parohia Luncani, protopopiatul Făget
3. Ioan Rujan de la parohia Opațița, protopopiatul Deta
4. Macedon Cotuțiu de la parohia Cărpiniș, protopopiatul Timișoara I

Pensionari

1. Trăilă Gherga
2. Vergică Cismaru
3. Adrian Stratulat

Stareți decedați

Monahia Eufimia Ciocloda, mănăstirea Cebza, protopopiatul Deta

MĂNĂSTIRI ȘI SCHITURI

Mănăstirea Timișeni

(de călugărițe, 35 viețuitoare, viață de obște)

Hram: „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul“ – 29 august și „Sfântul Iosif cel Nou de la Partoș“ – 15 septembrie

Adresa: comuna Șag, județul Timiș

Acces: Rutier: DN 59 Timișoara, spre Sud – com. Șag (14 km).

C.F.: Timișoara – Reșița, halta Timișeni

Stareță: monahia stavroforă Casiana Șimon

Slujitori: arhim. Simeon Stana, pr. ic. stavr. dr. Marius Florescu, protos. Mihail Duma și pr. ic. stavr. Nicolae Fiț

Este ctitoria mitropolitului Vasile Lazarescu, din anul 1944. A fost înzestrată prin osteneala exarhului mănăstirilor din Banat din acea vreme, Justinian Dalea. Serviciile religioase se oficiau la început în capela amenajată în interiorul imobilului. Desființată în timpul regimului comunist, a fost reorganizată prin stăruința Mitropolitului dr. Nicolae Corneanu.

Prima biserică s-a construit între 1968–1972. Pictura a fost executată de Victor Jurca din Lugoj, iar sfințirea lăcașului s-a făcut la 29 august 1972. Între timp s-a mai construit o clădire în care există stăreția, trapeza și o parte din chilii. După 1990 s-a dat în folosință un corp de clădire pentru pelerini.

În 2002 a început construcția unei biserici noi, a cărei piatră de temelie s-a pus în 10 mai, de praznicul Izvorul Tămăduirii, de către

Mitropolitul Nicolae Corneanu. Tot atunci sa început construcția unui nou corp administrativ, finalizat în anul 2011.

În ziua de 4 iulie 2009, mănăstirea a fost vizitată de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, aflat în vizită canonică în eparhia Timișoarei.

Biserica nouă a fost târnosită la data de 29 august 2012 de către P.S. Episcop-vicar Paisie Lugojanul.

În anul 2016 s-a împodobit cu pictură în mozaic aghiazmatarul din curtea mănăstirii. Între 2015-2016 s-a construit un nou corp administrativ în incinta mănăstirii, pe locul vechii bucătării.

În ianuarie 2020 s-a sfințit pictura noului paraclis de iarnă, aflat la etajul I al mănăstirii, de către Înaltpreasfințitul Mitropolit Ioan. În 2022 s-a finalizat construcția unui nou corp administrativ pentru protocol, sfințit de IPS Mitropolit Ioan la 29 august.

Mănăstirea „Izvorul Miron“

(de călugărițe, 8 viețuitoare, viață de obște)

Hram: „Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul“ – 20 iulie și „Izvorul Tămăduirii“ – vinerea din săptămâna Luminată

Adresa: sat Românești, comuna Tomești, județul Timiș

Acces: Rutier: DN 68 A Lugoj, Traian Vuia (21 km) – Făget (15 km) – Coșava (11 km), ramificație la dreapta, DL 108 spre Românești (5 km)

Stareță: monahia Harisa Cruceanu

Slujitori: ierom. Marcu Borgovan și protos. Eftimie Voaideş

În anul 1910, episcopul Miron Cristea, viitorul patriarh, a făcut o vizită canonică în parohiile din aceste locuri și sesizând frumusețea peisajului, a hotărât zidirea unei mănăstiri pe locul numit „Balta caldă“. Temelia bisericii s-a pus în anul 1912, biserica zidindu-se prin dania episcopului Miron Cristea și a familiei Glava din Românești. A fost terminată în 1929 și inaugurată în 1931. În 1980 au început lucrările de restaurare a acestui așezământ, iar biserica a fost repictată, astfel că, la 20 iulie 1991, când se prăznuiește și hramul, a fost resfințită.

După 1995 s-au efectuat ample lucrări de construcție: un paraclis, trapeza, un corp de chilii, bibliotecă, spații de cazare, etc.

În 8 iunie 2003 s-a sfințit noul paraclis cu hramul „Izvorul Tămăduirii” prin Preasfințitul Episcop Lucian al Caransebeșului, pe atunci episcop-vicar al eparhiei Timișoarei. La 20 iulie același an s-a târnosit paraclisul de vară, aflat în curtea așezământului.

Biserica veche a mănăstirii se află în faza de reconstrucție.

Începând cu anul 2015, la inițiativa Înaltpreasfințitului Mitropolit Ioan, mănăstirea a primit destinație pentru călugărițe, fiind aduse aici câteva monahii din Episcopia Covasnei și Harghitei, împreună cu preotul lor duhovnic.

Mănăstirea Săraca

(de călugări, 3 viețuitori, viață de obște)

Hram: „Schimbarea la Față” – 6 august și „Bunavestire” – 25 martie

Adresa: sat Șemlacu Mic, comuna Șemlacu Mare, județul Timiș

Acces: Rutier: DN 59 Timișoara, spre Sud – Voiteg (30 km), ramificație la dreapta, spre Gătaia (19,5 km) – ramificație la dreapta, DL spre Butin – Șemlacu Mic (21 km)

Stareț: arhimandrit Climent Vântu

Slujitor: arhim. Climent Vântu

Mănăstirea Săraca este cea mai veche din eparhie, fapt pentru care macheta bisericii a fost inclusă în stema Arhiepiscopiei Timișoarei.

Originea mănăstirii nu se cunoaște cu certitudine. După unii istorici, ar data din secolele XIII–XIV. Un document papal din 1204 arată limpede că în părțile Șemlacului existau numeroase mănăstiri „grecești”, adică ortodoxe și numai una catolică. Mai mult ca sigur, ca și construcție de lemn, această mănăstire de la Șemlac a ființat și în secolul al XII-lea. Structura ei din lemn va fi fost înlocuită ulterior cu alta de zid. Într-adevăr, cercetările arheologice au propus o datare

a respectivului așezământ monahal în a doua jumătate a secolului XIV (pr. prof. dr. Vasile Muntean).

Alți cercetători, pornind de la vechiul strat de pictură, susțin că mănăstirea a fost zidită în secolele XVI–XVII. Din analiza documentelor istorice, reiese că între anii 1270–1271 mănăstirea desfășura o bogată activitate. Informații suplimentare datează de la începutul secolului al XV-lea, când superiorul călugărilor franciscani raporta că mănăstirea este o apărătoare a „schismaticilor“, adică a ortodocșilor.

În anul 1780, mănăstirea nemaiputând plăti dărilor către Coroană este scoasă la licitație și cumpărată de familia Ostoici, care va folosi biserica pentru adăpostirea criptei familiale, până în anul 1934.

În 1865 mănăstirea se găsea în paragină. Între 1934–1939 se află sub oblăduirea Episcopiei Caransebeșului, iar mai târziu sub aceea a Arhiepiscopiei Timișoarei. Din 1948 și până în 1987 a fost utilizată de parohia Șemlacu Mic. În anul 1987, la stăruința Mitropolitului dr. Nicolae Corneanu, și-a redobândit statutul de mănăstire.

Așezământul a fost complet restaurat și așezat în bună stare de funcționare. În anul 1996 i s-a adăugat o clădire nouă pentru chilii. În anii din urmă sau reconstruit din temelii stăreția și paraclisul de iarnă cu hramul „Bunavestire“, târnosit de către Preasfințitul Episcop-vicar Paisie Lugojanul la data de 6 august 2007.

În ultimii ani la mănăstire s-au derulat unele lucrări de construcție: trapeză, spații de cazare, ș.a.

În anul 2016 s-a asfaltat drumul până la mănăstire (de la Șemlacu Mare).

Mănăstirea Cebza

(de călugărițe, 22 viețuitoare, viață de obște)

Hram: „Înălțarea Sfintei Cruci“ – 14 septembrie

Adresa: sat Cebza, orașul Ciacova, județul Timiș

Acces: Rutier: DN 59 (E 94) Timișoara, spre Sud – Jebel (18 km) –

ramificație la dreapta, DL spre Sud-Vest – Ciacova (9 km) – Cebza (7 km)
Stareță: monahia Parthenia Turcu
Slujitor: protos. Serafim Grozăvescu

Despre timpul când s-a construit biserica mănăstirii, aflată azi în mijlocul cimitirului parohial și despre călugării care au viețuit aici nu se știe prea multe. Primele informații se află în istoriografia străină care vorbește de existența unui vechi locaș de închinare și de izvorul aflat sub altarul bisericii, considerat de credincioși ca având puteri vindecătoare. Tradiția atribuie bisericii mănăstirești de la Cebza origini mult anterioare secolului al XVIII-lea, actuala construcție fiind continuatoarea mai multor înaintașe, care au fost ridicate pe locul celei de astăzi. Sub denumirea de „mănăstire“, la Cebza găsim unele însemnări pe cărțile vechi bisericești. Astfel pe fila unui Antologhion este următoarea însemnare: „Biserica s-a zidit la 1758 cu turn de lemn“, amintind și de înnoirile care s-au făcut în 1780 și 1815. Pe fila manuscrisului unei Evanghelii găsim scris cu cirilică următoarele: „În curgerea anului 1850 s-au acoperit mănăstirea cu cheltuiala bisericii prin rânduiala tutorilor (epitropilor) Vitu Chirică și Păun Tradii, iar preoții Trăilă Musteț, Andrei Olariu, Ioan Petrovici și Grigorie Petcu capelan...“. O altă însemnare spune: „Spre aducerea aminte. În curgerea anului 1882 s-au acoperit sfânta mănăstire cu șindrilă de nou cu cheltuiala bisericii prin preotul Alexandru Bugariu și George Treta chinez (primar) și Simion Treta ca tutore la sfânta mănăstire“.

Biserica veche, monument istoric, aflată actualmente în cimitirul satului, purtând hramul „Înălțarea Sfintei Cruci“, este construită din lemn, în formă dreptunghiulară, fiind de o simplitate impresionantă, având fundația din cărămidă, iar pereții din bârne de stejar, peste care s-a aplicat tencuială și acoperișul din șindrilă.

La stăruința vrednicului de pomenire Mitropolit Nicolae Corneanu, în anul 1996 s-a reactivat acest vechi așezământ monahal pentru călugărițe. Slujbele se oficiază acum în biserica din incinta corpului nou de clădire, finalizat în anul 2006.

Se află în fază avansată o parte din incinta mănăstirească constând din: zid împrejmuitor, clopotniță, dependințe ș.a.

Mănăstirea Petroasa Mare **(de călugări, 3 viețuitori, viață de obște)**

Hram: „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” – 8 noiembrie și
Duminica Tuturor Sfinților (prima după Rusalii)

Adresa: sat Petroasa Mare nr. 321, comuna Victor Vlad Delamarina, județul Timiș

Acces: Rutier: DL 136 Lugoj – Herendești – Petroasa Mare (6 km)

Stareț: ierom. Ștefan Mateș

Slujitori: ierom. Ștefan Mateș și preot Mugurel Sava

Așezământul a fost ctitorit de monahia Mihaela și nepotul acesteia, Constantin Drădean, care au cumpărat un teren proprietate personală la marginea satului. În 1995 Consiliul Eparhial aprobă înființarea mănăstirii, cu destinație pentru călugări. La 22 februarie 1996 sa obținut aprobarea Sfântului Sinod. În același an au început lucrările de construcție, iar sfințirea noului așezământ monahal sa făcut de către P.S. Episcop Lucian al Caransebeșului, pe vremea aceea episcopvicar la Timișoara, la 26 august 2001, când erau deja finalizate parțial biserica și corpul de chilii.

În curs de pictare se află biserica, izolată la exterior în anul 2022.

În anul 2021 s-a hotărât ca așezământul monahal pentru monahii din localitatea învecinată V. V. Delamarina să depindă d.p.d.v. administrativ și duhovnicesc de mănăstirea Petroasa Mare.

Mănăstirea Fârdea **(de călugărițe, 10 viețuitoare, viață de obște)**

Hram: „Adormirea Maicii Domnului” – 15 august și „Sfânta
Cuvioasă Paraschiva” – 14 octombrie

Adresa: comuna Fârdea, județul Timiș

Acces: Rutier: DN 68A Lugoj–Făget–Deva, din Traian Vuia (21 km)
ramificație la dreapta DJ 681A spre Surducu Mic – Fârdea (11 km).

Stareță: monahia Antonia Sfrijan

Slujitori: ierom. Maxim Anton și protos. dr. Nectarie Arvai

A fost înființată în anul 2001 cu binecuvântarea Mitropolitului Nicolae Corneanu, mai întâi ca schit. Piatra de temelie s-a pus de către P.S. Episcop Lucian al Caransebeșului, pe vremea aceea episcopvicar al eparhiei Timișoarei, la 12 august 2001. Este așezată în vecinătatea lacului de acumulare Surduc. Serviciile religioase se oficiază în biserica nou construită și sfințită la 12 octombrie 2003. În anul 2004 au fost finalizate lucrările la chilii, așezate sub formă de căsuțe de jur împrejurul bisericii, precum și turnul clopotniță. În ultimii ani s-au construit corpul principal de chilii și stăreția.

În atelierele de croitorie și broderie se confecționează veșminte clericale și acoperămintele pentru biserică: prapori, epitafe ș.a.

Mănăstirea Luncanii de Sus

(de călugărițe, 3 viețuitoare, viață de obște)

Hram: „Acoperământul Maicii Domnului” – 1 octombrie și „Sfinții Împărați Constantin și Elena” – 21 mai

Adresa: sat Luncanii de Sus, comuna Tomești, județul Timiș

Acces: A1 Timișoara – Făget – Margina, coborâre, apoi ramificație spre dreapta DL Curtea - Românești – Tomești – Luncanii de Jos (16 km)

Stareță: monahia stavroforă Filotea Nistor

Slujitor: suplinesc clerici din cuprinsul eparhiei.

A fost înființată în anul 2001 cu binecuvântarea Mitropolitului Nicolae Corneanu, mai întâi ca schit. Piatra de temelie s-a pus de către P.S. Episcop Lucian al Caransebeșului, pe vremea când era episcopvicar la Timișoara, la 12 august 2001. Biserica, sfințită în anul 2003, la fel ca întreg așezământul, este din lemn și impresionează prin dimensiunile sale. Alte lucrări de construcție s-au desfășurat între anii 2001–2006. Mănăstirea are și o mică gospodărie proprie. Un corp administrativ nou s-a finalizat în cursul anului 2015.

La 1 octombrie 2015 Înaltpreasfințitul Mitropolit Ioan a sfințit

troița aflată la intrarea pe drumul ce urcă spre mănăstire, de pe Valea lui Liman – Luncanii de Jos.

Aici a viețuit în ultimii ani de viață părintele arhimandrit Ieronim Stoican († 2011), cunoscut ca preot de mir la mai multe parohii din județul Timiș și apoi ca ieromonah slujitor la mănăstirea Vasiova din județul Caraș-Severin.

Mănăstirea Morisena

(de călugărițe, 2 viețuitoare, viață de obște)

Hram: „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul“ – 24 iunie

Adresa: comuna Cenad, județul Timiș

Acces: DN6 Timișoara–Sânnicolau Mare–Cenad, 75 km N de Timișoara, se află la hotarul comunei Cenad lângă șosea.

Stareță: monahia Ștefania Fronea

Slujitor: ierom. Matei Hădărig

A fost înființată în anul 2003, pe temeiul faptului că la Cenad (vechea Morisena) exista în jurul anului 1002 o mănăstire de călugări răsăriteni, una dintre cele mai vechi atestată documentar pe teritoriul țării noastre. S-a considerat că prezența unui locaș monahal în această parte a eparhiei ar contribui la revigorarea vieții bisericești.

La 24 iunie 2005 s-a târnosit biserica prin P.S. Episcop-vicar Lucian Lugojanul. Tot atunci s-au binecuvântat corpul principal de clădire și paraclisul de vară, toate construite în plin câmp, pe un teren altădată arabil.

Mănăstirea Dobrești

(de călugări, 3 viețuitori, viață de obște)

Hram: „Sfânta Cuvioasă Paraschiva“ – 14 octombrie, „Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul“ – 20 iulie și „Sfântul Voievod Ștefan cel Mare“ – 2 iulie

Adresa: sat Dobrești, comuna Bara, județul Timiș

Acces: rutier:

Varianta I: E 70 Timișoara–Lugoj, la intrare în Coștei ramificație la stânga, DL 85 Balinț–Bara, ramificație la dreapta spre Lăpușnic–Dobrești

Varianta II: DN 68A Făget–Lugoj, ramificație la dreapta spre Mănăștur, spre Bethausen pe DJ 609B, ramificație la dreapta, Cladova–Ohaba Lungă, ramificație spre Dobrești

Stareț: protosinghel Matei Buliga

Slujitori: protos. Matei Buliga și ierod. Pantelimon Chirilă

S-a înființat în anul 2003, la inițiativa și cu stăruința Preafericitului Părinte dr. Daniel Ciobotea, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la acea vreme mitropolit al Moldovei și Bucovinei, originar din Dobrești, care a achiziționat un teren pentru construcția așezământului.

În prezent, obștea monahilor locuiește într-o casă din sat care a fost achiziționată în anul 2003, împreună cu câteva grădini.

La 23 octombrie 2005, cu binecuvântarea Chiriarhul locului, I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei și P.S. Episcop-vicar Lucian Lugojanul de la Arhiepiscopia Timișoarei, împreună cu mai mulți preoți și diaconi au sfințit locul pe care se va construi biserica, așezând piatra de temelie.

La 6 iulie 2009 Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a vizitat, pentru prima dată în această calitate, mănăstirea de la Dobrești.

Demisolul noii biserici s-a dat în folosință la data de 14 octombrie 2010, după sfințirea oficiată de către Preasfințitul Episcop Lucian al Caransebeșului și Preasfințitul Episcop-vicar Paisie Lugojanul.

Biserica mănăstirii, monumentală, este în fază de pictare. La 2 iulie 2013 s-a sfințit crucea principală de pe biserica mănăstirii, prin P.S. Episcop-vicar Paisie Lugojanul, iar la 11 octombrie 2015 s-au sfințit și celelalte cruci.

Se află în fază de finisare clădirea administrativ (chilii, trapeză etc.)

Mănăstirea Partoș (de călugări, 8 viețuitori, viață de obște)

Hramuri: „Înălțarea Sfintei Cruci“ (14 septembrie) și „Sfântul Iosif cel Nou de la Partoș“ (15 septembrie)

Adresa: sat Partoș, com. Banloc, jud. Timiș

Email: contact@partos.ro

Acces rutier: DN 59 Timișoara–Moravița, DN 595B Deta–Banloc, DJ 184 Banloc–Partoș. Se află la 57,5 km de Timișoara și 14 km de Deta.

Stareț: arhim. Simeon Stana

Slujitori: arhim. Simeon Stana, ieroschim. Serapion Pantea, ieroschim. Simeon Nemeș și preot Nicolae Marcel Moclinda și diacon Ionel Csudor

Conform cercetătoarei Luminița Munteanu-Dumitriu, Partoșul s-a zidit la începutul secolului al XV-lea (vol. „Itinerare arheologice bănățene“). Cea mai veche mențiune documentară ce ne este cunoscută despre acest așezământ monahicesc datează din 1571, după 19 ani de la ocuparea Banatului de către turci, când ieromonahul Laurențiu, aflat în drum spre Brașov și Alba Iulia, zăbovește timp mai îndelungat aici și face danie o tipăritură din 1562.

Harta austriacă a Banatului din 1723 înfățișează mănăstirea ca izolată, înconjurată de păduri întinse și de mlaștini. Trecuse deci prin cei 164 ani de stăpânire otomană și peste luptele ce s-au succedat în acest răstimp, când s-au nimicit o mare parte din documentele și cărțile pe care le-a avut, ca apoi din ce a mai rămas, să se înstrăineze, după desființare. În iarna grea a anului 1777, cum spun scrierile vremii, călugării pleacă îndurerați că lasă fără veghe mormântul ce adăpostea moaștele Sfântului Iosif.

Loc sfințit prin faptele și moaștele Sfântului Iosif cel Nou de la Partoș, spre care se îndreaptă pelerinul din Timișoara, în 1749, cerând ocrotirea în lunga călătorie până la Ierusalim și unde Marcu Mușiu zidește în 1750 frumoasa biserică, mănăstirea își va continua misiunea de apărătoare a Ortodoxiei. După patru ani de la desființare, în 1782, protopopul Ioan Șuboni, ca prinos de recunoștință, lasă unui

bun meșter să zugrăvească, se pare, după o icoană dispărută, chipul Sfântului Iosif ce se păstrează și astăzi. În zilele noastre, mănăstirea își prăznuiește hramul în ziua Înălțării Cinstitei Cruci, când credincioșii vin ca odinioară să-și întărească sufletele, deși vechiul hram este la Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil.

În anul 1944, sub îngrijirea Centrului eparhial, mănăstirea a fost reactivată, așezându-se aici călugărițe. În anii comunismului viața monahală de aici a fost întreruptă, locul fiind luat de parohia Partoș. Între anii 1955– 1956 se efectuează săpături în interiorul bisericii vechi. În anul 1956 moaștele Sfântului Iosif cel Nou sunt scoase din mormânt și duse la catedrala mitropolitană în vederea canonizării oficiale, unde se află și astăzi.

La 6 martie 2008, Sinodul Mitropolitan al Mitropoliei Banatului, întrunit sub președinția Mitropolitului Nicolae al Banatului, a hotărât, pe baza propunerii Consiliului Eparhial, reînființarea mănăstirii Partoș, cu destinație pentru călugări.

După ce mănăstirea a fost reînființată, s-au executat importante lucrări de renovare și întreținere a interiorului celor două biserici și a întregii incinte.

La 8 noiembrie 2012 s-a dat în folosință „Casa Regina Elisabeta”, aflată în vecinătatea așezământului, care cuprinde o colecție muzeală și o bibliotecă bogată.

În cursul anului 2015 s-a asfaltat drumul de la Banloc la Partoș și au început lucrările de construcție a unui nou corp administrativ, lucrări continuate și în anii din urmă, inclusiv în anul 2021.

În toamna anului 2017 s-a înființat centrul social „Dar din dar” a mănăstirii, unde zilnic i-au masa copiii care învață la școala din sat. Mănăstirea, prin personal adecvat, asigură pentru acești copii și cursuri de „after school”.

La 3 noiembrie 2020 a trecut la cele veșnice părintele ieromonah Varlaam Almăjanu, primul stareț al mănăstirii de la reînființarea din anul 2008, fiind înmormântat în incinta mănăstirii, o zi mai târziu, în prezența Î.P.S. Mitropolit Ioan al Banatului.

**Mănăstirea „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului” –
Sânandrei Colonie (de călugărițe, 3 viețuitoare, viață de obște)**

Stareță: monahia Esia Darie

Slujitor: preot ic. stavr. Teodor Cocan

Schitul Ierșnic

(de călugărițe, o viețuitoare, în organizare)

Hram: „Sfânta Treime” – a doua zi de Rusalii

Adresa: sat Ierșnic, comuna Ohaba Lungă, județul Timiș

Acces rutier: drumul E70 Timișoara–Lugoj, ramificație la stânga pe drumul 609B Coștei–Balinț–Bethausen, apoi ramificație stânga pe drumul 609 Bethausen–Cladova–Ierșnic

Stareță: monahia Marina Fecioru

Este ctitoria credinciosului Aurel Filip din localitatea Ierșnic, care influențat de personalitatea Părintelui Arsenie Boca, a dorit să înalțe o mănăstire.

Anul 1996 a reprezentat un început de drum în edificarea așezământului monahal de la Ierșnic, când, „Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința de lucru din 13–14 februarie 1996, luând în examinare adresa Arhiepiscopiei Timișoarei nr. 229C/1995 cu recomandarea înființării unei mănăstiri pentru călugări, în apropierea localității Ierșnic Cladova, jud. Timiș; din documentație rezultând că mănăstirea ar urma să fie construită din inițiativa credinciosului Aurel Filip din Lugoj, care deține 2 ha de teren, materiale de construcție, beneficiind și de sprijinul credincioșilor...; în temeiul prevederilor art. 8 din Regulamentul pentru organizarea vieții monahale, conform căruia «înființarea sau desființarea unei mănăstiri se aprobă de către Sfântul Sinod la propunerea Chiriarhului locului»; la propunerea Comisiei pentru doctrină, viața religioasă și pentru mănăstiri, Sfântul Sinod a hotărât: aprobă înființarea unei mănăstiri în apropierea localității Ierșnic Cladova, jud. Timiș, cu destinația pentru călugări, urmând a se organiza și funcționa potrivit rânduielilor tradiționale bisericești, subordonată canonic și administrativ Arhiepiscopiei Timișoarei“.

Un alt moment important în destinul așezământului monahal de la Ierșnic la constituit hotărârea Consiliului Eparhial din 21 octombrie 2010. În raportul sectorului Exarhatul mănăstirilor se sublinia transferul de proprietate al terenului de 4 ha și a construcțiilor aferente conform C.F. nr. 400123 și C.F. nr. 400124, ambele aparținând localității Ohaba Lungă, de la credinciosul Aurel Filip, pe seama Arhiepiscopiei Timișoarei.

Astfel, Sinodul Mitropolitan, întrunit în ședința de lucru din 18 noiembrie 2010, decide ca, până la dezvoltarea obștii monahale corespunzătoare pentru statutul de mănăstire, să se organizeze și să funcționeze ca schit de monahii, dependent de mănăstirea Timișeni.

Pastorația persoanelor vârstnice în atenția Bisericii

OMUL BĂTRÂN ESTE O FLOARE DIN PRIMĂVARA VEȘNICIEI

† IOAN
Mitropolitul Banatului

Majoritatea dicționarelor îl definesc pe omul bătrân doar în relația sa personală cu timpul și cu funcțiile sale biologice. Sfânta Scriptură și scrierile patristice însă îl definesc și îl pun în lumină pe omul bătrân în relația sa personală cu Dumnezeu – Creatorul său. Pentru noi, creștinii, bătrânețea nu înseamnă primii pași spre mormânt, ci primii pași spre veșnicie. Omul bătrân este o floare din primăvara veșniciei. Prin venirea Sa în lume, Hristos îl eliberează pe om de sub povara timpului; *anii* nu mai sunt o povară (o greutate), ei sunt binecuvântarea lui Dumnezeu pentru om. Timpul încă mai curge, însă, după Învierea Domnului, viața omului trece prin poarta timpului în eternitate. Oare Dumnezeu i-a pregătit omului în Univers un muzeu de antropologie? Nu, ci locul lui rămâne în Raiul bucuriei lui Dumnezeu! Va fi, oare, eternitatea plină de bătrâni în suferință? Nu, căci suferința și jertfa nasc viață plină de har! Hristos n-a intrat în Rai cu cununa de spini pe cap și purtându-și crucea, ci a intrat încununat de glorie. Așa va intra orice creștin, dacă și-a purtat în această viață cununa de spini și crucea.

În Ieșirea, la capitolul 20, versetul 12, aflăm că Dumnezeu îi dă lui Moise – și prin el nouă – porunca a cincea, zicând: *Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să-ți fie bine și să trăiești mulți ani pe pământul pe care Domnul Dumnezeu ți-l va da ție*. Este o poruncă cu o făgăduință. Dumnezeu pune bazele relației dintre copii și părinți, dintre tineri și bătrâni; ne arată care să fie raportul dintre cele două

categorii de temporalitate umană, anume: *cinstea*.

Și Sfântul Apostol Pavel ne îndeamnă, zicând: *Dați deci tuturor cele ce sunteți datori (...) celui cu cinstea, cinste* (Rom. 13, 7). Dacă în Vechiul Testament se vorbește de cinstire, în Noul Testament accentul se pune pe *iubire*.

Hristos – Iubirea întrupată – prin Jertfă, trece dincolo de frontierele cinstirii, în Biserica Sa, încât ajunge pe culmile iubirii, și anume la iubirea de vrăjmași. Hristos, pe Cruce, nu le-a lăsat testament Apostolilor să-I răzbune rănilor, ci să-i iubească și pe cei ce L-au răstignit. Ești liber, omule, să iubești sau să urăști; iubirea și ura sunt cele două alternative fundamentale ale omului. Iubind, vei birui; urând, vei fi înfrânt. Așa vei dobândi, prin a ta stăruință, eternitatea bucuriei sau eternitatea durerii.

Cinstirea omului bătrân, această virtute, a sădit-o Dumnezeu în ființa omului. Chiar din preistoria primelor comunități umane vedem lucrul acesta; cu atât mai mult în lumea creștină, unde știm și credem că nu mormântul este ultima speranță și destinație a omului. La toate popoarele s-a găsit, în a lor istorie, cultură și civilizație „un sfat al bătrânilor”, „un sfat al înțelepților”. Această instituție activă și acolo unde nu se inventase încă scrisul. Iată, deci, unul din darurile fundamentale ale omului bătrân: înțelepciunea care se dobândește cu vârsta! Sfântul Apostol și Evanghelist Luca ne spune: Și Iisus sporea cu înțelepciunea și cu vârsta și cu harul, la Dumnezeu și la oameni (Lc. 2, 52). Iată, deci o motivație biblică pentru a acorda respectul nostru celor ce *sporesc cu vârsta și cu înțelepciunea*, adică părinților și bătrânilor noștri iubiți!

În Biserica primară, bătrânii și văduvele se bucurau de o cinstire deosebită. Această atitudine față de bătrâni o găsim apoi și în lumea monahală, când bătrânul monah devine *avă* pentru un ucenic sau pentru o întreagă obște (comunitate) monahală. Bătrânii reprezintă tezaurul tradiției monahale și transmit prin viu grai, prin convorbiri duhovnicești, atât tradiția monastică, cât și acele cuvinte de folos duhovnicesc. Ei știau *Psaltirea* pe de rost, capitole întregi din *Biblie*, astfel încât, asemenea unei păsări ce-și hrănește puii în cuibul ei, își hrăneau duhovnicește ucenicii din mănăstire sau din peșterile unde

erau retrași departe de lume. Putem spune că *un avă era o Biblie vie*, un om plin de înțelepciune, un om care a dobândit har peste har. Duhovnicul mănăstirii era sinonim cu *bătrânul*; din sfatul lui nu se ieșea. Duhovnicul leagă și dezleagă păcatele ucenicului, și tot el este cel care dă medicamentul necesar vindecării celui căzut.

Dar care este rolul bătrânilor în ziua de astăzi? Pentru unii – la azil; pentru alții – abandonați pe străzi sau în alte locuri publice. Ce fac ei acolo? Cerșesc iubire și milă. Cine sunt și ce reprezintă acești bătrâni? Ei sunt suma inteligenței și înțelepciunii la acel moment al societății umane. Bibliotecile de pe această planetă au adunat în ele miliarde de volume de știință, cultură și spiritualitate, dar acești bătrâni, pe lângă valorile civilizației umane, poartă în ei și darul lui Dumnezeu – *viața*. Litera este moartă, cuvântul este viu, căci *credința vine din auzite* (Rom. 10, 17). Ce nu poartă în ea o carte și poartă un bătrân este iubirea de Dumnezeu și de semenii.

O carte nu te poate iubi, însă un bătrân te iubește și te învață din experiența vieții sale; te poartă de mic în brațele sale la biserică, adică el te duce la Hristos. Bătrânii au brațele pline de copii, de nepoți, pe care îi duc la Hristos. Bătrânul își dă mai bine seama decât oricine că locul copiilor săi este pe brațul lui Hristos cel Răstignit și Înviat. Bătrânul L-a aflat pe Hristos; tu, însă, poate că nu! Bătrânul a aflat comoara cea fără de preț și vrea să ți-o lase și ție moștenire. Câtă înțelepciune are bătrânul să-ți lase și ție această comoară sfântă – pe Hristos! Bătrânul nu este egoist, nu vrea s-o țină numai pentru el; a aflat-o și dorește să ți-o lase și ție ca cea mai sfântă moștenire. Cred că aceasta este una din culmile înțelepciunii bătrânului meu duhovnic și părinte.

Dacă ne-am pune întrebarea, de la ce vârstă începe bătrânețea? Temporal vorbind, medicina și-a spus punctul de vedere, făcând raportare la timp și la starea biologică a omului. Însă, din punct de vedere spiritual, încadrarea în această categorie nu ține cont doar de cele mai sus menționate. Astfel, în lumea monastică ortodoxă, noi folosim cuvântul „kalugăr”, preluat din limba greacă – „*kalos-gheros*”, însemnând „bătrân frumos”. În monahism însă nu se intră doar la cea bătrânețe biologică, ci se intră de tânăr. Iată, deci, care

este ținta unui tânăr care intră în monahism – să devină încă de tânăr un bătrân frumos! Sunt oameni care nu ar vrea să îmbătrânească, își fac tot felul de tratamente și vor să se înveșnicească aici pe pământ. Paradoxal, monahul vrea să îmbătrânească frumos cât mai de tânăr. Iată, deci, bătrânețea nu este o povară, ci o stare dorită de cei mulți care cred în Învierea lui Hristos!

Oare numai monahii doresc să devină bătrâni frumoși? Eu cred că nu, căci orice tânăr care dorește să fie bătrân din tinerețe, adică înțelept, credincios, echilibrat, poate strânge în sine atât calitățile bătrânului, cât și capacitățile tânărului. Astfel, el poate aduce cerul pe pământ înainte de a ajunge el în cer, pentru că și pământul a fost rupt din cer.

Sfântul Ioan Hrisostom se apleacă și el asupra bătrâneților omului și ne spune că: „Sufletul se întărește la bătrânețe; atunci el ajunge la culmile puterii lui, atunci se maturizează duhovnicește”. Iată o remarcă patristică despre starea omului care, trăind după Evanghelia lui Hristos, urcă pe scara virtuților spirituale! După Sfântul Ioan Hrisostom, bătrânețea este o culme, și nu o degradare a vieții umane. Bătrânul, în creștinism, nu este o nonvaloare, ci, dimpotrivă, după o viață cumpătată, acum strălucesc mai mult virtuțile sale. Și spune Sfântul Ioan Hrisostom că, dacă în tinerețe omul poate lucra fizic mai mult decât la bătrânețe, totuși: „În Biserică însă nu se întâmplă la fel, ci când cei virtuoși îmbătrânesc, atunci devin mai mult folositori, pentru că în acest caz nu e nevoie de putere trupească, ci de credință vie. Așa a fost Avraam, extenuat fizic, puternic însă în credință. Era bătrân, dar la adânci bătrâneți a câștigat cu puterea lui sufletească mari victorii”.

Sfântul Ioan Hrisostom are însă și un cuvânt de avertizare pentru bătrâni, spunându-le: „Tu însuți, bătrâne, să îți respecti primul vârsta ta! Dacă nu faci asta, cum să te respecte cel tânăr?” Iată, deci, că și în timpul Sfântului Ioan Hrisostom erau bătrâni care nu se ridicau la nivelul așteptat de comunitate.

Oare avem și noi azi asemenea cazuri? E posibil să le găsim printre cei care nu sunt mereu în Biserica lui Hristos. Sfântul Vasile cel Mare, referindu-se la cinstirea vârstnicilor, îl citează pe Sfântul Apostol Pavel – autoritate de necontestat în viața creștină: „Sfântul Pavel – ne spune

Sfântul Vasile cel Mare – ne-a învățat să îi cinstim pe cei vârstnici ca pe niște părinți.” Vedem că Sfântul Vasile cel Mare pune în lumină o altă dimensiune spirituală a omului în vârstă: aceea de părinte.

Pe un bătrân trebuie să-l considerăm ca pe un părinte; chiar dacă acum nu-ți mai poate oferi hrană trupească, el îți poate oferi hrană spirituală, care este mai de preț decât cea trupească. El îți oferă acum hrana care te întărește și te pregătește pentru veșnicia împreună cu Hristos. Ar trebui să ne schimbăm limbajul și atitudinea față de ei și să-i numim părinți, căci ei sunt purtători de grijă față de noi și în această parte a vieții lor. Când eram copii, ne hrăneau cu pâine, iar acum ne hrănesc duhovnicește. Și noi dorim să ajungem într-o zi în Țara Părintelui Ceresc – Țara părinților noștri. Bătrânețea este o primăvară a veșniciei.

Cum se pregătesc bătrânii pentru veșnicie și cum îi ajutam noi pe bătrâni să intre în veșnicie? Aș răspunde printr-o întrebare: câți ani îi pregătim pe copiii noștri la școală pentru această viață trecătoare și ... doar pentru o profesie? Să avem grijă să nu-i trimitem triști pe părinții noștri dincolo, în veșnicie căci în Rai oamenii nu sunt triști! Să ne întristeze moartea? Nicidecum, căci moartea este singura clipă care ne trece în eternitate!

Un bătrân abandonat și trist poate cădea în deznădejde, care este un păcat greu – păcatul despărțirii de Dumnezeu. Azi, tot mai mulți bătrâni cer ca trupurile lor, după moarte să fie incinerate. Aceasta înseamnă că ei mor singuri – fără de Hristos; nu vor să învieze cu Hristos. Unii bătrâni nu mai cred că Hristos a murit și pentru ei, S-a jertfit și pentru ei. Oare de ce uită că nu cenușa este esența omului ci viața ca dar al lui Dumnezeu? În rugăciunile Bisericii către Dumnezeu, spunem mereu: „Doamne, nu pomeni păcatele tinereților noastre!” Lucru bun cerem, dar nu cred că păcatele bătrâneților pot fi mai grele decât cele ale tinereții; de exemplu, deznădejdea bătrâneții poate fi fatală pentru om, căci timpul de pocăință este mai scurt. De ce nu-i ajutam pe bătrâni să intre senini în Împărăția lui Dumnezeu? Motivăm: timpul, munca, grijile acestei lumi. Nu acesta este adevărul, ci lipsa de iubire față de ei, care ne-au născut, crescut, învățat. Ei sunt cel mai de preț tezaur duhovnicesc, cărți vii, cărți grăitoare, scripturi

înrupate printre noi și pentru noi; ne sunt dascăli ai istoriei și primii care au sădit în inimile noastre credința în Sfânta Treime-Dumnezeu. Să-i ajutăm pentru tot ce ne lasă ei mai bun – iubirea –, căci faptele noastre vor fi măsura vieții noastre. Închei spunând: Doamne, îmbătrânește-mă și pe mine frumos, căci eu cred că bătrânii trăiesc o tinerețe veșnică în Împărăția cerurilor!

ACTUALITATEA MISIUNII BISERICII PRIN FILANTROPIE

Preot dr. ADRIAN CAREBIA

În anul omagial în care am intrat, dedicat îngrijirii persoanelor vârstnice în Biserica Ortodoxă Română, se impune o analiză a misiunii Bisericii prin filantropie.

Dintotdeauna, ceea ce a entuziasmat oamenii și a atras popoare și națiuni la credința creștină au fost principiile moralității, solidarității și egalității de care dădeau dovadă acele „societăți ale iubirii”, care au legat pe oameni de oameni și au desființat prin iubirea lui Hristos - Domnul diferențele sociale și materiale. Întreaga Teologie și viață creștină sunt fundamentate pe sentimentul iubirii, iubirea omenească – de Dumnezeu și de aproapele –, dar și pe iubirea nemărginită a lui Dumnezeu față de om, care „așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul – Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică ” (Ioan 3,16).

Prin iubirea de aproapele, creștinul urmează modelul ideal, modelul hristic, participând astfel activ la iubirea lui Dumnezeu. Se poate spune că omul repetă, la scară micro-socială, ceea ce Dumnezeu a realizat la scară macro-socială. Iisus Hristos nu rămâne, astfel, doar un model ideal, ci El pătrunde activ în viețile noastre, prin cele două forme ale slujirii Bisericii: diaconia cuvântului și diaconia faptelor. Aceste două forme de slujire au reprezentat, de-a lungul timpului, atribute esențiale ale Bisericii, prin care ea a răspuns mereu misiunii încredințate de divinitate.

Alături de harul sfințitor, de cuvântul inspirat și de rugăciunea

înaripată de credință, alături de mijloacele dumnezeiești de chemare la viața cea nouă în Hristos, de primenire și de continuă zidire duhovnicească, Biserica a folosit într-o largă măsură și mijloacele omenești de ajutorare morală și materială a celor cuprinse în aria lucrării sale mântuitoare. Aceste mijloace erau acelea care puteau fi folosite și pe care le indicau atât natura și rosturile Bisericii, cât și nevoile vieții cotidiene.

Activând într-o societate pluralistă, secularizată, în care omul caută să-și rezolve problemele singur și cu mijloacele pe care le creează el însuși, rezolvări care însă nu-l satisfac, ci îi creează altele mai greu de rezolvat, Biserica este datoră să se implice în rezolvarea tuturor problemelor lumii (problema ecologică, a păcii, a virusului HIV, a narcoticelor, a terorismului, a nedreptăților sociale, a subnutriției, a sărăciei etc.), prin abordarea acestora cu mijloacele ei specifice, adică în conformitate cu învățătura (cu spiritul acesteia) revelată a lui Dumnezeu și cu ajutorul harului divin care lucrează în Biserică. Desigur că rezolvările oferite de Biserică nu trebuie să fie impuse cu forța de aceasta, ci ele trebuie să fie adoptate prin convingere de către oameni. Numai astfel își îndeplinește Biserica misiunea sa în toate timpurile și locurile.

De fapt, Biserica își îndeplinește astfel una dintre laturile misiunii sale care își are temeiul în învățătura și faptele Mântuitorului Iisus Hristos.

Conform *Dicționarului de sociologie* „solidarismul este concepția după care omul încă din prima zi este debitor societății din care face parte, deoarece fără ajutorul acesteia ar muri imediat după naștere.”¹ El primește totul de la societate, ocrotire, îngrijire, întreținere sau educație. Nu există un contact propriu-zis între acesta și colectivitate dar fiecare om își asumă o serie de obligații sociale, de care, odată ajuns în deplinătatea facultăților sale, trebuie să se achite.

Deschiderea Bisericii față de lume și solidaritatea ei cu lumea, cu societatea fiecărei epoci, s-a concretizat în anumite principii și forme de angajare socială. Ortodoxia a luat o atitudine realistă, naturală cea

¹ Zamfir, Cătălin, (coord), *Dicționar de sociologie*, Editura Babel, București, 1993, p. 595

a apostolatului social². Prin asta se înțelege preocuparea Bisericii de viața socială a membrilor ei și slujirea aspirațiilor de progres general.

Filantropia, forma principală de manifestare a solidarității, a cunoscut o dezvoltare rapidă în cadrul comunităților creștine. Ajutorarea săracilor, a bolnavilor considerându-se datoria fiecărui creștin.

Monahul și omul de cultură Nicolae Steinhardt, prezintă solidaritatea într-una din cărțile sale, prin „acele cuvinte de respect de afecțiune, de luare, de apărare, de încredere, de compătimire care pot schimba totul. Sunt ca un balsam tămăduitor, ca leac absolut, un miracol”³.

Ca organizare luminească „Biserica Ortodoxă este o unitate colectivă: constă din mai multe Biserici locale”⁴. Acestea corespund, în cea mai mare parte, cu spațiul locuit de un neam și limba sa: slujba se ține de obicei pe limba acelui neam. Dar Biserica este una, anume Biserica lui Hristos, El Însuși spunând apostolilor: „Pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui”⁵.

Învățătura ortodoxă spune că ceea ce trebuie să păzească creștinul ca să poată dobândi viața de veci este credința dreaptă și faptele bune. Faptele bune și binele sunt văzute ca niște lucruri firești. Ele sunt scrise în toate legile nescrise ale firii care alcătuiesc ființa umană. În același timp fiind tipărite în toate legile oamenilor, ale sfinților părinți, ale Sinoadelor ecumenice și locale, ale înțelepților dascăli, care sunt însărcinați să le păzească și să le transmită generațiilor care vor veni⁶.

Sfântul Antonie cel Mare, transmite credincioșilor o învățătură prin care atrage atenția la importanța faptelor din perioada vieții: „Dă-

2 Dumitru, Radu, „*Slujirea socială a omului, a societății și a lumii. Obiectiv al Misiunii Bisericii*”, Revista *Ortodoxia*, Nr.1-2, An 57, 2006, p. 103. Amintim aici și de *Apostolatul social* al patriarhului Justinian Marina, operă temeinică în mai multe volume, care însumează concepția ortodoxă despre slujirea aproapelui în vremuri tulburi pentru Biserica și societate

3 Steinhardt, Nicolae, *Dăruind vei dobândi*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1994, p.64

4 Colliander, Fritjof Tito, *Credință și trăirea Ortodoxiei*, Traducere Bădulescu, Dan, Editura SCARA, București, 2002, p. 21

5 *Biblia sau Sfânta Scriptură*, p. 1117

6 Aghioritul, Nicodim, *Hristoitia, Bunul moral al creștinilor*, Editura Bunavestire, Bacău, 2001, p. 11

ți seama că trebuie să te arăți oamenilor neîncetat. Dar prin purtarea cea bună și prin fapte. Căci și bolnavii află pe doctorii binefăcători și izbăvitori nu din vorbe, ci din fapte”⁷⁷.

Misiunea Bisericii, se realizează prin efortul de a-L mărturisi pe Hristos lumii căci: „este o trimitere a întregii comunități în lume, să mărturisească prin ceea ce sunt ei, că Împărăția lui Dumnezeu este aproape”⁷⁸.

Conform relatărilor Evangheliilor, în afară de îndatoririle spirituale, Hristos a încredințat Apostolilor și sarcini pur administrative, având ca scop îngrijirea de nevoile materiale ale credincioșilor din comunitate.

Astfel activitățile acestora s-au întins în tot spectrul vieții omenești, acoperind atât aspectele spirituale cât și pe cele materiale. Ei au fost văzuți ca „adevărați pastori spirituali ai Bisericii și ca pe cei care constituiau cea mai înaltă autoritate în probleme de credință și de disciplină în Biserică”⁷⁹.

În virtutea acestei atitudini, deopotrivă conceptuală și pragmatică, primele comunități creștine sau organizat în așa fel încât, în egală măsură, să poată satisface trebuințele spiritual-religioase ale membrilor lor, și de asemenea să poată integra pe cei defavorizați în viața Bisericii, prin diminuarea suferințelor acestora (Faptele Apostolilor 4, 34; I Corinteni 16; II Corinteni 8 și 9).

Această grijă a fost cu atât mai justificată în timpul persecuțiilor anticreștine, când foarte mulți creștini își pierdeau bunurile materiale, rămânând fără mijloacele elementare de subzistență.

După edictul lui Constantin cel Mare (313) privind libertatea creștinismului în Imperiul Roman, caritatea creștină a dobândit tot mai mult un caracter public, organizată fiind după anumite principii statuate prin canoane sinodale, sau ale unor părinți ai Bisericii. Exemplul celui vast sistem de asistență socială al Sfântului Vasile cel Mare, în multe domenii cu caracter de pionierat, cunoscut sub numele

77 *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți cari arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*, vol.1, Traduce Stăniloae, Dumitru, Editura Institutul de arte grafice „Dacia Traiană” S.A., Sibiu, 1947, p 7

78 Nifon, Mihaiță, *Misiologie Creștină*, Editura .A.S.A, Târgoviște, 2002 p.737

79 Turcan, Robert, *Arta și convertirea, în Originile Creștinismului*, Editura Polirom, Iași, 2002, p.392

de „Vasiliada“ este grăitor în acest context, chiar dacă el este departe de a fi singurul.

În țara noastră asistența socială a avut dintru început un caracter eminamente religios, desfășurându-se secole de-a rândul în jurul mănăstirilor și al bisericilor.

Bolnițele de pe lângă așezămintele monahale, atestate începând cu secolul al XIII-lea (dar cu siguranță mult mai vechi), nu erau doar „dispensare“ care deserveau mănăstirea. Ele erau în egală măsură azile pentru bolnavii săraci, persoanele cu handicap sau bătrânii bolnavi fără familie care săi poată întreține, toți aceștia proveniți de la parohiile din jur, uneori de la distanțe destul de mari.

Ceea ce trebuie subliniat este faptul că, până la jumătatea secolului al XIX-lea, când a fost elaborat *Regulamentul organic de înființare a serviciilor sociale în cadrul instituțiilor Statului*, nu exista nicio organizație de asistență socială a Statului, protecția diferitelor categorii defavorizate realizându-se exclusiv prin instituțiile Bisericii. Cu toate că Statul se implica din ce în ce mai mult în domeniul asistenței sociale, Biserica Ortodoxă Română și-a menținut poziția privilegiată în acest domeniu, majoritatea instituțiilor de profil având, până în anul 1948, caracter bisericesc.

Din păcate, odată cu instaurarea comunismului în România orice activitate instituționalizată a Bisericii în domeniul activității caritativ-sociale a fost interzisă, iar așezămintele ei (azile de bătrâni, orfelinate, adăposturi pentru persoane cu handicap, spitale) fie au fost desființate, fie preluate de stat. Biserica trebuia marginalizată, iar relația ei cu societatea limitată cât mai mult.

Începând cu anul 1990, Biserica a putut să-și reia activitățile tradiționale cu caracter social, care s-au amplificat și diversificat, adresându-se unui număr din ce în ce mai mare de persoane și de probleme sociale, generate de transformările socio-economice care au avut loc în sânul societății de la noi. Având în vedere acest lucru, Sfântul Sinod a aprobat, în anul 1997, *Regulamentul de organizare și funcționare a sistemului de asistență socială al Bisericii Ortodoxe Române*, prin care activitatea social-caritativă se structurează într-un cadru organizat și coerent.

După căderea comunismului, Biserica a căutat să-și reia implicarea

plenuară, firească în viața cetății, implicare izvorând din însași misiunea ei de a se îngriji de toți. Astfel, încă din anul 1990 din inițiativa unor ierarhi și a unor preoți vrednici au fost constituite asociații cu scop socio-caritativ destinate asistenței copiilor, vârstnicilor, familiilor cu risc social, persoane handicapate. Treptat însă, sa simțit nevoia unei coordonări a acestei activități atât la nivel central bisericesc, cât și la nivel eparhial, în așa fel încât lucrarea socio-caritativă a Bisericii să fie mai bine organizată și, deci, mai eficientă. Implicarea mai susținută a Bisericii Ortodoxe Române în activitățile de caritate este cu atât mai necesară astăzi când în societatea românească au loc transformări în domeniile social și economic care, pe lângă influențe benefice, au condus la apariția fenomenelor de criză morală, la schimbări în structura psihică a omului, a sistemului său de idealuri, motivații, atitudini și convingeri.

După ce mai bine de patru decenii și jumătate Biserica din România a fost obligată de regimul comunist instaurat în țară să-și desfășoare activitatea ei mai mult în locașurile de cult, de la Revoluție încuace, aceasta se realizează prin procesul de reintegrare în viața societății românești. Efectele acestui proces se văd prin, reintroducerea religiei în școală, reintegrarea facultăților de Teologie, a seminariilor în învățământul de stat, reintroducerea preoților în azile, centre de plasament sau spitale, în penitenciare sau armată.

Prin grija socială manifestată de slujitorii Bisericii, se încearcă nu numai comuniunea și crearea unei unități în cadrul comunităților locale, ci și intercomunitatea, astfel încât societatea să devină pentru Biserica expresia organizării spirituale și esențiale a vieții membrilor ei.

Misiunea Bisericii nu se oprește doar aici. Pentru a avea un final plin de succes în urma derulării acestui proces de reintegrare, aceasta se poate implica în mai multe probleme cu care se confruntă populația.

Astăzi, România se confruntă cu o perioadă de secularizare, aflată în etapă avansată deja. De aceea unele persoane consideră că Biserica ar trebui să-și adapteze învățăturile în funcție de modernitate. De aici rezultă o altă misiune a Bisericii, care să convigă societatea că „Biserica nu se schimbă după chipul lumii trecătoare, al lumii secularizate, ea este expresia coborârii eternității în timp, care îi dă omului stabilitate

într-o lume a nestabilității și îl ridică la asemănarea cu Dumnezeu”¹⁰.

Un alt rol important al Bisericii este cel de a participa la dialogul dintre cultura noastră și cultura occidentală. Cu toate că este foarte important să fim deschiși spre noile tendințe, este la fel de important să știm să selectăm ce este mai bine pentru noi și ce poate atrage după sine riscuri. Societatea românească trece momentan printr-o perioadă de criză, care a accentuat fenomenul sărăciei și odată cu acesta și problemele deja existente în domeniul asistenței sociale. Pentru a veni în ajutorul acestor persoane, bătrâni, copii, victime ale calamităților naturale, Biserica și-a dezvoltat în întregul sector centre de asistență socială și filantropie, coordonate de către Patriarhie și centrele eparhiale¹¹.

Ce am prezentat mai sus reprezintă o parte din misiunea socială a Bisericii. Deoarece în funcție de nevoile societății, aceasta își poate adăuga mereu câte ceva nou, pentru a veni în ajutorul creștinilor.

Ea nu își schimbă principiile ci își modernizează misiunile „Biserica are nevoie de promovarea valorilor evanghelice în cadrele valorilor adevărate și autentice de azi”¹². Trebuie să ajute și să promoveze toate instituțiile de acest fel, în măsura în care depinde de ea și este în armonie cu misiunea ei. Nu trebuie să aibă nicio dorință mai aprinsă decât aceea de a sluji folosului tuturor, putându-se dezvolta liber sub orice regim ce recunoaște drepturile fundamentale ale persoanei și ale familiei.

Astăzi, soluționarea problemelor complexe de asistență socială necesită prezența specialistului care cunoaște modul în care trebuie făcute investigațiile și diagnosticările sociale și care poate stabili forma de ajutor cea mai adecvată. De aceea în cadrul mai multor facultăți de Teologie din marile centre universitare din țară, sau înființat secții de Teologie-Asistență socială pentru pregătirea la nivel superior a specialiștilor Bisericii în domeniul pe cât de complex, pe atât de sensibil al asistenței sociale. Asistentul social teolog este

10 Dumitru, Popescu, *Hristos Biserică Societate*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998, p. 63

11 http://www.patriarhia.ro/ro/opera_social_filantropica/

12 Bisoc, Alois, *Introducere în teologia pastorală*, Editura Sapienția, Iași, 2002, p.101

specialistul pregătit în domeniile teologic și al asistenței sociale. El este persoana cu disponibilități spre ai asculta pe oameni cu răbdare, înțelegere și ai ajuta pe cei aflați în dificultate. Căci, o asistență socială lipsită de substratul afectiv al iubirii bazate pe credința în Dumnezeu poate acoperi momentan anumite lipsuri materiale, dar nu favorizează rezolvarea integrală a problemei.

Desigur, raportat la multitudinea suferințelor umane a neajunsurilor din cuprinsul țării, lucrarea filantropică, ca de altfel lucrarea tuturor factorilor implicați în asistența socială (stat, asociații, fundații etc.) este puțină și insuficientă. Fără a încerca să justificăm această situație, trebuie să menționăm faptul că întreaga bază materială a asistenței sociale bisericești din România a fost preluată în mod abuziv de statul comunist, iar la mai bine de 30 de ani de la schimbarea sistemului această bază materială nu a revenit Bisericii, cum ar fi fost normal, decât într-o măsură nesemnificativă. Adăugând la aceasta și criza financiară din ultimii 30 și mai bine de ani, cu diferitele ei accente care a afectat și Biserica, putem aprecia just realizările pe care aceasta le-a obținut în domeniul lucrării socio-caritative; pentru că asistența socială eficientă nu se poate face fără o bază material-financiară adecvată. În acest context, destul de puțin favorabil, Biserica depune eforturi cu totul deosebite pentru a veni în ajutorul celor aflați în suferință.

Având în vedere dificultățile accentuate în multe domenii ale activității de asistență socială, se impune o colaborare a Bisericii și cu alte instituții decât cele ale statului (asociații, fundații).

Consecvență vocației sale și reînnodând tradiția din vechime, Biserica Ortodoxă Română își concentrează cu tot mai multă stăruință eforturile pentru adăpostirea, ca o gazdă primitoare – ca în pilda Samariteanului milostiv, a celor cei sunt încredințați de Mântuitorul Hristos spre a le vindeca rănilile. În condiții noi, deosebit de complexe, cu mijloace noi, dar ancorată în principiile dintotdeauna ale iubirii creștine, Biserica se manifestă ca maică iubitoare față de toți fiii săi. Și așa precum Mântuitorul, în repetate rânduri și-a manifestat grija specială față de cei în suferință, cu toate că lucrarea sa mântuitoare a vizat întreaga omenire, la fel și Biserica în contextul lucrării sale pastorale de conducere a fiilor ei pe calea mântuirii își rostuieste tot mai insistent lucrarea filantropică.

Adevărul este că, oricât și-ar propune Biserica să realizeze din punctul de vedere al asistenței sociale, e mereu de datoria clericilor și a laicilor de orice fel să facă dovada împlinirii cuvintelor lui Hristos – Domnul : „Fiți milostivi, precum și Tatăl vostru Cel din ceruri milostiv este” (Luca 6,6).

Cântarea bisericească și imnografică în actualitate

AMINTIREA A DOI VALOROȘI COMPOZITORI ȘI DIRIJORI BĂNĂȚENI

Preot dr. IONEL POPESCU

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât, în ședința de lucru din 16 decembrie 2021, că 2023 va fi *Anul omagial al pastorației persoanelor vârstnice și Anul comemorativ al imnografilor și cântăreților bisericești (psalți)* în Patriarhia Română. La începutul acestei ședințe, Părintele Patriarh Daniel menționa că „bunicii noștri care au lucrat o viață întreagă, trebuie amintiți și ei în preocuparea Bisericii. Să ne aducem aminte și de marii imnografi ai Bisericii, de cântăreții bisericești, dirijorii de coruri.”

Cercetând istoricul parohiei noastre, socotim ca foarte potrivită amintirea în acest an comemorativ, a personalității celor doi cunoscuți muzicologi, compozitori, care au activat în Banat și în special în parohia Timișoara Iosefin și anume profesorul Sabin Drăgoi, membru corespondent al Academiei Române și profesorul Nicolae Ursu, care s-au afirmat cu vigoare în muzica românească și au contribuit la dezvoltarea acesteia.

Născut la 6 iunie 1894, în localitatea Seliște, județul Arad, Sabin Drăgoi a învățat la școala din satul natal, apoi la școala maghiară din comuna Petriș. În anii frumoși ai copilăriei s-a bucurat de dragostea și de aleasa purtare de grijă a părinților săi, care l-au crescut în spiritul dragostei față de Dumnezeu și de Biserică. Tatăl său, cântăreț bisericesc și vestit cimpoier, l-a învățat cântarea de strună, iar mama sa i-a transmis pasiunea pentru folclorul tradițional al zonei.

După absolvirea școlii din Petriș, Sabin Drăgoi a fost înscris, în anul 1906, la Școala civilă din Arad, unde a studiat muzica. Dorind să devină învățător, între anii 1908 și 1912 a urmat cursurile Școlii normale de stat din Arad, la finalizarea căror a primit și un certificat oficial care atestă pregătirea sa în domeniul muzical.

Din anul 1914, viitorul muzician a funcționat, pentru scurt timp, ca învățător într-un sat de lângă Budapesta. Începând Primul Război Mondial, a fost înrolat în armată și, fiind luat prizonier, a ajuns în lagărul de la Tașkent, unde a trăit vreme de doi ani. În anul 1920 a promovat examenul de admitere la Conservatorul de Muzică și Artă dramatică din Cluj, după care a plecat la București, a obținut o bursă și a continuat studiul muzicii la Conservatorul de Stat din Praga, având șansa de a fi ucenicul unor profesori cunoscuți pe plan european.

Revenit acasă, Sabin Drăgoi a funcționat ca profesor la Școala normală de învățători din Deva și, din anul 1924, ca profesor la Conservatorul din Timișoara. Perioada sa timișoreană a fost marcată de o activitate muzicală deosebită, pe lângă misiunea de la catedră, Sabin Drăgoi implicându-se activ în viața corală a urbei. Astfel, el a fost membru fondator și dirijor al corurilor bărbătești „Doina Banatul” (1924-1932) și „Crai Nou” din Timișoara (1936-1940), director la Opera Română din Cluj-Timișoara (în perioada refugiei operei din Cluj la Timișoara), director și profesor de armonie, contrapunct și compoziție la Conservatorul Cluj-Timișoara, rector la Conservatorul și Institutul de Artă din Timișoara. Ales membru în comitetul Uniunii Compozitorilor, Sabin Drăgoi și-a continuat activitatea muzicală de excepție ca profesor de folclor la Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București, având și funcția de director al Institutului de Folclor din Capitala țării. La data de 2 iunie 1955 a fost ales membru corespondent al Academiei Române.

De-a lungul impresionantei sale cariere muzicale, profesorul Sabin Drăgoi a compus muzică de teatru, vocal-simfonică, simfonică, de film, de cameră, instrumentală, pentru pian și cor, a publicat culegeri pentru coruri, lucrări folclorice și didactice. Lucrarea care l-a consacrat definitiv drept compozitor este însă „Năpasta”, dramă muzicală populară în trei acte, după piesa lui I.L. Caragiale, onorată cu Premiul

pentru cea mai bună operă scrisă de un român. Sabin Drăgoi a primit și Premiul „George Enescu” pentru „Divertisment rustic”.

Impresionanta operă muzicală a profesorului Sabin Drăgoi este întregită și de importante sale creații religioase: *Liturghia în mi minor pentru cor de bărbați* (1926); *Acatistul Maicii Domnului (pentru cor de copii la opt voci)*, 1936); *Liturghia solemnă în Fa major pentru cor mixt* (1938), 303 *Colinde cu text și melodie, culese și notate de Sabin Drăgoi*, Ed. Scrisul românesc, Craiova, 1925, *Cinci colinde pentru cor de femei* (1939) și lucrarea *Constantin Brâncoveanu, mister după Acatistul Sfântului Dimitrie cel Nou Basarabov*.

Personalitate de seamă a vieții muzicale din România, academicianul Sabin Drăgoi și-a înscris numele și în galeria vrednicilor dirijori timișoreni de coruri bisericești. Astfel, în calitate de membru în Consiliul parohial al Parohiei Ortodoxe Române Timișoara Iosefin, pe vremea păstoririi preotului Ioan Imbroane, când au fost construite casa și biserica parohială, dar și în perioada când preot paroh era Iova Firca, Sabin Drăgoi a contribuit activ la susținerea activității Corului „Doina Banatului” al parohiei amintite. Pe lângă aceasta, profesorul Drăgoi s-a implicat și în acțiunea de instruire a corului bisericesc din localitatea Coștei (Serbia), care a fost invitat să dea răspunsurile liturgice la slujba de sfințire a bisericii parohiale „Nașterea Maicii Domnului” a Parohiei Timișoara Iosefin (8 septembrie 1936). I-a revenit, apoi, misiunea de a armoniza sunetul celor șase clopote ale bisericii din Iosefin, pentru aceeași operațiune fiind solicitat și la Catedrala Mitropolitană din Timișoara.

După târnosirea Catedralei Mitropolitane (6 octombrie 1946), corul de la Parohia Iosefin, dirijat de profesorul Nicolae Ursu, s-a mutat în această biserică, la Iosefin formându-se un cor nou, sub bagheta maestrului Sabin Drăgoi, ce va cânta cu regularitate în toate duminicile de peste an.

La 31 decembrie 1960, profesorul, dirijorul, compozitorul și folcloristul Sabin Drăgoi, membru corespondent al Academiei Române, s-a mutat la Domnul și a fost înmormântat la cimitirul Bellu din București.

Preoții și credincioșii Parohiei Timișoara Iosefin nu l-au uitat

însă și, în semn de prețuire și recunoștință, i-au ridicat un bust în parcul bisericii la a cărei zidire a contribuit și în care l-a preamărit pe Dumnezeu prin cântarea bisericească. Realizat de sculptorul Aurel Gheorghe Ardeleanu din Timișoara, bustul a fost dezvelit în ziua de duminică, 22 mai 2016, și a fost binecuvântat de către Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Ioan, înconjurat de preoții slujitori, de mulțimea credincioșilor și de membrii fanfarei „Mihai Eminescu” din Coștei (Serbia).

Cealaltă personalitate ce merită a fi amintită cu ocazia acestui an comemorativ este Nicolae Ursu, profesor, compozitor, dirijor și etnomuzicolog bănățean, al cărui nume rămâne înscris pentru totdeauna în cartea de aur a muzicii naționale și în istoria muzicii bisericești a Mitropoliei Banatului.

Născut la data de 4 iunie 1905, în satul Șanovița, comuna Chizătău, județul Timiș, Nicolae Ursu a urmat liceul la Lugoj, avându-l ca profesor pe compozitorul și dirijorul Ion Vidu. După absolvirea cursurilor liceale, la îndemnul tatălui său, s-a înscris la Facultatea de Drept din Cluj, însă a urmat, în paralel, cursurile Conservatorului de Muzică și Artă Dramatică din orașul transilvănean. A funcționat apoi ca profesor de muzică în Cluj și în Timișoara.

Mare iubitor de muzică bisericească, profesorul Nicolae Ursu, a înființat pe lângă Protopopiatul Cluj un cor bărbătesc, în anul 1933, „apreciat în unanimitatea credincioșilor ortodocși”, după cum certifica protopopul N. Vasiu. Membru al Uniunii Compozitorilor, Nicolae Ursu a dirijat, de asemenea, corul timișorean „Lyra” CFR, Corul PTTR (1937-1942) și Corul Catedralei Mitropolitane (1943-1960). Stabilindu-se în Timișoara, Nicolae Ursu a trimis, conform arhivei Parohiei Timișoara Iosefin, o scrisoare preotului paroh Ioan Imbroane, prin care solicita numirea sa în funcția de dirijor al Corului „Doina Banatului”, funcție rămasă vacantă în urma retragerii dr. Emil Grădinariu. În scrisoarea amintită, Nicolae Ursu menționa că prezența unui profesor de specialitate, compozitor și dirijor, „care am aranjat chiar concerte religioase, de colinde, în doi ani consecutivi, ba în diferite Dumineci am cântat și Sfânta Liturghie la Bisericile din Fabrică (Timișoara, «Sfântul Ilie»-Fabric n.n.) și Mehala, cât am

activat în fruntea «Doinei Banatului» și «Lyra» CFR este mai mult decât necesară”. Preotul Ioan Imbroane și Consiliul parohial au aprobat solicitarea profesorului Nicolae Ursu de a prelua conducerea Corului „Doina Banatului” și, până la sfințirea Catedralei Mitropolitane, 6 octombrie 1946, coriștii din Iosefin au cântat sub bagheta sa dirijorală. După plecarea la catedrală, protopopul Patrichie Țiucra și Nicolae Ursu au trimis o scrisoare de mulțumire Oficiului parohial ortodox român Timișoara Iosefin, în care arătau că acest cor catedral, „deodată cu sfințirea Catedralei din Cetate și începerea serviciilor religioase în noul lăcaș, fiind destinat prin însuși actul său de înființare de către Sfânta Episcopie pentru a da răspunsurile corale în noua catedrală, se vede pus, pe de o parte, în situația fericită de a activa acolo unde este destinat, iar pe de alta, de a se despărți, cu regret, de Biserica din Iosefin, între zidurile căreia s-a plămădit și încheșat și sub cupola căreia a intonat înălțătoare imnuri de slavă timp de 3 ani de zile. Aflându-se începând cu 6 octombrie 1946, în situația de a nu mai putea servi cerințele corale ale Parohiei din Iosefin,, pe lângă activitatea dirijorală, profesorul Nicolae Ursu cel mai prolific, poate și cel mai valoros compozitor de coruri al Banatului secolului XX, a desfășurat și o bogată activitate publicistică, științifică și didactică. Astfel, de-a lungul carierei sale, profesorul și etnomuzicologul Nicolae Ursu a publicat sute de articole, studii, recenzii, cronică muzicale și mai multe cărți, a compus muzică simfonică și pentru fanfară, muzică de cameră, corală, vocală (voce și pian) și a fost cel mai de seamă folclorist bănățean din prima jumătate a secolului XX.

Născut și crescut în lumea mirifică a satului bănățean, viitorul profesor, compozitor, dirijor și cercetător a cântat în strana bisericii, împreună cu bunicul și cu tatăl său, a participat la jocurile din sat, la rugă, la colindat, la nunți și botezuri, împreună cu tinerii de seama sa, așa încât dragostea sa față de folclorul autentic l-a însoțit toată viața și s-a concretizat în numeroase armonizări ale pieselor folclorice pentru cor pe voci egale, coruri de bărbați și de femei ori coruri mixte .La cele menționate sumar se adaugă și remarcabilele sale compoziții religioase: *piese din Liturghie și alte ceremonii, pentru cor mixt , Zece colinde și cîntece de stea pentru cor mixt și bărbătesc etc.*

Crescut în atmosfera frumoasă și impresionantă a cântării bisericești din satul natal Șanovița, unde bunicul și tatăl său erau „strănari” de seamă, profesorul Nicolae Ursu și-a manifestat dragostea față de Biserică în toată viața sa. Vremurile erau însă tulburi, regimul comunist ateu nu promova intelectualii apropiați de Biserică, ba chiar îi marginaliza, și totuși, Nicolae Ursu a dirijat corul Catedralei Mitropolitane din Timișoara din anul 1943 și până în anul 1960, a compus și a publicat piese religioase, era prezent în fiecare duminică și sărbătoare în cafasal lăcașului mitropolitan. Curajul său, demn de toată lauda, i-a impulsionat și pe unii membri ai corului Operei Române din Timișoara, care au cântat în corul catedral, așa încât prestația acestuia, de un înalt nivel artistic, impresiona întotdeauna miile de credincioși prezenți la Sfânta Liturghie.

Nicolae Ursu a încetat din viață în data 10 februarie 1969, la Timișoara, și a fost înmormântat în cimitirul central din Cluj Napoca .

Prin toate cele menționate, profesorul Nicolae Ursu și-a înscris numele în istoria muzicii bisericești și laice a veacului al XX-lea ca muzician de vocație, compozitor valoros, dirijor de cor, distins profesor, care ne-a lăsat moștenire o bogată creație muzicală. Activitatea sa muzicală grăiește și despre atașamentul acestui fiu al satului bănățean față de folclorul autentic, pe care l-a cules cu pasiune, l-a prelucrat, l-a cântat cu formațiile pe care le-a dirijat și l-a publicat în culegerile sale, cunoscute la nivel national.

Reactualizându-le amintirea, în acest an omagial, aducem acum binemerită cinstire acestor valoroși compozitori, dirijori, profesori și intelectuali credincioși care au slujit cântarea corală bisericească în vremuri de aspră prigoană asupra Bisericii .

Profesorii Sabin Drăgoi și Nicolae Ursu, personalități remarcabile ale muzicii românești din secolul al XX- lea, rămân în istoria Bisericii Ortodoxe Române din părțile Banatului ca modele de intelectuali creștini curajoși, implicați în activitățile pastorale și culturale, păstrători și promotori ai cântării vocale și corale de sorginte bizantină ortodoxă în Banatul istoric.

SFÂNTUL ROMAN MELODUL, PATRONUL PSALȚILOR

Preot prof. univ. dr. VASILE V. MUNTEAN

După opinia a nu puțini specialiști, anii de viață ai celui mai cunoscut dintre melozii ortodocși, ai lui Romanos Melodos supranumit „Pindar al poeziei ritmice”¹, au fost – cu aproximație – aceștia: 485-560². De altfel, nici celelalte date biografice nu sunt totalmente sigure. Conform unor informații din surse hagiografice mai târzii, Romanos ar fi fost sirian cu rădăcini iudaice. Un autor contemporan nouă chiar în titlul studiului său a introdus sintagma obârșiei evreiești a vestitului imnograf³. Mulțimea „semitismelor”, care apar la Melodul

1 H. W. Haussig, *Histoire de la Civilisation Byzantine* (traducere și note de J. Décarreaux), Paris 1971, p. 450 (140).

2 Th. Arentzen, *The Virgin in Song: Mary and the Poetry of Romanos the Melodist*, Philadelphia University of Pennsylvania Press, 2017; cf. *Scandinavian Journal of Byzantine and Modern Greek Studies*, nr. 4/2018, p. 175; *Patristica Nordica Annuaia*, 33/2018, pp. 61-82; U. H. Eriksen, “The Great Initiate of God’s Grace”: *A Kontakion on St Nicholas by Pseudo-Romanos* (online), p. 109; Erin Galgay Walsh, *Sanctifying Boldness: New Testament Women in Narsai, Jacob of Serugh and Romanos Melodos*, Graduate School of Duke University, 2019, p. 22; Martina Schäfer, *Allah is unsichtbar* (2018, online), capitolul 4.3.2: „Zur Frage der Kontinuität apophatischer Theologie. Eine Chronologie” (anii de viață ai lui Roman Melodul sunt trecuți, în text, deasupra notei 464; paginația – din păcate – lipsește, din motivele ce le intuiește fiecare).

3 Al. Prelipcean, Γένος μὲν ἑξ ἑβραίων or the Jewish Origin of Romanos the Melodist, *Review of Ecumenical Studies*, vol. 11 (2019), pp. 199-208; în p. 208 citim că însuși autorul nu crede că această chestiune a provenienței evreiești a lui Roman Melodul a

de care vorbim, ar fi putut constitui o probă serioasă în sprijinul tezei respective, cum a scris mai demult un cunoscut bizantinist italian⁴, dar – potrivit unei aprecieri recente, dintr-o disertație doctorală – aceste semitisme nu sunt altceva decât „biblicisme”⁵. În consecință, supoziția de mai sus trebuie demonstrată altfel, cu documente mai credibile.

Ceea ce este sigur: Roman Melodul s-a născut la Emesa (astăzi Homs, Siria). A slujit ca diacon la biserica „Învierii” din Berytos (azi, Beirut), apoi în Constantinopol la biserica „Fecioarei” (*Theotokos*) din cartierul Kyros⁶. Se spune că în noaptea Crăciunului, în somn, ar fi căpătat din partea Maicii Domnului „darul condacelor” sub chipul unui sul de hârtie pe care, la îndemnul Mariei, l-ar fi înghițit. După trezire, ar fi compus pe amvonul sfântului lăcaș întâiul și minunatul său imn Ἡ Παρθένος σήμερον (Fecioara astăzi...). Deci, inspirat, el ar fi conceput noul gen, creând mai mult de o mie de imne, expresie retorică din sinaxar.

Cu privire la susținerea că Roman Melodul ar fi, negreșit, creatorul Condacului⁷, cercetările mai noi ce s-au întreprins au condus însă spre o altă concluzie, anume că acest „prinț al melozilor” (cum a mai fost denumit) nu a inventat el însuși condacul, ci l-a dezvoltat, l-a perfecționat. Care este argumentarea? În variatele forme de poezie sacră siriană, din primele veacuri ale creștinătății, se află unele elemente ce

fost soluționată; Idem, *Schiță ermineutică privind atitudinea antiiudacă a Sf. Roman Melodul* în cele șase condace la Învierea Domnului, *Altarul Reîntregirii*, 2/2021, pp. 43-64. De notat, în acest context, că hagiografia existentă în sinaxare nu este întotdeauna „un mijloc de comunicare ingenuu și nici măcar imparțial”, hagiografia bizantină (și nu doar ea) cuprinzând destule inovații pioase; cf. C. Mango, *Sfântul*, în vol. *Omul bizantin* (coord. G. Cavallo) (trad. rom.), Iași 2000, pp. 302 și 309.

4 S. Impellizzeri, *La letteratura bizantina da Costantino agli iconoclasti*, Bari 1965, p. 220; Idem, *Roman Melodul*, în vol. *Literatura Bizanțului. Studii* (antologare, traduceri și prezentare de N. -Ș. Tanașoca), București 1971, p. 234 (abreviat: *Lit. Biz.*).

5 Christelle Mulard, *La pensée symbolique de Romanos le Mélode*, teză de doctorat susținută în 12 decembrie 2011 la Strasbourg (online), p. 65.

6 *Ibidem*, p. 3; *Oxford Dictionary of Byzantium* (ed. Al. Kazhdan et alii), III, New York-Oxford, 1991, pp. 1807-1808 (prescurtat: *ODB*).

7 A. Kaplan, *Bizanț* (trad. rom.), București 2010, p. 262; Al. Prelipcean, *Sfântul Roman Melodul – imnograful desăvârșit al Ortodoxiei*, în *Studii Teologice*, nr. 2/2011, p. 104.

apar ulterior în condac: *memrā* (omilia ritmică), *madrāšā* (acrostihul-refren), *sugītā* (episoadele scripturare dialogate). De asemenea, se pot găsi precursori ale condacului tocmai în tâlcuirile metrice grecești din Efrem Sirul/Sirianul (†370; se poate adăuga și numele lui Iacob de Sarug, decedat în anul 521). Condacul provine, așadar, din forme de poezie siriacă din secolele IV-V. Imnografia bizantină au știut însă să le dea o nouă viață; în „condac, conținut și formă sunt perfect integrate în acea varietate metrică specific elenică”⁸. În plus, unii cercetători menționează ca imnografi pe Kyriakos și Domitios, contemporani mai în etate decât Roman, despre care, din nefericire, se cunoaște foarte puțin; de exemplu, imnurile lui Kyriakos – precum condacul la „Învierea lui Lazăr” – se aseamănă în stil și tratare cu cele ale lui Roman Melodul⁹.

În continuare, unele precizări privind exclusiv creația imnică a lui Roman. *Condacul* (*kovtākion*) e un tip de omilie lirico-dramatică¹⁰; este un imn format din 18 până la 30 de strofe – uneori, mai multe – care posedă toate aceleași structură ritmică. Fiecare strofă în parte se cheamă *tropar* sau *icos* și are un număr egal de stihuri care își corespund sub raport metric și melodic, așa încât fiecare din ele redă precis, prin numărul silabelor și prin accente ritmice, stihul corespunzător din întâia strofă-model, numită *irmos*¹¹.

Din cele peste 1000 de imne atribuite exagerat de hagiografie lui Roman Melodul, tradiția manuscrisă ne-a conservat sub numele

8 Paragraful *supra* l-am preluat de la S. Impellizzeri, *La letteratura...*, pp. 213-214 (versiunea română, în *Lit. Biz.*, pp. 227-228).

9 ODB, II, p. 1163; Agniesz Heszen, *Methodius of Olympus – One of the Greek Sources of Kontakia by Romanos the Melodist*, Classica Cracoviensia, vol. XVI/2013 (online; episcopul Metodie a decedat în 311). A se vedea și Th. Arentzen și D. Krueger, *Before Romanos: The Genre and Artistry of Three Early Kontakia* (TS), in 24th International Congress of Byzantine Studies (Veneția-Padova, august 2022). *Abstracts of the Free Communications, Thematic Sessions, Round Tables and Posters*, Ed. Ca' Foscari, Venice Univ. Press. Avem de-a face, aici, cu reexaminarea a trei condace anonime care preced timpul lui Roman Melodul: *On the Lament of Adam*, *On Adam, Eve, Cain, and Abel* și *On the Virgin*.

10 H. -G. Beck, *Kirche und theologische Literatur im byzantinischen Reich*, München 1959, p. 426: „Das Kontakion war eben nicht Hymnus, sondern metrische Predigt...”

11 *Lit. Biz.*, p. 226.

său numai 89, dintre care 79 cu siguranță sunt autentice, originale¹². Cele mai multe – cum era de așteptat (peste 30) – sunt dedicate Mântuitorului. Altele, în număr mai mic, sunt închinare Fecioarei Maria, sfântului Ioan Botezătorul, dar și unor personaje veterotestamentare (Noe, Avraam etc.). Pe urmă, câteva imne cuprind teme diverse: *Fiul risipitor*, *Bogatul nemilostiv și săracul Lazăr* et alia. Nu sunt uitați nici cei 40 de martiri din Sevastia Armeniei ș.a.m.d. Imnograful nostru apelează predilect la textele biblice, apoi la scrierile unor importanți Părinți ai Bisericii; utilizează până și unele apocrife¹³ și tocmai scrisul lui Nestorie, controversatul arhiepiscop constantinopolitan, taxat de către teologi drept eretic¹⁴. Roman Melodul evident respectă deciziile dogmatice ale Calcedonului și ale altor sinoade ortodoxe și, fiind partizan al orientării religioase a lui Iustinian cel Mare numit de el „noul Solomon”, ca și suveranul său atacă cultura elină, păgână, în ansamblul ei¹⁵, însă – lucru ieșit din comun – tratează prevenitor pe monofiziți, din respect pentru simpatia arătată acestora de împărăteasa Teodora¹⁶.

În ciuda strădaniei de a adapta izvoarele sale la economia condacului, Roman „nu obține totuși nici uniformitate, nici individualitate de stil; în general, prelucrarea sa nu reușește să fie personală”¹⁷, constatări ce confirmă judecata unui autor din zilele noastre că el ar fi „imnograful

12 Lela Klachidze, *Romanos the Melodist and One of the Earliest Examples of Byzantine Hymnography*, Journal of Georgian Studies, 27/2018 (online); citează, în sprijin, pe J. Grosdidier de Matons, *Saint Romanus le Mélode: Hymnes*, Paris 1964, p. 20.

13 Christelle Mulard, *op. cit.*, p. 8.

14 *Istoria bisericească universală* (coord. V. Ioniță), I, București 2019, pp. 430-431. Personal, în *Istoria creștină generală* (I, București 2008, pp. 177-180) am arătat că Nestorie avea și unele reflecții dogmatice care îl apropiu de viziunea ortodoxă. Pentru atitudinea lui Roman Melodul față de erezii, să se vadă Katarzyna Maria Dźwigala, *Romanos the Melodist as a Teacher of the People in the Struggle against Heresies*, Vox Patrum, 37 (2017), t. 68, p. 513 și urm.

15 J. Koder, *Imperial Propaganda in the Kontakia of Romanos the Melode*, Dumbarton Oaks Papers, 62/2008, pp. 275-291; R. Guggeberger, *Romanos Melodos und sein Verhältnis zu weltlichen Autoritäten*, Estudios linguisticos y literarios, nr. 55/2016, pp. 99 și 102.

16 Christelle Mulard, *op. cit.*, p. 15.

17 *Lit. Biz.*, pp. 229-230.

desăvârșit al Ortodoxiei”¹⁸. El rămâne, cu toate acestea, o personalitate poetică certă, care – pornind de la elemente tradiționale – le dezvoltă liber în dialoguri ori în monoloage ce oferă condacului înfățișarea unei adevărate drame¹⁹. Așa, în condacul consacrat Crăciunului (amintit deja: *Ἡ Παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίκτει καὶ ἡ γῆ τὸ σπῆλαιον τῷ ἀπροσίτῳ προσάγει...*)²⁰, după ce a relevat în *prooimion* (preambul) împreunarea celestului cu teluricul, înfăptuită prin nașterea suprafirească a lui Iisus, acest poet cu har evocă într-un monolog plin de prospețime mirarea Maicii Domnului:

[...] *Te văd, Fiule, și sunt uimită
că am lapte și n-am fost soție;
și te văd în fașe,
și văd fecioria mea neatinsă;
de ce oare să te naști astfel,
Prunc nou al veșnicului Dumnezeu ?*²¹

Alt condac (ce se cântă în a 5-a joi din Postul Mare) se referă la starea mai aparte a sufletului creștin:

*Ψυχὴ μου, ψυχὴ μου, ἀνάστα,
τί καθεύδεις; (νεανὲς)
τὸ τέλος ἐγγίξει...*²²

În românește: *Suflete al meu, suflete al meu, scoală, pentru ce dormi? Sfârșitul se apropie...* „Neanes” este o formulă de intonație bizantină; *incredibile est*, s-a păstrat până în zilele noastre în cântarea de strană în nu puține biserici din Banat (posibil și în alte părți).

De-a dreptul melodramatic apare imnul *Sf. Maria lângă Cruce*, alcătuit în cea mai mare parte dintr-un dialog între mamă și Hristos:

¹⁸ Vezi mai sus, nota 7.

¹⁹ *Lit. Biz.*, p. 230.

²⁰ În limba română: *Fecioara astăzi pe Cel mai presus de ființă naște și pământul peștera Celui neapropiat aduce...* O variantă aproximativă la M. Covington, *Canticles on the Person of Christ (Canticle 1)*, online): ”Today the Virgin gives birth to the Heavenly One and today the earth shelters the Unapproachable One...”

²¹ *Lit. Biz.*, pp. 230-231.

²² Am transcris acest imn, prima oară, în manualul de *Bizantinologie*, I, Timișoara 1999, p. 99.

*[...] Încotro mergi, Fiule ? Încotro te grăbești ?
 Mai sunt, oare, și alte nunți în Cana
 și te grăbești acum într-acolo să le prefaci apa în vin ?
 Să te însoțesc, Fiule, ori mai degrabă să te aștept ?
 Spune-mi un cuvânt, Tu, Cuvântule [...]
 Te-ndrepti, Fiule, către o moarte nedreaptă
 Și nimeni nu se alătură durerii tale, nu te însoțește...
 Iar Fiul:
 De ce plângi, mamă ? [...]
 Ziua pătimirii n-o socoti amară;
 pentru ea, dulce ca mana, am coborât din ceruri
 nu pe muntele Sinai, ci în pântecul tău [...]
 Logos fiind, din tine m-am născut cu trupul
 și în el deci pătimesc acum, în el și mântuiesc...²³
 În alt imn (subiect: Ziua Judecării) asistăm la o viziune apocaliptică,
 premergătoare parusiei:
 Durerea și sărăcia, prin care sunt puși la încercare toți
 robii tăi,
 vor fi uriașe,
 preadreptule-ntre drepti Judecător.
 Va fi foamete mare și pământul își va opri rodirea
 și nu vor mai fi ploi,
 și toată verdeața se va ofili și se va usca iarba,
 oamenii vor rățăci din loc în loc și vor geme necontenit,
 împotriva celor buni se va dezlănțui prigoana...²⁴*

Înainte de a formula unele considerații finale, se impune a limpezi ipoteza conform căreia tot Roman Melodul ar fi întocmit și *Acatistul*²⁵.

23 *Lit. Biz.*, pp. 231-232; am îndreptat tâlcuirea românească din p. 232 („Logos, am devenit în tine carne; în ea sufăr deci acum și în ea mântuiesc...”). A se compara cu traducerea din Sfântul Roman Melodul, *Imnele pocăinței*. Studiu introductiv de A. Louth (trad. P. Grigoriu), Ed. Trisagion, 2006, pp. 143-145.

24 *Lit. Biz.*, pp. 232-233 (paralela italiană la S. Impellizzeri, *La letteratura...*, p. 219). Să se vadă și Sf. Roman Melodul, *Imne teologice* (ed. Al. Prelipcean – Al. Iorga), Iași 2012, p. 157, nr. 10: *A doua venire a Mântuitorului* (variantă apropiată).

25 Idee acceptată, de pildă, de I. Vicovan, *Theological Significance of the Akathistos*

În pofida existenței a două-trei similitudini între creația romaniană și acatist, studii academice din contemporaneitate afirmă că imnul acatist este anterior răstimpului lui Roman și, prin urmare, este de origine anonimă²⁶. E vorba, mai întâi, de a doua parte a Acatistului ce coincide aproape literal cu un *kontakion* al lui Roman pentru Rusalii (metrul stihurilor este identic); apoi primul prolog se compară cu imnul său pentru Buna-Vestire²⁷. În aceste cazuri – o concluzie logică –, Roman

Hymn from Moldovița Monastery, European Journal of Science and Theology, vol. II/2006, p. 51; J. Sanidopoulos, *Who is the Author of the Akathist Hymn?*, în Sunday Lectionary and Kyriakodromion, 12 aprilie 2019 (medalion foarte scurt, fără nicio referință bibliografică).

26 Leena Mari Peltomaa, *The Image of the Virgin Mary in the Akathistos Hymn*, Leiden 2001, *Abstract*: “The Council of Ephesus (431) constitutes the most likely historical context for the hymn’s composition”; Sarah Gador-Whyte, *Changing Conceptions of Mary in Sixth-Century Byzantium: The Kontakia of Romanos the Melodist*², *Questions of Gender in Byzantine Society* (ed. B. Neil și L. Gerland), Abingdon - New York, 2016, p. 81, n. 13; Aliosha Bielenberg, *The Akathist Hymn and Mary Theotokos* (online, 20 decembrie 2016), p. 2: “...the most recent scholarship asserts that the hymn definitively pre-dates Romanos and is therefore of anonymous origin” (la n. 6 îl indică pe patrologul J. McGuckin care e de acord cu acest punct de vedere; dânsul este un învățat teolog anglo-irlandez devenit preot al Patriarhiei Române, cu slujire în SUA); T. Kokkinidis, *The Akathist Hymn: A Lyric Poem of Unparalleled Beauty* (online, 15 aprilie 2022): “The Akathist Hymn, which in its present form is the work of many different ecclesiastical hymnographers, existed even before it was formally accepted by the Church in 626 AD”; Makarios Simonopetrilul, *Imnul Acatist al Maicii Domnului* (CrestinOrtodox.ro).

27 Vezi, bunăoară, L. Bréhier, *La civilisation byzantine*², Paris 1970, p. 326. Din vasta literatură de specialitate cu privire la Roman Melodul, sunt de reținut și următoarele titluri: P. Bigel, *Romanos le Mélode, L’année en hymnes*, Paris 2014; Sarah Gador-Whyte, *Theology and Poetry in Early Byzantium: The Kontakia of Romanos the Melodist*, Cambridge 2017; Eadem, *Knowledge in Song: Liturgical Formation and Transformation in Romanos the Melodist*, în vol. *Hymns, Homilies and Hermeneutics in Byzantium* (ed. Sarah Gador-Whyte, A. Mellas), Leiden 2021, pp. 89-106; Βιβλιογραφία για Ρωμανό (această bibliografie este inventariată până în anul 2017; online). Este regretabil faptul că monografia semnată de Teodora-Ilinca Mureșanu (*Sfântul Roman Melodul, „dulcele cântăreț”. Viața și opera*, Cluj-Napoca, 2020) nu e suficient de sistematizată, nu epuizează bibliografia aferentă fundamentală, apoi fără vreun sens analizează imnul acatist (p. 265 și urm.), iar concluziile de la sfârșit (pp. 277-281) sunt – în parte – imprecise. Pentru acatist, vezi și E. Toniolo, *Acatistul Maicii Domnului explicat* (trad. rom.), Sibiu 2009.

Melodul s-a inspirat din acatist. De adăugat că acest poet și compozitor de cântece bisericești e sărbătorit la 1 octombrie.

*

Este de remarcat, în încheierea prezentei schițe, că nu se datorează „melodului melozilor” crearea Condacului, ci desăvârșirea sau perfecționarea lui; condacul va fi treptat înlocuit în veacul al VIII-lea de *Canon*, proaspăt conceput²⁸. A nu se uita, totodată, că însăși originea Oratoriului – după cum pledează unii specialiști – este de căutat în condacele aceluiași renumit imnograf, iar polifonia în muzica bizantină²⁹.

28 *ODB*, II, p. 1148. Despre Andrei Criteanul/Cretanul (†740) și Marele Canon, la fel *ODB*, I, pp. 92-93; Beck, *Kirche...*, p. 501; Impellizzeri, *La letteratura...*, pp. 308-309; C. Voicu – N. Dumitrașcu, *Patrologie*, București 2004, pp. 301-305; *Canonul cel Mare*, EIBMO, București 2018.

29 Clara Lombardi-Giordano, *Dans le Kondakion l'origine de l'«Oratorio» ? Dans la musique byzantine l'origine de la «Polyphonie» ?*, în *Actes du XIVe Congrès International des Études Byzantines* (ed. M. Berza și E. Stănescu), III, Bucarest 1976, pp. 534-536.

ASPECTE DIN TRECUTUL MUZICII BISERICESTI BĂNĂȚENE

Preot dr. VALENTIN BUGARIU

Câteva precizări

Proclamarea anului 2023, drept An comemorativ al imnografilor și cântăreților bisericești, în Patriarhia Română a fost un imbold în aplecarea asupra contribuției muzicii religioase la dezvoltarea omului și a vieții bisericești. Într-o cercetare din domeniul muzicii ni se revelează următoarele: „Vocea omenească este un instrument care transmite mai mult decât un singur cuvânt, o simplă frază, ea emite sunete care au o cadență, un ritm, vibrații de anumite lungimi de undă. Este un canal prin care se pot transmite energii de vindecare. Energia mentală emite vibrații atât de puternice, încât sunt în stare să acționeze asupra materiei și implicit asupra corpului uman”¹.

Pentru acest demers ne-am oprit la muzica bisericească bănățeană, principalii creatori, școlile teologice și cartea bisericească, corurile, toți factorii contribuind la apariția unei cântări specifice Banatului, care a fost transmisă pe cale orală din generație în generație, apoi fixată pe note muzicale și învățată în școlile teologice de la Arad, Caransebeș și Timișoara, în școlile de cântăreți și chiar în cadrul Școlilor de Arte.

1 Nicolae Belean, „Muzica – principiul rezonanței omului cu Creatorul său, cu semenii și cu lumea înconjurătoare”, în Nicolae Morar, Constantin Jinga, Daniel Lemeni, Remus Feraru (editori), *Două decenii de învățământ teologic la Timișoara*, Editura Partoș, Timișoara / Editura Astra Museum, Sibiu, 2015, p. 67.

Cercetătorii domeniului muzical opiniază faptul că originea bizantină este împărtășită de cântarea bisericească din toate provinciile istorice locuite de români. Muzica bisericească din Transilvania și Banat a avut aceeași origine: Comparativ în ceea ce privește variantele din Ardeal și Banat, acestea folosesc pentru o muzică de evidentă origine bizantină (ca text și caracteristici melodice) doar notația pe portativ, occidentală, fără a se simți neapărat nevoia vreunei referințe explicite la îndelungata tradiție și evoluție a notației neumatice bizantine². Alții cercetători demonstrează faptul că muzica bizantină a primit și alte influențe: E adevărat că muzica bizantină nu este numai un produs al Bizanțului, ci este vorba de muzica răspândită, sub diferite forme, în regiunile supuse vechii dominații bizantine³.

În Transilvania și Banat a circulat aceeași muzică de tip bizantină (Cf. *Antologhionul lui Evstatie – Protopsaltul Putnei, 1511*) care se cânta și în Moldova, difuzată pe cale orală și în scris⁴. O dovadă o practicării muzicii bisericești în Banat o constituie existența *Octoihului de la Caransebeș* din veacul al XIII-lea, păstrat fragmentar doar glasurile V-VIII. Iarăși comparativ putem observa că textul *Octoihului* se păstrează până în zilele noastre: Iată câteva cântări din Octoihul sec. al XIII-lea, în comparație cu textul actual: textul vechi din Octoih, fila 81-83 – stihirile Învierii „La Doamne strigat-am, glas al VII-lea: „Veniți să ne bucurăm de Domnul, Cel ce a sfărâmat puterea morții și a luminat neamul omenesc, cu Cel fără de trup strigând: Ziditorule, Mântuitorul nostru slavă Ție”.

Textul nou din *Antologhionul* tipărit la Timișoara, în anul 1984: „Veniți să ne bucurăm de Domnul Cel ce a sfărâmat puterea morții și a luminat neamul omenesc, cu cei fără de trupuri zicând: Ziditorul și

2 Vasile Grăjdian, „Autenticitate și relevanță în cântarea bisericească românească de origine bizantină din perspectiva documentelor scrise și a tradiției orale înregistrate fonografic”, în „Byzantion Romanicon. Revista de arte byzantine”, nr. 8-9 / 2012, p. 3.

3 Nicu Moldoveanu, *Istoria Muzicii bisericești la români*, Editura Basilica, București, 2010, p. 10.

4 Adrian Călin Boba, *Muzica bisericească românească din Banatul istoric*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2020, p. 39 (Se va prescurta în continuare *Muzica bisericească...*).

Mântuitorul nostru mărire Ție”.

Fila 113-119: Stihirile Învierii la „Doamne strigat-am...”, glas VIII. Textul vechi din *Octoih* (traducere din limba slavonă): „Cântare de seară și slujbă cuvântătoare, aducem Ție Hristoase, că a-I binevoit a ne milui pe noi prin Înviere”. Textul nou: „Cântare de seară și slujbă cuvântătoare, aducem Ție Hristoase, că bine a-I voit a ne milui pe noi prin Înviere”⁵.

Prezența muzicii bisericești de origine bizantină a fost posibilă prin circulația cărții bisericești, în special cea râmniceană, a venirii unor clerici în Banat, hirotoniți dincolo de Carpați, care au adus cu ei și muzica bisericească din Muntenia și Moldova. S-a păstrat chipul unui astfel de truditor, Naum Râmniceanul care a fost în veacul al XVIII-lea, dascăl și cântăreț și în Banat la mănăstirea Hodoș-Bodrog, Lipova și Cănița în jud. Caraș-Severin.

Chiar în lipsa unui contact direct cu muzica bisericească din Țara Românească și Moldova, așa cum avut-o Brașovul care pe lângă biserica Sf. Nicolae din Șchei a dezvoltat o școală de cântare bisericească, Banatul prin clerici și carte bisericească a păstrat muzica bisericească de factură bizantină.

„Varianta bănățeană” a muzicii bisericești a primit în componența ei și particule ale folclorului care a conturat în final un stil apropiat de sufletul bănățenilor, un refugiu pentru omul simplu evadat din realitatea socială, politică sau economică⁶.

În „Argument”-ul unui manual de muzică bisericească, Înaltpreasfințitul Mitropolit Nicolae Corneanu nota: „Răsfoind cartea de față poate că cineva se va întreba de ce punem mereu în paralelă cântarea bisericească locală, <<varianta bănățeană>>, cum spune autorul, <<varianta melodică>> sau <<varianta psaltică>>. N-aș vrea să lăsăm impresia încurajării unui provincialism simplist. Numai că în Banat, în Ardeal, Crișana și Maramureș s-a încetățenit încă mai demult o <<variantă>> a muzicii psaltice nu lipsită de valoare, la care poporul dreptcredincios nu renunță. Modul de a cânta al bănățenilor e de altfel

5 Nicolae Belean, *Cântarea de strană din Banat. Caracteristicile muzicii bisericești bănățene, evoluție în timp și originea sa bizantină*, Editura Solness, Timișoara, 2001, p. 37-38 (Se va prescurta *Cântarea de strană în Banat...*).

6 Adrian Călin Boba, *Muzica bisericească...*, p. 46-47.

același cu al Bisericii Ortodoxe Sârbe, așa încât dacă l-am cenzura pe unul, ar trebui să aplicăm aceeași măsură și celuilalt. Pe deasupra trebuie să observăm că peste tot vechea muzică psaltică a evoluat mai în toate Bisericile, până la stadiul că o Biserică de proporțiile celei ruse, practică o cântare absolut alta decât cea grecească. Până la urmă însă ne-am putea întreba cât este de grecească însăși psaltichia, mult influențată de melosul oriental”⁷.

Marii creatori

Muzica bisericească în Banat s-a păstrat pe cale orală din generație în generație. **Preotul și învățătorul** au fost cei doi pedagogi muzicali în formarea cântăreților de strună de la cele mai fragede vârste. Din proza protopopului Mihail Gașpar avem două astfel de dovezi de la sfârșitul veacului al XIX-lea. În schița literară „Unde ești copilărie?” (1912) avem o primă mărturie în acest sens: „...Și mai era într-una și bucătărie, cancelarie și o sală de ședințe a bunilor români, cari mai vârtos în vreme de iarnă, neștiind unde să mai omoare vremea, veneau «la popa». [...] Cu ochii sufletului văd pe mucenicul, care azi nu mai e –dar care a făcut calvarul celei mai nerăsplătite slujbe– timp de douăzeci de ani în acea căsuță, în care azi un om mai bine crescut ar sta pe gânduri să-și bage servitorimea. [...] Pare că azi văd icoana. [...] La masă tata cu degetul arătător de la mâna dreaptă dă tactul și cântă purtând vocea după cum se cere: «Doamne stri-i-i-ga-a-a-ta-a-m» urmat de glasurile feciorilor, care veneau odată cu toamna sară de sară să învețe glasurile pentru a cânta în strună”⁸.

Învățătorul confesional era celălalt braț al pedagogiei cântării de strună. Tot din nuvelistica lui Mihail Gașpar avem lucrarea *Moșu Dascălu*, o biografie literară a unui încercat dascăl pus în slujba credinței ortodoxe și al românismului. Dascălul conducea cântarea stranei dar și disciplina copiilor care erau prezenți duminica la biserică: „...Cum eram însă de la fire cam neastâmpărat, mă împrieteni repede

7 Cf. Nicolae Belean, *Cântări bisericești*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1995, p. 5.

8 Valentin Bugariu, *Protopopul Mihail Gașpar. Studiu monografic*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2007, p. 77.

și cu starea această nouă; biserica începu a mai pierde din misticismul cu care era învăliată în închipuirea mea de copil și întorcând ochii în jurul meu, văzui alătura de mine tot fețe cunoscute. Erau prietinii mei, cu cari păziam ziulica întreagă caii prin livezi.

Începui vorba când cu unul, când cu altul. Dar niciunul nu voia să mă iee în seamă. Steteau drepti cu fața cătră altar. Neputându-mi explica -credeam că-i fudulie– tăcerea lor, începu-i să-i boldesc cu pumnul. La început mai încet, apoi tot mai tare. Copiii se întorceau cătră strană, ca și cum ar fi așteptat de acolo vreun ajutor în contra ghionturilor mele. Eu nu știam că pe cine au ei acolo.

Și nu m-am păciuit. Începusem a mă simți în largul meu.

Deodată apoi tocmai pe când mă pregăteam să dau un ghiont lui Nicolae Briciu, celui mai bun prietin al meu, simții o mână rătăcindu-se prin creștet. N-apucasem să văd însă că ce-i, când mă și simții ca ridicat în aer. Simții o durere în creștet și ochii mi se umpluseră de lacrimi... Oar prin ureche îmi trecu ca un vânt de vară un glas îndesat și aspru:

-Mă... bicherule... ce crezi, unde ești acum... în biserică... ori acasă?... Când ridicai ochii, văzui fulgerând spre mine două fulgere... și auzi cum îmi șopti în taină Avram a lu‘ Toboș de la spate:

-Don...stor! (Dl. Învățător)⁹.

Cântarea de strană și cea corală s-a cultivat în primul rând la Arad și Caransebeș, orașe în care au existat condițiile necesare acestei întreprinderi. Aici au rezidat episcopiile ortodoxe și tot aici funcționau Institutele Teologice-Pedagogice și tipografiile care au imprimat carte de muzică bisericească și de cult. Dincolo de cele două orașe, cântarea bisericească și mai ales cea corală s-a dezvoltat în alte două orașe: Lugoj și Timișoara, precum și în majoritatea satelor bănățene care au format nenumărați cântăreți de strană, coriști și membri în fanfarele locale. După reactivarea Episcopiei Timișoarei, aici a funcționat Academia Teologică refugiată de la Cluj, precum și o Școală de Cântăreți. Tipografia Eparhială din orașul de pe Bega a editat de-a lungul: carte de cântare bisericească, carte de cult, precum și de

9 Mihail Gașpar, *D'ale vieții*, vol. I, Ediție critică, tabel cronologic și note de Valentin Bugariu, Editura Eubeea, Timișoara, 2008, p. 38.

muzicologie bănăţeană.

Primul care s-a ocupat de fixarea muzicii bisericeşti pe note a fost preotul **Terentius Bugariu**. Născut în anul 1867, în localitatea Şoimoş, situată pe lângă Maria-Radna, din cetatea Arad. A învăţat la Institutele Teologice din Arad, Caransebeş, Blaj şi Alba Iulia. Observând diversitatea cântării bisericeşti la Arad, Caransebeş, Blaj şi Timişoara, de prin 1890, a început să așeze pe note cântările bisericeşti. A tipărit volumul *Sentinela cântărilor bisericeşti-române*, Timişoara, 1908 (78 p.).

Hirotonit de episcopul Nicolae Popea al Caransebeşului, după moartea soţiei a trecut la Biserica Greco-Catolică fiind cleric militar greco-catolic în staţiunile Braşov, Sarajevo, Pleje şi Timişoara¹⁰.

Terentius Bugariu a recunoscut originea orientală a muzicii bisericeşti din Banat şi a evidenţiat cele trei modele folosite în cântarea bănăţeană: glasul numit însuşi glas – echivalent stilului stihiaric, stihoavna şi troparul – echivalent stilului irmologic¹¹.

Profesorul, dirijorul şi compozitorul **Atanasie Lipovan** (1874-1947) s-a născut în 20 martie 1874 la Sânnicolau Mare (jud. Timiş), a urmat cursurile Preparandiei arădene (1888-1892) şi a devenit învăţător în mai multe localităţi bănăţene: Toracu Mic, Comloşu Mare; Sânnicolau Mare, unde pe lângă activitatea didactică, a înfiinţat şi condus corurile bisericeşti. În localitatea natală a reorganizat Corul „Doina”, pe care l-a transformat din cor bărbătesc, în cor mixt, înrolând pe lângă femei, mult tineret, „îmbogăţind repertoriul corului cu cântece populare şi o Liturghie pentru cor mixt de Gavril Musicescu de acum începând adevăratul apogeu al corului”¹².

10 Nicu Moldoveanu, Nicolae Necula, Vasile Stanciu, Sebastian Barbu-Bucur (coord.), *Dicţionarul de muzică bisericească*, Editura Basilica, Bucureşti, 2013, p. 113 (Se va prescurta în continuare *Dicţionarul de muzică...*).

11 Nicolae Belean, *Cântarea de strană din Banat...*, p. 127; Veronica Laura Demenescu, „Cântarea de strană bănăţeană în contextual istorico-geografic, după secolul al VII-lea”, comunicare la „Festivalul Internaţional de Film Documentar Turistic şi Religios «Caraimanfest»”, Buşteni, 2009, p. 19.

12 Florin-Nicolae Şincari, „Atanasie Lipovan – cântăreţ, compozitor şi profesor de muzică bisericească”, în vol. Florin-Nicolae Şincari (coord.), *Preotul conf. univ. dr. Nicolae Belean. O viaţă închinată muzicii bisericeşti bănăţene*, Editura Partoş, Timişoara / Astra Museum, Sibiu, 2016, p. 224.

După Unire, Atanasie Lipovan a fost numit subrevizor la Arad (1919-1922). Tot aici, Lipovan a pus bazele Reuniunii de cântări „Armonia” și a fost numit profesor de Cântare bisericească și Tipic la Academia Teologică (1922-1938). După pensionare a fost numit profesor și director al Școlii de Cântăreți bisericești din Timișoara (1938-1947).

Contemporan cu Trifon Lugojan, a procedat la fel, fixând pe note aproape tot ceea ce este necesar stranei: cântări din Octoih, Triod, Molitfelnic, Penticostar și Minee¹³.

Din opera muzicală amintim: *Colecțiune de cântări bisericești*, 1906; *Cântările bisericești*, Budapesta, 1906; *Răspunsurile liturgice și colinde pe 1-2 voci*, Arad, 1914; *Cele opt glasuri*, Arad, 1919; *cele opt glasuri bisericești pe note liniare după vechile melodii utilizate în Banat și Crișana*, Arad, 1926; *Cântările bisericești*, Tipografia Diecezană, Arad, 1927; 1936; 1937; 1938; *Cele opt glasuri bisericești*, ediția a II-a, Arad, 1936; *Cântările bisericești pentru toate sărbătorile de peste an, pe note liniare de...*, vol. I, Tipografia Diecezană, Arad, 1944, vol. II, Arad, 1946; vol. III, Arad, 1947, vol. IV, Arad, 1947¹⁴.

Profesorul **Trifon Lugojan** (1874-1948) a fost profesor și compozitor de muzică bisericească timp de 43 de ani la Institutul și apoi Academia Teologică din Arad (1896-1939) și 7 ani profesor și director al Școlii de Cântăreți bisericești din orașul de pe Mureș (1939-1946). Trifon Lugojan s-a născut la 27 mai 1874 în localitatea Nădlac, din județul Arad. Cu părinți dascăli și cu bunicul cantor al bisericii din localitate, a fost deprins cu tainele muzicii bisericești. După studii liceale la Arad și Brașov, a fost admis în anul 1894 la Institutul Teologic din Arad. În timpul studiilor teologice (1894-1897), studentul Trifon Lugojan a condus Corul tinerimii din Arad. După absolvirea studiilor teologice i-a fost încredințată catedra de Muzică bisericească și Tipic. Cu sprijinul Consiliului Eparhial, tânărul profesor a obținut în 1900 o bursă pentru a studia la Conservatorul din Leipzig. După absolvirea cursurilor la Conservatorul Regal de Muzică, Trifon Lugojan a

13 Nicu Moldoveanu, Nicolae Necula, Vasile Stanciu, Sebastian Barbu-Bucur (coord.), *Dicționarul de muzică...*, p. 378.

14 Mihai Brie, „Promotori ai melosului bisericesc din Vestul țării. Atanasie Lipovan”, în „Altarul Reîntregirii”, nr. 3 / 2012, p. 113-114.

revenit la Arad, unde a predat între anii 1902-1904 muzica vocală și instrumentală, iar din 1904-1905 pe cea bisericească și Tipicul.

A fost dirijorul Reuniunii române de muzică și cântări din Arad (1903-1940). La 74 de ani Trifon Lugojan a trecut la cele veșnice la 11 ianuarie 1948, fiind înmormântat la Arad, în prezența familiei și a episcopului Andrei Magieru. Răspunsurile au fost date de Corul Catedralei condus de prof. Atanasie Lipovan și Corul teologilor condus de prof. Petru Bancea.

A aranjat pe note cântările celor opt glasuri, a compus, armonizat sau prelucrat diferite cântări bisericești, precum și colinde¹⁵.

Între lucrările sale amintim: *Liturghia pentru cor mixt (Sol Major)*, Arad, 1901; *Strana (cele opt glasuri – heruvice, irmoase, pricesne)*, Tipografia Diecezană, Arad, 1905; *Cântări bisericești pentru slujbe ocazionale din Molitfelnic*, Tipografia Diecezană, Arad, 1925; *Carte de rugăciuni și cântări bisericești pentru școlari*, Tipografia Diecezană, Arad, 1925; *Cele opt glasuri la Vecernie*, Tipografia Diecezană, Arad, 1927.

În această categorie a creatorilor de muzică bisericească îi amintim pe diaconul Nicolae Firu și preotul Cornel Givulescu. Cel dintâi, învățătorul și diaconul **Nicolae Firu** (1873-1965) s-a născut la 26 noiembrie 1873 în satul Chișoda de lângă Timișoara. A învățat cântarea bisericească la biserică și școala din satul natal, apoi a studiat Cântarea bisericească și Tipicul la Preparandia din Arad. A fost învățător la Utvin și Șiria, apoi prin concurs la Școala confesională din Oradea. După Unire a fost director la Școala nr. 2 din Oradea, între elevii acesteia a fost și preotul profesor de mai târziu, Gheorghe Lițiu.

Membru în Parlamentul României în prima legislatură a României întregite a sprijinit reactivarea Episcopiei Oradiei. Episcopul Roman Ciorogariu l-a hirotonit diacon ceremonial pe seama catedralei și l-a numit profesor la noua Academiei Teologice a Episcopiei (1922-1924).

Opera muzicală este formată din mai multe lucrări, între care amintim: *Prohodul Domnului nostru Iisus Hristos*, pentru cor mixt,

15 Mihai Brie, „Personalități ale muzicii bisericești din Banat. Trifon Lugojan și Dimitrie Cusma. Repere bio-bibliografice”, în „Orizonturi teologice”, nr. 1-2 / 2005, p. 223-227.

în colaborare cu Sabin Drăgoi, Oradea, 1931; *Cântări bisericești, răspunsuri, irmoase, pricesne, cele opt glasuri*, Timișoara, 1943¹⁶.

Profesorul și compozitorul, dirijorul și muzicologul **Cornel Givulescu** (1893-1969) s-a născut la 6 mai 1893 la Săvârșin, jud. Arad. După cursurile școlii confesionale din sat, a urmat Liceul la Sibiu și Brașov, obținând Bacalaureatul la Beiuș (1912). A urmat cursurile Institutului Teologic din Arad (1912-1915) și concomitent pe cele ale Preparandiei, cu speranța de a deveni învățător. A urmat cursuri de canto, armonie și contrapunct la Roma (1919-1920), Viena (1923) și Mainz (1920-1922).

Reîntors acasă a fost numit profesor provizoriu la Școala Normală de Fete din Beiuș (1923-1924), apoi la Conservatorul din Cluj (1924) și Academia Teologică din Oradea (1924-1948), chiar și în timpul refugiului de la Timișoara. După Reforma învățământului din 1948 au fost desființate toate academiile teologice, cu excepția celor de la Sibiu și Cluj-Napoca, ultima unită cu cea de la Sibiu în 1952. La Timișoara a primit un post la Conservatorul din Timișoara (1950), apoi la cel clujean (1950-1953; 1955-1958) pentru Teorie și Solfegiu.

În timpul cât a activat la Oradea a fost hirotonit diacon (1924), preot (1942) și a fost hirotesit protopop onorar (1943). Pentru calitatea de cleric, a fost îndepărtat din învățământul superior și a suferit o detenție la Canal. Pentru meritele muzicale a fost primit în Uniunea Muzicologilor și Compozitorilor din România.

Memoria hârtiei a reținut o mărturie a încercatului dascăl: „Fiindcă n-am făcut parte din niciun partid politic și fiindcă trăiam decât din salariul meu de profesor – n-am avut nicio trecere în societatea românească”¹⁷.

La Caransebeș, orașul reședință a Episcopiei, a Institutului

16 Mihai Brie, „Nicolae Firu (1873-1965), figură muzicală bisericească a Crișanei, contemporan cu Dimitrie Cunțan”, în vol. Florin-Nicolae Șincari (coord.), *Preotul conf. univ. dr. Nicolae Belean. O viață închinată muzicii bisericești bănățene*, Editura Partoș, Timișoara /Astra Museum, Sibiu, 2016, p. 135-139.

17 Ovidiu-Valentin Boc, „Pagini de istorie – Etape din viața și activitatea preotului, profesorului de muzică, compozitorului, dirijorului și muzicologului Cornel Givulescu (1893-1969), originar din Banat”, în „Altarul Banatului”, nr. 4-6 / 2020, p. 81.

Teologic, Tipografiei Diecezane, revistei eparhiale și a catedralei, cântarea de strană și cea corală a cunoscut o reală cultivare. Erau aici toate instituțiile necesare propagării acestora.

Cercetătorii fenomenului muzical bisericesc dau mărturia cultivării muzicii bisericești în jurul Bisericii. Astfel, înainte de reactivarea Episcopiei Caransebeșului în 1865, protopopul Mehadiei, Nicolae Stoica de Hațeg le-a cerut preoților în 1820 să se „prenumere” printre cei care își vor procura *Octoihul* dascălului caransebeșan Constantin D. Loga. Același harnic dascăl, a pus bazele Școlii Preparandiale din Caransebeș (1832) în care s-a predat Cântarea bisericească și Tipicul. În 1872 s-a înființat în orașul Caransebeș la inițiativa Bisericii, prin Ioan Bartolomei, Ioan Ioanașiu, Filaret Musta, Casina Română, în cadrul căreia a apărut Reuniunea Română de Cântări și Muzică. Această Reuniune de Cântări a dat concerte, cu piese religioase, pe lângă cele populare: „Îngerul a strigat” de Iacob Mureșianu. În 1883 a avut loc recitalul solistului Niky Popovici de la Institutul Teologic-Pedagogic, acompaniat la pian de Gheorghe Dima. În calitate de compozitor, Popovici a contribuit la îmbogățirea repertoriului muzicii corale cu piesele: „Cari spre heruvimi” și câteva populare.

Redacția „Foi Diecezane” și-a anunțat cititorii de înființarea unui cor bisericesc în localitatea Mercina. Tot prin intermediul revistei au fost înștiințați cititorii de apariția „Liturghiei Sf. Ioan Crisostom”, după melodiile bisericești din Banat, compusă de Antoniu Sequens în îngrijirea Societății de Cântări și Muzică. Același compozitor a publicat în revista sus-amintită, manualul *Elemente din istoria muzicii* (1896).

În anii 1900 și 1911-1913 de conducerea Corului românilor din Caransebeș s-a ocupat învățătorul Nicolae Fîru¹⁸.

Prin intermediul unei reclamații înregistrată la Episcopie în 1915, cunoaștem importanța prezenței învățăcelilor teologi și pedagogi în viața cotidiană a parohiei. Lipsa acestora în timpul vacanței de iarnă a dat naștere unei „cântări de toată critica”, care „nu pot mulțumi nici așteptările credincioșilor”, iar la final reclamația roagă Episcopia să

18Dumitru Jompan, *Caransebeș. Cronologie muzicală (-1914)*, vol. I, Editura Dalmi, Caransebeș, 2012, p. 22-23; 33; 45; 50-51; 68; 88; 100-101.

înlătura acest rău.

În 1917 a avut loc prezentarea cărții profesorului Petru Barbu, *Magii de la Răsărit. Căntece și cuvinte pentru copii care umblă cu Steaua*. Recenzia -publicată în revista eparhială- tratează amănunțit conținutul propriu-zis al culegerii, datina în sine și mai ales repertoriul de cântece care trebuia interpretat de actanți.

După Unire, prof. Constantin Vladu de la Academia Teologică a instruit și condus Corul Studenților Bănățeni din București (1920)¹⁹.

În anul 1924 la inițiativa episcopului Iosif Traian Badescu a luat naștere Corul Catedral „Sfântul Gheorghe” prin „ruperea” din „trupul” Reuniunii de Cântări. Membrii corului au fost funcționarii publici, ofițeri, avocați, medici, studenții Academiei teologice și elevii de liceu. Corul a debutat în anul 1924 în Duminica a II-a după Paști (a Tomii) în 25 aprilie.

Corul a dat răspunsurile la Sfânta Liturghie, o organizat concerte de pricesne și colinde, a însoțit prin cânt conferințele preoțești și serbările Astrei la Caransebeș.

Repertoriul a cuprins cele mai reprezentative creații ale compozitorilor români: Gheorghe Cucu, George Dima, Gheorghe Dobreanu, Ioana-Ghica Comănești, Nicolae Lungu, Gheorghe Mandicevski, Gavriil Musicescu, Timotei Popovici, Antoniu Sequens, Ioan Teodorovici și străini.

Între dirijorii corului îi amintim pe profesorii Constantin Vladu (1924-1938) și Petru Bancea (1936-1937) de la Academia Teologică din Caransebeș, Dimitrie Cusma (1938), Gheorghe Dobreanu (1975-1996) și prof. Dumitru Jompan (1997-2001)²⁰.

Născut la 26 martie 1909 la Caransebeș, profesorul **Dimitrie Cusma** (1909-1992) a fost profesor, interpret, cronicar muzical, folclorist,

19 Dumitru Jompan, *Caransebeș. Cronologie muzicală (1915-1944)*, vol. II, Editura mec.Atrin, Brașov, 2014, p. 6; 15; 28.

20 Dumitru Jompan, *Coruri din Banat. Lexicon*, vol. I (A-J), Editura Banatul Montan, Reșița, 2006, p. 61; Dumitru Jompan, *Corul Catedralei „Sfântul Gheorghe” din Caransebeș (1924-2001). 77 de ani (de la Constantin Vladu la Jompan)*, Editura Diecezană, Caransebeș, 2008, p. 9-11 (Se va prescurta în continuare *Corul Catedralei...*).

compozitor, îngrijitor de ediții muzicale, inspector școlar²¹. A urmat Institutul Pedagogic din Caransebeș și Conservatorul de Muzică din Cluj. Profesor la mai multe școli din județele Caraș-Severin și Timiș (Lugoj, Făget) a activat cel mai mult timp la Liceul nr. 1 din Reșița (1954-1979).

Prof. Cusma a fost interpret, corist și dirijor al mai multor formații corale: Corul Plugarilor din Caransebeșul Nou (1931-1948), Corul Sindicatului Învățământ și Corul Uzinelor din Reșița (1954-1971).

Inspector școlar cu pentru disciplina Muzică la Inspectoratul Școlar Caraș-Severin (1968-1969).

Este autorul mai multor studii de specialitate și lucrări componistice: *Melodii bisericești*, vol. I, cele opt glasuri fixate pe notația liniară de..., Tipografia Diecezană, Caransebeș, 1934; „Colinzi și cântece de stea”, în „Mitropolia Banatului”, nr. 10-12 / 1974; *Cântările Sfintei Liturghii armonizate pentru cor mixt de...*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1984 și (în colab. cu Gh. Dobreanu și I. Teodorovici), *Cântări bisericești*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1980.

Profesorul **Gheorghe Dobreanu** (1911-2001) a fost învățător în mai multe localități Rusca Montană, Mătnicu Mare, Bârzava, jud. Arad, Zervești, Dragșina, Păuliș și Zarand. În satele pe unde a activat, Profesorul a participat în duminici la Sfânta Liturghie, întemeind acolo unde s-a putut coruri de copii.

La Caransebeș s-a înființat prin Decretul Consiliului de Miniștri (1958), Școala de Muzică și Arte Plastice de 7 ani, al cărei prim director a fost numit învățătorul Gheorghe Dobreanu. Acesta a condus destinele școlii până la pensionare în 1971-1972²².

Numele prof. Gheorghe Dobreanu s-a legat de destinele Corului Catedral pe care l-a instruit și dirijat douăzeci și unu de ani (1975-1996). Aici a impus o disciplină și a pretins coriștilor frecvență și punctualitate, cu repetiții bine programate: Întâlnirile săptămânale pentru însușirea repertoriului s-au ținut în zilele de marți și vineri între orele 17,00-19,00. Pregătirea pentru întâmpinarea marilor sărbători

21 Ioan Teodorovici, Ionel Popescu, Dumitru Jompan, *Creatori și creații muzicale*, Editura Banatica, Caransebeș, 1997, p. 95.

22 Dumitru Jompan, *Gheorghe Dobreanu (1911-2001). Monografie*, Editura Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2014, p. 36.

religioase, aniversări etc., se realizau în cursul a trei, chiar patru repetiții săptămânale²³.

După plecarea în veșnicie a profesorului, protopopul Dimitrie Grama al Caransebeșului mărturisea în „Foaia Diecezană” (nr. 1-2 / 2002): „Strălucirea acestui cor o datorăm neobositului dirijor și compozitor Gheorghe Dobreanu”.

Prof. Gh. Dobreanu a fost și compozitor. De la el ne-au rămas lucrări în manuscris (în biblioteca Corului Catedral din Caransebeș) și altele publicate: „Veste nouă”; „Colindăm, colindători”, în „Mitropolia Banatului”, nr. 10-12 / 1978.

Preotul conf. univ. dr. **Nicolae Belean** (1946-2021) și-a început activitatea didactică la Seminarul Teologic din Caransebeș, unde a fost profesor, director al școlii dar și inițiator și dirijor al mișcării corale din școală și regiune, cu concerte susținute în Banat, în țară și străinătate. Ne mulțumim doar să redăm rezultatul obținut în calitatea de profesor și manager al instituției școlare din paginile unui Proces Verbal de inspecție al Corpului de Control al Patriarhiei: „...fără a greși și fără a aduce complimente gratuite, dar se poate afirma că acest cor al Seminarului teologic liceal «Episcop Ioan Popasu» din Caransebeș, nu are egal în tot cuprinsul Patriarhiei Române... și întreaga activitate concluzionează că Seminarul poate fi socotit pe locul I. Prin realizările obținute, școala teologică din Caransebeș, nu numai că se situează în fruntea celorlalte din țară, ci reprezintă evident un mod de urmat”²⁴.

Odată cu înființarea Facultății de Teologie la Timișoara a fost chemat preotul prof. Nicolae Belean pentru a ocupa disciplina de Muzică bisericească și Ritual. În paralel a fost numit inspector pentru disciplina Religie în cadrul Inspectoratului Județean Timiș (1998-2007).

Continua pregătire, disciplina și bunătatea au fost pilonii întregii sale activități didactice și clericale. În ultimul an petrecut la Caransebeș, profesorul Nicolae Belean a obținut gradul I în învățământ cu lucrarea: „Liturgia în Si bemol major pentru cor de bărbați a

23 Dumitru Jompan, *Corul Catedralei...*, p. 20.

24 Pavel Marcu, *Istoricul Seminarului teologic ortodox liceal „Episcop Ioan Popasu”, Caransebeș (1955-2008)*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2016, p. 260 (Se va prescurta în continuare *Istoricul Seminarului teologic...*).

compozitorului bănăţean Ion Vidu – legătura dintre simbolismul mişcărilor şi momentele Sfintei Liturghii în compoziţia realizată de acesta” (1995). Ajuns la Timişoara părintele prof. Nicolae Belean s-a înscris şi a finalizat cursurile doctorale în cadrul Institutului de Istorie a Artei „George Oprescu” al Academiei Române din Bucureşti. Teza de doctorat „Cântarea de strană din Banat. Caracteristicile muzicii bisericeşti bănăţene, evoluţia în timp şi originea sa bizantină” a fost coordonată de cercet. şt. I dr. Gheorghe Firca şi susţinută de doctorand în 1999.

În cadrul Facultăţii de Teologie a fost încadrat lector (1995-2005) şi apoi conferenţiar universitar (2005-2011). A iniţiat, format şi condus Corul Facultăţii de Teologie care a participat la diverse concursuri naţionale şi internaţionale. Menţionăm că în anul 1998 Corul teologilor condus de pr. prof. Nicolae Belean a obţinut Premiul I la Concursul Internaţional al Corurilor intitulat „Europa şi cântecele sale” de la Barcelona.

Prin grija sa au fost înfiinţate în cadrul Şcoli de Arte, cursuri de pregătire a cântăreţilor bisericeşti la Timişoara şi Făget. A iniţiat şi condus mai multe coruri săteşti ale localităţilor de lângă Timişoara.

Părintele prof. Nicolae Belean a avut o activitate publicistică remarcabilă. Selectiv amintim titlurile câtorva cărţi şi studii de specialitate: *Cântări bisericeşti*, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1995; *Noi în seara de Crăciun. Colinde pentru tineri*, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 2001; *Cântarea de strană în Banat*, Editura Solness, Timişoara, 2001; *Mariologia ortodoxă în cântările liturgice*, Editura Marineasa, Timişoara, 2004; *Colindele în tradiţia poporului român*, Editura Marineasa, Timişoara, 2004; *Cântări bisericeşti tradiţionale*, ediţia a II-a, Editura Marineasa, Timişoara, 2005; *Cântări bisericeşti tradiţionale*, ediţia a III-a, Editura Partoş, Timişoara, 2019. Articole, studii şi note au fost publicate în diferite reviste şi anuare: „Analele Universităţii de Vest. Seria Teologie”, „Teologia” (Arad), „Altarul Banatului”, „Calendarul Arhiepiscopiei Timişoarei” ş. a..

Asemenea prof. Antoniu Sequens, pr. prof. Nicolae Belean a format numeroşi ucenici, unii preoţi, alţii, profesori în învăţământul superior şi mediu, artişti lirici ai Operei Române din Timişoara.

Școlile Bisericii. Dascălii. Cartea de cult

În organizarea Bisericii Ortodoxe din Banat au funcționat la Arad și Caransebeș Institutele Teologice-Pedagogice, apoi în refugiu, la Timișoara a fost Academia Teologică de la Oradea. După reforma învățământului din 1948, Biserica a avut o singură școală clericală sub forma unei Școli de Cântăreți și a unui Seminar Teologic. Revoluția din 1989 a dat posibilitatea reînființării învățământului teologic la Arad (1991), Timișoara (1993) și Caransebeș (1998), a școlilor de cântăreți bisericești. Pe lângă aceste instituții au fost înființate formații corale și prin toate aceste inițiative s-a dezvoltat cântarea de strună și cea corală din provincia dintre Dunăre și Mureș.

În Arad au activat ca profesori la cele două institute, și apoi din 1876 la unul singur rezultat prin contopirea celor două, dascăli cunoscuți pentru pregătirea lor muzicală și tipiconală: **Constantin Diaconovici-Loga** (1770-1850), învățător până în 1812, apoi profesor de Cântare bisericească și Tipic la Institutul Teologic, la cel Pedagogic a activat compozitorul și dirijorul **Ion Vidu** pentru o scurtă perioadă de timp (1884-1888)²⁵. Au urmat profesorii Trifon Lugojan (1874-1948); Atanasie Lipovan (1922-1938); **Petru Bancea** (1938-1948).

Născut în comuna Curtea, jud. Timiș. A urmat studii liceale și teologice la Caransebeș, apoi licența la Cernăuți și a beneficiat de o bursă de studii la Conservatorul din Praga. A fost paroh în Potoc (1923), apoi în Caransebeș (1932-1933), unde a pus bazele Asociației „Oastea Domnului”. Preot al catedralei „Sf. Gheorghe” (1923-1938) și dirijor al corului Reuniunii și al corului Catedralei (1914-1938). A fost profesor la Liceul „Traian Doda” din oraș (1923-1926) și la Academia Teologică unde a predat Cântarea bisericească și Tipicul (1938-1939), apoi profesor la aceeași catedră la Arad (1939-1948). A fost hirotosit protopop onorific (1946), paroh în Apateu (1948-1964) și protopop de Cermei (1949-1950)²⁶.

25 Vasile Popeangă, „Institutul Pedagogic (Preparandia) din Arad”, în Mircea Păcurariu, Gheorghe Lițiu, Vasile Popeangă, Ioana Cristache-Panait, Radu Popa, *Episcopia Aradului. Istorie, viață culturală, monumente de artă*, Editura Episcopiei Aradului, Arad, 1989, p. 178.

26 Dumitru Jompan, *Corul Catedralei...*, p. 45; Pavel Vesa, *Clerici cărturari arădeni*

După reînființarea Facultății de Teologie din Arad s-a remarcat profesorul **Remus Mircea Buta** (1955-2022). Dirijor, compozitor și conferențiar universitar, născut în comuna Secusigiu din jud. Arad, a urmat Liceul de Muzică și Arte Plastice din Arad (1971-1975) și Conservatorul „Gh. Dima” din Cluj-Napoca, secția Pedagogie, Compoziție și Muzicologie (1976-1980). Profesor gradul I în învățământ (1993) și doctor în Muzică cu lucrarea: „Cântările glasurilor bisericești la Vecernie și esența lor intonală, în notațiile lui Trifon Lugojan” (2004) și a fost membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România.

Profesor la Liceul de Muzică din Arad (1980-1994), asistent (1994-1998), lector (1998-2007) și conferențiar universitar (2007-2022) la Facultatea de Teologie „Ilarion Felea” din Arad. A înființat și dirijat corul bisericesc din Micălaca-Nouă (1983-1991), apoi Corul de Tineret al Catedralei din Arad (1991-1994) și corul Facultății de Teologie (1994-2022).

Între lucrări selectiv amintim: *Glasurile psaltice (de strană) din vestul țării, pe înțelesul tuturor*, Tipografia „Publi-Știrea Expres”, Arad, 2000; *Cântările glasurilor bisericești la Vecernie și esența lor intonațională, în notațiile lui Trifon Lugojan*, Editura Universității „Aurel Vlaicu”, Arad, 2006²⁷.

La Caransebeș, la Institutul Teologic-Pedagogic au slujit prof. George Petrescu (1872-1923); prof. Nicolae (Niky) Popovici (1883-1886); prof. Antoniu Seguens (1881-1928) și prof. Constantin Vladu (1928-1948).

Absolvent al Institutului Teologic din Caransebeș, **George Petrescu** (1852-1923) a fost angajat la absolvire cantor al școlii și apoi profesor pentru calitățile vocale fiind supranumit *Cucuzelul Banatului*, căci avea o voce inegalabil de frumoasă și duioasă.

Născut la 2 decembrie 1857 la Caransebeș, **Nicolae Popovici** (1857-1897) a urmat cursurile Institutului Teologic, apoi o bursă de specializare la Leipzig și apoi la Viena. La reîntoarcere a fost numit

de altădată, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2008, p. 391-392.

27 Nicu Moldoveanu, Nicolae Necula, Vasile Stanciu, Sebastian Barbu-Bucur (coord.), *Dicționarul de muzică...*, p. 116.

profesor de muzică vocală și instrumentală la Institutul Teologic-Pedagogic și dirijor al Reuniunii de Cântări și Muzică (1883-1886). A fost profesor de muzică și dirijor la școlile românești din Brașov (1887-1895). Dirijor al Reuniunii de Cântări de aici și al Corului bisericii „Sf. Nicolae din Șchei”.

În timpul cât a activat la Caransebeș, l-a avut student pe Ion Vidu, dirijorul și compozitorul de mai târziu și la Băile Herculane i-a cântat poetului Vasile Alecsandri în 1884. A trecut la cele veșnice la Sibiu în 1897²⁸.

Prof. **Antoniu Albin Sequens** (1865-1938) s-a născut la 18 decembrie 1865 în orașul Chatebor din Boemia. În perioada adolescenței a activat ca dirijor al bisericii „Sf. Jacob cel Mare”. A absolvit cursurile Școlii de Orgă din Praga și a obținut diploma de dirijor în 1885.

A fost numit profesor la Caransebeș la disciplina de muzică vocală și instrumentală (1888). Tot aici a trecut prin căsătorie la confesiunea ortodoxă (1904). S-a implicat în creația muzicală, lăsând posteriorității câteva variante ale Sfintei Liturghii, un manual de muzică. Episcopiei i-a donat două imobile, precum și un fond bănesc prin care a sprijinit mai mulți tineri. Se presupune că prof. Dimitrie Cusma a urmat cursurile Conservatorului din Cluj, bucurându-se de acest sprijin bănesc.

Între discipolii lui Sequens îi amintim pe Petre Ciorogariu, Dimitrie Cusma, Gheorghe Dobreanu, Sava Golumba, Vasile Ijac, Caius Lepa, Timotei Popovici, Iosif Velceanu, Constantin Vladu²⁹.

Dintre acești studenți apropiați îl amintim pe **Timotei Popovici** (1870-1950), învățător, pedagog, profesor, dirijor, folclorist și muzicolog. Născut în 20 august 1870, în Tincova, comuna Sacu, jud. Caraș-Severin. A urmat cursurile Institutului Teologic-Pedagogic din Caransebeș și pe cele ale Conservatorului de Muzică din Iași.

A fost învățător la Lugoș, pedagog pentru limba germană la Iași,

28 Vasile Petrica, *Institutul Teologic Diecezan Ortodox Român Caransebeș (1865-1927). Contribuții istorice*, Editura Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2005, p. 252; 297-298; 301-302.

29 Dumitru Jompan, *Antoniou Sequens (1865-1928)*, Editura Intergraf, Reșița, 2003, p. 9-11; 16; 18-20; 27; 36 (Se va prescurta în continuare *Antoniou Sequens...*).

profesor la Institutul Superior de Băieți și Școala Comercială de Fete din Sibiu. A fost profesor al Institutul Teologic-Pedagogic „Andreian” din Sibiu (1899-1936).

Timotei Popovici a dirijat mai multe coruri sibiene între care amintim Corul Mitropoliei (1906-1919), Corul Seminarului „Andreian” (1914-1936) și Corul Mixt al Catedralei (1920-1940).

La Sibiu Timotei Popovici este al doilea mare compozitor și dirijor care a ilustrat învățământul muzical la Institutul din Sibiu. El va continua munca lui Gheorghe Dima ca profesor, dar și ca animator al vieții muzicale și artistice din Institut și din orașul Sibiu³⁰.

A publicat *Cântările Liturghiei pentru trei voci egale* (1902; 1908) și *Dicționarul de muzică* (1906). A compus o seamă de lucrări destinate ritualului bisericii: *Irmosul Paștilor*, *Troparele chemării Duhului Sfânt*, *Cuvine-se cu adevărat*, precum și colinde (*Florile dalbe, colecțiune de colinde*, 2 vol, 1928; 1945) și cântece de stea³¹.

Memoria preotului profesor Timotei Popovici a rămas vie în conștiința profesorilor care i-au urmat la catedră (Gheorghe Șoima, Ioan Popescu și Vasile Grăjdian), a colectivului profesoral și studentesc care i-au organizat o manifestare aniversar-comemorativă: „100 de ani de la naștere și 20 de ani de la moartea lui Timotei Popovici (19 decembrie 1970), iar corul Catedralei îi poartă astăzi numele. Prin grija prof. univ. dr. Dumitru Jompan la Marga și apoi la Caransebeș se organizează Festivalul Corurilor de Copii și Tineret „Timotei Popovici” (din 1982).

Tot discipol al lui Sequens, a fost prof. **Constantin Vladu** (1903-1970). S-a născut la Eșelnița în fostul județ Severin (azi Mehedinți) în familia preotului din localitate. A absolvit Institutul Teologic-Pedagogic din Caransebeș în 1926 și Academia Regală de Muzică și Artă Dramatică din București în 1928. A fost studentul preferat al lui D. G. Kiriac.

Profesor de Cântare bisericească și Tipic la Academia Teologică din Caransebeș (1928-1948) și la Școala de Cântăreți (1931-1955)

30 Mircea Păcurariu, *230 de ani de învățământ teologic la Sibiu (1786-2016)*, Editura Andreiana, Sibiu, 2016, p. 104.

31 Dumitru Jompan, *Antoni Sequens...*, p. 42.

și apoi la Școala de Cântăreți și Seminarul teologic din Caransebeș (1955-1969). A fost director al Școlii de Cântăreți (1943-1949) și director adjunct al Seminarului (1958-1959).

A înființat, instruit și condus Corul Catedralei din Caransebeș (1924-1938), Corul Institutului, apoi al Academiei Teologice (1925-1948) și Corul Școlii de Cântăreți și al Seminarului (1955-1969).

Prieten apropiat al compozitorului Filaret Barbu, Constantin Vladu a publicat două cărți de cult și mai multe studii. Selectiv amintim: *Manual de Tipic*, Editura Diecezană, Caransebeș, 1933; *Antologhion sau flori alese bisericești*, Editura Diecezană, Caransebeș, 1936; *Curs practic preoțesc*, Editura Diecezană, Caransebeș, 1943 și „Corul mijloc de propagandă religioasă”, în „Anuarul Academiei Teologice pe anii 1919-1929”³².

Doar profesorul Constantin Vladu și părintele prof. dr. Zeno Munteanu au rămas în învățământul teologic caransebeșean după 1948 în cadrul Școlii de Cântăreți și Seminarului.

După pensionarea prof. Vladu, catedra de muzică bisericească a ocupată de părintele prof. **Ioan Teodorovici** (1923-1995), preot în Caransebeș (din 1959), profesor la Seminar (1959-1976) și director al instituției de învățământ (1971-1974). A înființat orchestra Seminarului în 1970. Este coautor al volumului *Cântări bisericești* apărută la Editura Mitropoliei Banatului (1980).

La Caransebeș și-a început activitatea didactică părintele conf. univ. dr. **Nicolae Belean**. Născut la 11 octombrie 1946 în comuna Bocsig, jud. Arad, a urmat cursurile Seminarului Teologic din Caransebeș (1961-1966) și ale Institutului Teologic din Sibiu (1968-1972). În paralel, la Sibiu a urmat cursurile Școlii Populare de Artă.

După absolvire a fost numit pedagog și bibliotecar la Seminarul din Caransebeș, profesor de Cântare bisericească (1972-1995), director al Seminarului (1990-1995).

În scurt timp, părintele profesor a continuat munca dirijorală cu frumoase rezultate ilustrate prin răspunsuri liturgice la Sfânta Liturghie, concerte în Caransebeș (1976); Timișoara (1987); Lugoj (1987); Viena, Graz, Alibunar (1990); Marga, Petrovasâla, Chișinău

32 Pavel Marcu, *Istoricul Seminarului teologic...*p. 397-398; 478.

(1991); Budapesta (1993). Cât timp a activat la Caransebeș, preotul profesor Nicolae Belean a înființat și condus mai multe coruri din jurul orașului: Armeniș, Buchin, Obreja și Glimboca³³.

După plecarea la Timișoara a părintelui prof. Nicolae Belean, pe catedra de Muzică bisericească a venit profesorul, muzicologul și dirijorul **Dumitru Jompan**.

Născut la 13 mai la Marga, jud. Caraș-Severin. A urmat Școala Normală de Învățători și Școala Populară de Artă din Lugoj (1952-1956) și Conservatorul din București. A obținut doctoratul în Muzică și este membru al Uniunii Muzicologilor și Compozitorilor din România.

A fost învățător, director de Cămin Cultural, profesor la Seminar (1995-1998) și profesor universitar în cadrul Universității „Eftimie Murgu”, la secția Teologie (1998-2010).

Este și un pasionat cercetător și autor a mai multor cărți și studii de specialitate. Amintim doar câteva: *Timotei Popovici. Schiță monografică* (1970); *Corul din Marga* (1973); *Folclor din Marga* (1979); *Timotei Popovici. Corespondență* (1997; 2002); *Gheorghe Dobreanu (1911-2001). Monografie* (2014).

A inițiat și condus mai multe formații corale: Corul „Timotei Popovici” al Seminarului Teologic (1997-2001); Corul de Copii „Canon” din Marga (1977-1996).

A fost distins cu Crucea Patriarhală pentru mirenii (2003), fiind ales cetățean de onoare al municipiului Caransebeș și al comunei Marga³⁴.

Deosebit de importantă rămâne și cartea de cult, aceasta este folosită ca suport a cântării de strană. Astfel de la Seminarul din Caransebeș, doi foști profesori, Gheorghe Neda și Vasile Itineanț au tipărit la Editura Mitropoliei, trei cărți necesare stranei: *Antologhion* (1984), o lucrare care a contopit cele două lucrări ale prof. Constantin Vladu destinate perioadei Triodului și Penticostarului (*Manualul de Tipic*) și Octoihului (*Antologhionul*). Cartea a fost realizată de fostul profesor de Liturgică, atunci protopop la Oravița (1974-1987) Gheorghe Neda.

33 Florin-Nicolae Șincari (coord.), *Preotul conf. univ. dr. Nicolae Belean. O viață închinată muzicii bisericești bănățene*, Editura Partoș, Timișoara /Astra Museum, Sibiu, 2016, p. 11.

34 Pavel Marcu, *Istoricul Seminarului...*, p. 362-363.

Având același model, al lucrărilor prof. Vladu, părintele lect. univ. dr. Vasile Itineanț a tipărit două volume utilizate, alături de cele precedente la strana bisericilor: *Antologhion* (1999) și *Tipic bisericesc* (2003).

Corurile

În a doua jumătate a veacului al XIX-lea și începutul celui următor avem menționate primele coruri, atât în mediul urban, cât și în cel rural. Cum Banatul în acea vreme s-a aflat sub stăpânire străină, Biserica Ortodoxă din Banat a avut prin oamenii ei formați în Institutele Teologice și Pedagogice oamenii pregătiți în a institui și susține un cor bisericesc.

Corul bisericesc „Ion Vidu” de la Lugoj a luat naștere în 1910 din inițiativa învățătorului Gheorghe Marcu. Corul a purtat de-a lungul timpului mai multe denumiri: Corul Bisericii (1910), Corul Bisericii Greco-Ortodoxe (1932), Corul Casei de Cultură „Ion Vidu” (1953). Primii protagoniști au fost „pauorii” și „maistorii” lugojeni. Corul s-a născut și a debutat în cafasul bisericii ortodoxe române din localitate. Inițial s-a cântat pe trei voci de bărbați „după auz”³⁵. În șirul dirijorilor îi amintim pe **Filaret Barbu** (1929-1939), Dimitrie Stan, Sava Golumba, **Zeno Vancea**.

Alături de Lugoj, satul Chizătău „a fost portdrapelul mișcării culturale în Banat” (Dumitru Jompan), care din anul 1857 a avut „cel dintâi cor vestit de plugari” de la români. Corul a avut mai multe denumiri: Corul Bisericesc (1857; 1886), Corul Plugarilor (1990; 1895; 1900). Acest cor a fost înființat la stăruința preotului **Trifu Șepețianu** care a fost succedat de alți 33 de dirijori între care îi amintim pe **Lucian Șepețianu** (1884-1915), preot și violonist; Nicolae Ursu (1955-1956), profesor, dirijor, etnomuzicolog și compozitor și **Sava Ilin** (1963-1969), profesor, dirijor, folclorist și compozitor³⁶.

Într-un alt sat o altă mișcare corală remarcabilă. La Mercina funcționa un cor bisericesc din anii 1865-1870. Primul dirijor al corului

35 Dumitru Jompan, *Coruri din Banat. Lexicon*, vol. II (K-R), Editura Nagard, Lugoj, 2011, p. 24 (Se va prescurta în continuare *Coruri din Banat II...*).

36 Dumitru Jompan, *Coruri din Banat. Lexicon*, vol. I (A-J), Editura Banatul Montan, Reșița, 2006, p. 100-101 (Se va prescurta în continuare *Coruri din Banat I...*).

a fost învățătorul Vicențiu Gurguț (1865). Din șirul celor 16 dirijori cunoscuți i-am remarcat pe **Vidu Guga** (1881-1961) și Nistor Miclea. Cei doi dirijori și compozitori, alături de confrății de la Chizătău, au ctitorit o seamă de coruri și fanfare. Între corurile formate și instruite de Vidu Guga se numără cel de la Birda. După opinia cercetătorului Dumitru Jompan, formația muzicală din Birda poate fi apreciată ca una din cele mai vechi „pârghii de ridicare a culturii” din Banat³⁷.

În repertoriul Corului se găsește Liturghia Sf. Ioan Hrisostomul de Ciprian Porumbescu.

La toate izbânzile celor din Mercina, se cade să adăugăm două: cea de la Craiova (1926), când corul a fost supranumit „Privighetoarea Banatului” și București, unde coriștii au cucerit „Cununa de lauri”, pentru cea mai bună interpretare, trofeul se păstrează în biserica din Mercina³⁸.

Cele mai multe coruri le-a dat orașul de pe Bega. În Timișoara pe lângă biserici au activat și încă activează coruri de prestigiu. La biserica „Sf. Ilie” din Fabric a fost Corala „Speranția” din 1928. Între dirijori îi amintim pe Traian Dragodan (1959-1994) și **Ovidiu Giulvezan** (1994-2011), muzicolog. Corul a fost o prezență activă atât în viața culturală a orașului, cât și a satelor bănățene.

Corul Catedralei Mitropolitane a luat ființă în 1947 în vechea catedrală a orașului din cartierul Iosefin. La pupitrul dirijoral s-au succedat mai mulți ostenitori: **Nicolae Ursu** (1944-1977), profesor, compozitor și folclorist, **Sabin Drăgoi**, **Sava Golumba** (1951-1957), Dan Dragomir, Nicolae Belean.

Biserica „Nașterea Maicii Domnului” din cartierul Iosefin are Corul „Doina Banatului”. Înființat de preotul Ioan Imbroane în 1931, Corul a fost pregătit și dirijat de 13 dirijori, între care îi amintim pe **Sabin V. Drăgoi**, Ilie Lina și **Florin-Nicolae Șincari** (2004-2017).

De numele prof. drd. Florin-Nicolae Șincari se leagă și temelierea Coralei bărbătești „Epifania”³⁹ a preoților, cântăreților și profesorilor de religie în 2006. La Timișoara a activat și corala „Anastasis” care

37 Dumitru Jompan, *Coruri din Banat I...*, p. 34.

38 Dumitru Jompan, *Coruri din Banat II...*, p. 79.

39 Cf. Florin-Nicolae Șincari, *Corală bărbătească „Epifania” din Timișoara (2006-2016)*, Editura Partoș, Timișoara / Editura Astra Museum, Sibiu, 2016, 114 p..

avut un repertoriu exclusiv de muzică bizantină.

Concluzii

Cântarea de strună și cea corală din Banat a fost ilustrată prin cele mai cunoscute repere (profesori de cântare bisericească, carte de cult, învățământ muzical și coruri) toate contribuind la dezvoltarea muzicii bisericești din Banat.

Apărută și sprijinită de Biserică, muzica bisericească s-a dezvoltat în toate așezările locuite de români, în care preotul și învățătorul au fost primii dascăli în arta muzicii. La rândul lor, școliți în Institutele școlare ale Bisericii, învățătorii și preoții au fost și cei care au fixat cântarea bisericească păstrată pe cale orală din generație în generație.

Alături și școlile Bisericii, au fost de un real sprijin celelalte instituții ale ei: Tipografia, librăria Diecezană și revistele editate de Centrele Eparhiale. Tot pentru a prezenta cronologic istoria muzicii bisericești s-a făcut apel la lucrările de specialitate apărute de-a lungul timpului.

SCRIERI UNICAT DESPRE MUZICA LUI DIMITRIE CANTEMIR

MIHAI REJA

Cel dintâi muzicolog care avea să reînvie personalitatea și opera muzicală a lui Dimitrie Cantemir, domnitorul Moldovei, avea să fie Teodor Tudorache Burada (cunoscut în istorie ca Teodor T. Burada) (1839 – 1923), prin lucrarea sa „Screierile muzicale ale lui Dimitrie Cantemir, Domnitorul Moldovei”, publicată în Revista Academiei Române, rezultat al unei munci de cercetare pe parcursul a peste două decenii. Textul a apărut pentru prima dată în 1909, la ședința din Sala Academiei Române. În lucrarea de față, T. T. Burada dezvăluie cu lux de amănunte anii petrecuți la Constantinopole și mai apoi la Moscova ai eruditului domn român, subliniind activitatea și opera sa muzicală. În primele capitole, autorul expune perioada de studii a eruditului prinț (numit și Beizadea Dumitrașcu), menționând câteva nume celebre al căror ucenic a fost (spre exemplu, pentru muzica instrumentală, pe virtuozii: renegatul Kiermani Ahmed și ortodoxul Angeli, de la care a învățat arta cântului la tanbur); apoi începuturile sale ca profesor de instrument (tanbur) și de teoria muzicii, printre ucenicii săi numărându-se și viitoare nume celebre ale vremii, precum Bardaci Mehmed Çelebi sau Daul Ismail Effendi. Pentru a completa lista îndeletnicirilor muzicianului Kantemiroğlu (adică „fiul lui Cantemir”, cum i se spunea prințului muzician, care de altfel, sub acest nume își iscălea creațiile proprii), marele George Călinescu va cita, la biografia Cantemireștilor, și pe marele cronicar moldav Niculai Costin („[...] Cronicarul Niculai

Concerto turco nominato izia samaisi
aus "Litteratur der Türken"

Rhythmus von Mihai Reja

Musik von der abt Gianbattista Toderini
(1728-1799)

Fig. 1. Parte din „Concerto turco nominato izia samaisi” transcris de Gianbattista Toderini.

Costin ne spune că : <<Fiind el om isteț, știind și carte turcească bine, se vestise acum în tot Țarigradul numele lui de îl chemă Agii la ospetele lor turcești pentru prieteșug ce avea cu dâșii. Alții zic, știind bine în tambur îl chemau Agii la ospete pentru zicăături>>. [...]”). El afirma ferm faptul că prințul era un virtuoz la tanbur, fără de care ospăț nu era de nu venea, rugat de către toți, pentru „a zicătui” ori pentru „zicăături” (adică, pentru a cânta). Se pomenesc și se citează autori străini care menționează și chiar laudă geniul muzical al viitorului domn al Moldovei, precum Giambattista Toderini în „Litteratura Turchesca”, volumul I, ce conține nu numai un amplu capitol despre muzica turcească – în care vorbește destul de mult despre prințul muzicii turcești și despre meritele sale – („[...] Așa Jean Baptist Toderini, care pe la anul 1781 trăia la Constantinopol, a scris o carte de mare importanță tratând despre literatura și muzica turcească. El ne spune că: „Turcii datoresc lui Dimitrie Cantemir notele de muzică, cari le-a aplicat cel dintâiu la cântece turcești și pentru care scop a compus o carte mică foarte rară. După multele cercetări grele, am izbutit să găsesc un exemplar. Am văzut notele, cari erau litere și numere turcești, după cum întrebuițau vechii Greci și Latini pentru literele alfabetului lor; [...]”), ci și două planșe pliate, la finalul volumului, care păstrează: prima – o melodie pentru

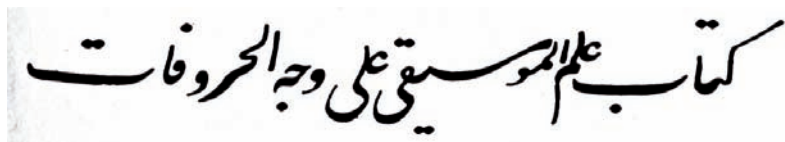

Fig. 2. Titlul în manuscris a tratatului de muzică turcească „Kitabu 'Ilmi'l-Musiki 'ala vechi 'l-Hurufat” („Cartea științei muzicii după felul literelor”).

tanbur și un desen amplasat lângă piesă, ce reprezintă tanburul și locul notelor pe corzile sale; cea de a doua – un concert turcesc, intitulat „*Concerto turco nominato izia samaisi*”, compus de un așa-zis „*Anonymus*”. Ambele piese par a avea, însă, paternitatea unui singur compozitor – Kantemiroğlu (deci, fiul lui Cantemir, nimeni altul decât prințul moldav Dimitrie Cantemir). Tot în primele capitole, Burada afirmă pe drept cuvânt că prințul, nu numai că a scris tratatul la îndemnul elevilor săi – căci paradoxal, în acea vreme de înflorire a culturii și expansiunii otomane, muzica se practica fără a avea vreo bază solidă, precum tratatele sau manualele teorie a muzicii, nu atât din nepăsare, cât din cauza complexității muzicii turce și a travaliului necesar pentru a o așterne pe hârtie –, ci i l-a și dedicat sultanului *Ahmet al II-lea*. Pagina aflată la începutul tratatului, pe care era scrisă și iscălită dedicația, se pare că s-a rătăcit în neantul istoriei. Se presupune că în anul 1710, când prințul Dimitrie a plecat pentru a fi înscăunat ca domn în Țara Moldovei (pentru numai un an, între 1710 – 1711, când a luat definitiv drumul exilului în Țaratul Rusiei, unde avea să elaboreze cu același interes, dar doar în calitate de teoretician al muzicii turcești, un alt manual de teorie și explicare a muzicii turcești, în limba moldovenească – azi, dispărut, se pare – și un aparat de măsurat frecvența sunetelor, aproximativ echivalentul unui diapazon din zilele noastre, laudat la Curtea țarului Petru cel Mare – de asemenea, dispărut în timpurile noastre) a elaborat un prim tratat de muzică turcească în limba moldovenească. Tot aici, T. Burada îi citează pe alți autori de frunte care susțin și afirmă despre autenticitatea, uzul în masă și dedicația scrisă ale tratatului muzical cantemirian, precum pe Toderini ori pe scriitorul *L. A. Castellan* („[...] Cantemir a compus o carte mică în limba turcească despre arta muzicii și a dedicat-o lui Ahmed al II-lea. [...]”). După acestea,

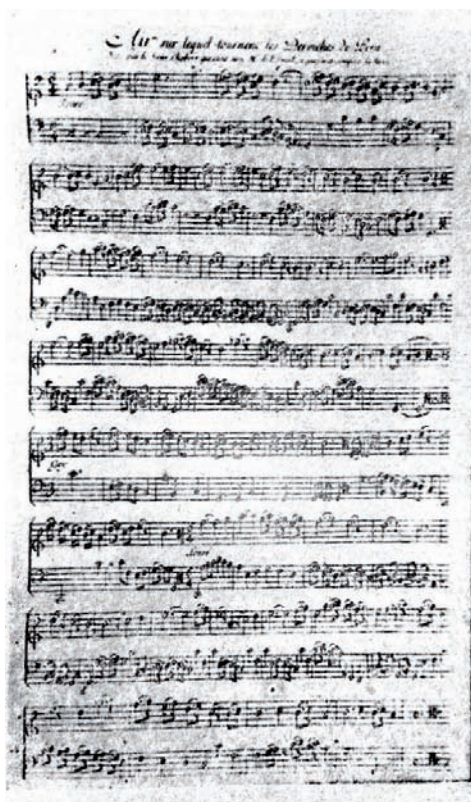

Fig. 3. Facsimilul „Ariei dervișilor din Pera” din volumul lui Mr. de Ferrioll.

muzicologul român aduce în vederea cititorilor faptul că lui Dumitrașcu Vodă i-au fost depuse la picioare mari laude, nu numai pentru toate celelalte domenii ce le stăpânea, ci și grație geniului său artistic muzical și muncii ce aducea, nu numai artei muzicii otomane, ci și lui, în special, glorie și faimă. Și mai laborios, eruditul Burada, va descrie felul în care Cantemir face comparația dintre muzica europeană și cea otomană și modul în care aceasta de pe urmă este cu mult mai complexă decât cea dintâi; urmează informații despre muzicanții vremii, enumerarea și descrierea instrumentelor muzicale turcești. În ultimele trei capitole, Teodor T.

Burada detaliază felul în care a descoperit un manuscris al tratatului prințului moldav, care se afla în posesia primului redactor al *Curtii Otomane*, *Rauf Yekta*, sub titlul de „*Tarifu ilmil-musiki alla veŭki mahsus*” („*Explicația științei muzicii într-un chip mai amănunțit*”). Apoi, Burada așterne pe îndelete, sub forma unei liste, toate semnele muzicale (literele alfabetului otoman), treptele (transcrise cu notația guidonică, iar de desubt, semnele corespunzătoare fiecărui sunet în parte), valorile de timp (reprezentate prin cifre arabe, urmate de semnele muzicale), formulele ritmice și formarea lor în concepția teoretică a lui

Cantemir (aici se întâlnesc unele nelămuriri, căci spre exemplu, după cum ne spune autorul, dacă o cifră este pusă de desubtul a trei litere, cum ar fi cifra 1, atunci acele note se vor executa sub forma unui triolet), urmate toate acestea de descrierea și explicarea unui alt manuscris al lui Cantemir (1751), iar postum, transcrierea în noația lui *Guido d'Arezzo* și explicarea gamelor modurilor (aici, zece la număr), transcrierea și explicarea ritmurilor orientale scrise de domnitor, scrierea în turca otomană și transcrierea în guidonică a operei muzicale cu paternitate cantemiriană (50 de piese, printre care: beste, peșrevuri și semi-îzuri și o arie a dervișior rotitori din Pera – care, deși nu se află în culegerea de piese a lui Kantemiroğlu, a fost găsită pentru prima dată în notația cantemiriană; paternitatea sa se discută și azi, deși mulți cercetători sunt de părere că aparține prințului moldav). În timpul călătoriilor sale de cercetare și documentare în Orient, Burada a fost uimit să audă muzicanți ce cântau pe la aproape toate colțurile străzilor din Turcia din instrumente ori din glas, melodii de-ale prințului Kantemiroğlu, ori să vadă cărți poștale ilustrate cu partiturile melodiilor kantemiroğliene. Aceasta, în condițiile în care creația prințului Cantemir era uitată atât pe meleagurile noastre, cât și în restul Europei, deși în Turcia ajunsese să se strecoare și în muzica tradițională a Porții.

După aproape 45 de ani de la publicația lui Teodor T. Burada (1911), întreaga lume muzicală sărbătorea 200 de ani de la nașterea marelui compozitor *Wolfgang Amadeus Mozart* (1756 – 1956), cu a cărei ocazie iese de sub tiparele Editurii Muzicale a Compozitorilor din R.P.R. o carte semnată *George Breazu* – mare muzician român al secolului XX – ce avea să atragă atenția multor muzicologi și muzicieni: „*La bicentenarul nașterii lui Mozart*” (1957)¹. Om de vază în lumea muzicii românești, cunoscut și peste hotarele Republicii Populare Române, George Breazu (1887 – 1961) a fost un muzicolog și etnomuzicolog român, sub a cărui semnătură au apărut peste cincizeci de titluri, volume, articole, critici muzicale ș.a. Volumul cuprinde o introducere despre muzică – privită istoric –, jocurile și cântecele populare ale românilor, succedate de trei părți ce sunt, în

¹George Breazu – „*La bicentenarul nașterii lui Mozart*”, Uniunea Compozitorilor din R.P.R., București, 1957.

fapt, articole muzicale științifice. Nu mică a fost surpriza celor care au citit cea de-a treia parte, intitulată „Mozart – Cantemir – Cântecul și jocul popular românesc. O figură melodică din 'Răpirea din Serail' de Mozart; ea se găsește și în alte lucrări ale lui. Prezența ei în muzica populară românească, – în aria dansului dervișilor de Dimitrie Cantemir și în muzica lui Herfner, Flechtenmacher și George Enescu”². Cu multă măiestrie, autorul dă în vileag o figură muzicală ce aparține, nu atât neamului turc, cât lui Dimitrie Cantemir, care nu numai că face uz de aceasta în unele melodii – originale ori culese de la muzicieni și muzicanți turci –, dar ajunge la repetarea de mai bine de 20 de ori a acesteia în „Aria dervișilor din Pera” – apărută pentru prima dată în cartea de stampe a lui M. de Ferriol³, ceea ce înseamnă că ilustrul compozitor austriac a avut prilejul de a intra în contact cu piesa de paternitate, pe semne, cantemiriană. Tot astfel, se pare că și alți muzicieni de geniu s-au inspirat după Cantemir, precum Christoph Willibald Gluck în uvertura operei „Pelerinii de la Mecca” („La rencontre imprévue, ou Les pèlerins de la Mecque”) (1763); Franz Liszt, în a sa „Rapsodie Română”, ori George Enescu în capodoperele sale, care sunt oglinzi ale neamului român – „Poema Română” (1897) și „Rapsodia Română nr. I” (1901). Mai mult decât atât, G. Breazul a adăugat și faptul că de această figură muzicală nu au fost străine nici Țările Române, în special Țara Moldavă și cea Valahă. Pe parcursul lucrării accentuează și apariția figurii melodice amintite în piese muzicale din folclorul românesc, inclusiv în piese scrise ori culese de la lăutarii vremii.

Subiectul muzical cantemirian a stârnit atât de mare curiozitate, încât încep să apară tot mai des articole în volume ori reviste încă din același an în care fusese editată lucrarea lui George Breazul. Spre

²George Breazul – „Mozart – Cantemir – Cântecul și jocul popular românesc. O figură melodică din „Răpirea din Serail” de Mozart; ea se găsește și în alte lucrări ale lui. Prezența ei în muzica populară românească, – în aria dansului dervișilor de Dimitrie Cantemir și în muzica lui Herfner, Flechtenmacher și George Enescu”, op. cit., pag. 89 – 162.

³M. De Ferriol – „Recueil de cent estampes représentant différentes nations du Levant tirees sur les tableaux peints d'après nature en 1707 et 1708.”, Paris, 1714.

exemplu, apare primul volum din „*Hronicul muzicii românești*”⁴ – o colecție de culegeri de articole muzicologice proprii –, proiect al unui alt mare muzicolog român, *Octavian Lazăr Cosma*, cel care va tipări un număr impresionant de astfel de culegeri. Două articole vor valorifica acest volum: „*Scrierile despre muzica populară. Cantemir, Sulzer*”⁵ și „*Muzica orientală și Dimitrie Cantemir*”⁶. Dacă primul articol aduce la lumină scrieri ce aparțin a două mari somități ale muzicii vremii, Dimitrie Cantemir și *Franz Joseph Sulzer*, cu privire la muzica populară românească – de la cea a rânđașilor la cea a curților domnești –, jocurile și obiceiurile muzicale ale românilor moldavi, basarabi și valahi, prezentându-se modurile, sistemele și manuscriptele scrierilor muzicale române descoperite la acea vreme. Al doilea articol face referire la relația lui Cantemir cu muzica orientală, la pătrunderea acesteia în Țările Române, la faptul că domitorul avea cunoștință despre lucrări ale compozitorilor europeni, spre exemplu, ale lui Domenico Scarlatti sau ale lui Claudio Monteverdi. Nu omite perioada de formare a muzicianului Cantemir la Constantinopole, opera muzicală a acestuia și elementele care sunt tratate în lucrarea despre știința muzicii turcești.

La patru ani după apariția celor trei articole de mare succes, în volumul „*Pagini din istoria muzicii românești*”⁷, sub semnătura aceluiași *George Breazu* este introdus un titlu care reține atenția în mod special, „*Răpirea din Serail de Mozart și muzica turcească a lui Cantemir. Reluarea operei lui Mozart pe scena primului nostru teatru liric*”⁸. Autorul punctează amănunte despre Mozart atât din perioada de dinaintea *singspiel*-ului „*Răpirea din Serail*”, cât și din cea în care l-a scris. De pildă, el remarcă faptul că Mozart nu a fost străin de muzica

4Octavian Lazăr Cosma – „*Hronicul Muzicii Românești*”, volumul I, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor, București, 1973.

5„*Scrierile despre muzica populară Cantemir, Sulzer*”, *op.cit.*, p. 355 – 386.

6„*Muzica orientală și Dimitrie Cantemir*”, *op. cit.*, p. 386 – 398.

7George Breazu – „*Pagini din istoria muzicii românești*”, volumul IV, Editura Muzicală, București, 1977.

8George Breazu – „*Răpirea din Serail de Mozart și muzica turcească a lui Cantemir. Reluarea operei lui Mozart pe scena primului nostru teatru liric*”, în *Pagini din istoria muzicii românești*, Editura Muzicală, București, 1977, p. 211 – 214.

turcească în perioada în care a compus „Enthführung”-ul, întrucât în acea vreme meterhanele turcești mășăluiau pe străzile Vienei și ale Salzburgului, în drumul spre Poarta Otomană. În mod asemănător, W.A. Mozart a compus și „Sonata pentru pian K.V. nr. 280” și „Sonata pentru pian K.V. 311, nr. 11”, unde regăsim celebrul „Rondo alla turca”, inspirat dintr-un fragment de muzică turcă. În aceeași perioadă, apare și volumul lui Sulzer, „*Geschichte des transalpinischen Daciens, das ist: der Walachey, Moldau und Bassarabiens, in Zusammenhange mit der Geschichte des übrigen Daciens al ein Versuch einer allgemeinen dacischen Geschichte*”⁹, care conține în volumul secund, pe lângă culegeri de muzică românească, și cinci melodii turce. Melodia care deschide ciclul celor cinci este un dans al dervișilor rotitori, care apare și în volumul lui M. de Ferriol, „*Recueil de cent estampes*”¹⁰. Sulzer a ascultat și a notat piesa auzită pentru prima dată la curtea domnilor fanarioți din Țara Românească, unde se obișnuia să se cânte muzică turcească. În cele ce urmează, autorul îl citează pe *Gianbattista Toderini* care menționează lucrarea prințului Dimitrie la capitolul muzicii turce din *volumul I* al „*Litteratura turchesca*”¹¹, succedând cu a-l menționa pe Burada, cel care a copiat partitura dansului dervișilor în cartea sa din volumul de stampe a lui Ferriol.

Un alt loc de onoare în istoria muzicii româno-turce avea să-l ocupe și *Eugenia Popescu-Judet* (1925-2011), dansatoare și muzicolog român, cu traducerea la „*Dimitrie Cantemir – Cartea Științei Muzicii*” (1973).¹² Personalitatea impozantă și viața plină de aventuri a Eugeniei Popescu-Judet au dominat și pentru ani buni viața muzicală. A început prin a fi o dansatoare de excepție, încununată de lauri atât în țară cât și în străinătate, culminând ca etnomuzicolog, folclorist și

9Franz Josep Sulzer – „*Geschichte des transalpinischen Daciens, das ist: der Walachey, Moldau und Bassarabiens, in Zusammenhange mit der Geschichte des übrigen Daciens al ein Versuch einer allgemeinen dacischen Geschichte*”, Editura Gräffer, Viena, 1781.

10M. de Ferriol – „*Recueil de cent estampes representant differentes nation du levant, gravée sur les tableaux peints d'après nature en 1707 & 1708*”, Paris, 1714.

11Eugenia Popescu-Judet – „*Dimitrie Cantemir – Cartea Științei Muzicii*”, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din R.P.R., București, 1973.

12Eugenia Popescu-Judet – „*Dimitrie Cantemir: Cartea științei muzicii*”, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor, București, 1973.

profesor la Duquesne University din Pittsburg. A învățat turca de la o vârstă fragedă, „cheie de aur” a succesului ei în studiile muzicologice asupra lui Cantemir și a operei lui. Datorită acestui secret și pasiunii născânde pentru cultura și civilizația turcă, a reușit să lase moștenire atât românilor de pretutindeni, cât și lumii întregi, un tezaur de volume și de articole. Dintre cărțile ce aparțin subiectului expus, le amintim pe cele de frunte. Prima, apărută în 1973, la București, poartă titlul de „*Dimitrie Cantemir – Cartea științei muzicii*”, în limba română; a doua, editată în 1999, la Istanbul, sub titlul „*Prince Dimitrie Cantemir: Theorist and composer of Turkish music*”¹³, scrisă în limba engleză și reeditată în anul 2018 în limba română (traducere din limba engleză de Roxana Mareș Iordănescu), la Editura Curtea Veche¹⁴.

Ultima tipăritură a fost finanțată de omul de afaceri turc Tuğrul Tekbulut, al cărui cumnat era foarte bun prieten al Eugeniei, aceasta lăsându-i drept moștenire toate scrierile sale sub formă de manuscrise. Spre deosebire de alte lucrări precedente, care ofereau prea puține informații despre personalitatea muzicală cantemiriană, multe dintre acestea fiind ele însele speculații, datorate insuficienței aprofundări a subiectului, lucrarea „*Dimitrie Cantemir – Cartea științei muzicii*” aduce la lumină lucruri noi, atât despre personalitatea și opera muzicală a savantului muzician de la Istanbul, cât și despre muzica otomană, clasicismul turcesc și muzica din cultul mahumedan în ansamblu. Lucrarea este împărțită, impropriu spus, în mai multe părți: la început, Judetz deapănă o scurtă, dar amănunțită istorie a prințului moldav, parcursul vieții sale – de la copilăria neînsemnată la anii tinereții petrecuți în Capitala Înaltei Porți, apoi cei din Țara Moldovenească, pentru a încheia cu plecarea definitivă în Țaratul Ruses; vorbește, de asemenea, despre copiii lui, unii ajungând mari melomani, precum fiul *Antioh Cantemir*, ori interpreți, precum *Maria Cantemir*, fiica lui Dimitrie, o excepțională clavecinistă de la Curtea Ecaterinei cea Mare. Urmează o parte care tratează pe scurt marea istorie a muzicii turcești, cuprinzând caracteristicile muzicii turco – persane

13Eugenia Popescu-Judetz – „*Prince Dimitrie Cantemir: Theorist and composer of Turkish music*”, Editura Pan: Beşiktaş, Istanbul, 1999.

14Eugenia Popescu- Judetz – „*Prințul Dimitrie Cantemir. Teoretician și compozitor de muzică turcă*”, Editura Curtea Veche, București, 2018.

de până în secolul XVIII, muzica dervișilor rotitori (în limba turcă „mevlevî”), teoreticienii turci de muzică predecesori lui Cantemir (printre care și vestitul *Nayi Ali Dede*). La finalul acestor capitole introductive urmează unul mai consistent – cel în care se prezintă opera lui Cantemir. În acest ultim capitol introductiv, autoarea descrie istoria completă a tratatului până în perioada abordată de ea. Urmează o prezentare amănunțită a tratatului – aspectul, conținutul cărții și traducerea tuturor titlurilor capitolelor, prezentând totodată ideile novatoare expuse în tratat. Inedită este explicarea cu lux de amănunte a tratatului, însoțită de toate exemplele și adnotările lui Kantemiroğlu (din manuscriptul original, achiziționat de la un anticariat turcesc de către *H. S. Arel*). În continuare este prezentat repertoriul pe care îl cuprinde culegerea de melodii (partea a doua a tratatului), îndeosebi compozițiile cantemiriene (aranjate în forma unui tabel) – publicarea lor diacronică – după o catalogare riguroasă a genurilor, în ordinea paginilor –, după modul, ritmul, locul consemnării, notația folosită, transcrierea și publicarea piesei.

După ultimele două subcapitole în care abordează influența pe care a avut-o muzica prințului Kantemiroğlu asupra generațiilor viitoare de muzicieni turci și, în genere, asupra muzicii turcești, dar și despre scrierile altor mari iluștri europeni care au menționat sau au vorbit în amănunt despre Cantemir muzicianul, urmează, ascuns după o pagină de capitol – în premieră – facsimilul integral al manuscrisului original. După aceasta apare – tot pentru prima dată în lume – textul complet al tratatului (*partea I, cea teoretică*), tradus de autoarea lucrării prezente, iar la finele textului, copiată, lista integrală (fără să menționeze titurile pieselor ultime) a celor *344 de piese* din culegerea de melodii (*partea a II-a, cea practică*) culese de către prinț și scrise în notația proprie. Textul este succedat de colecția de facsimile din manuscrisul original ale pieselor cu paternitatea prințului moldav, acestea, la rândul lor, fiind urmate de aceleași piese, însă transcrise în notația muzicală europeană. Acestea reprezintă opera muzicală completă ce-i aparține geniului creator al lui Dumitrașcu beizadeua. Ca lucrare în întregime, aceasta reprezintă munca titanică, de decenii, a muzicologului român Eugenia Popescu Judetz, căruia îi datorăm nespus de mult pentru

opusurile cantemiriene ce-au ieșit de sub penelul ei.

Din neferire, și în actualitatea noastră continuă să se afirme și *autori neavizați în domeniul muzical*, care din dorința de afirmare, abordează la modul diletant activitatea muzicianului Cantemir. Astfel, în anul 2010, Editura Polirom tipărește volumul *„Cantemireștii. Aventura europeană a unei familii princiare din secolul al XVIII-lea”* sub semnătura lui Ștefan Lemny, în al cărui *capitol IV* se distinge subcapitolul intitulat *„Cartea științei muzicii”*. Acesta afirmă că *tratatul cantemirian este rămas actualmente în forma de manuscris, ceea ce presupune că nu a fost publicat vreodată!* Ori, prezentarea lucrării *Eugeniei Popescu-Judet* intitulată *„Dimitrie Cantemir – Cartea științei muzicii”* amintită de noi mai sus, *demonstrează faptul că tratatul muzical (partea I, teoretică) a fost editat integral în limba română*, iar în prezentările ce urmează (publicațiile din străinătate) vom continua să demonstrăm faptul că *lucrarea prințului moldav a mai fost editată*, după cum urmează: *Dimitri Kantemiroglu – „Kitabu Ilmil Musiki ala Vechil Hurufat” („Cartea științei muzicii după felul literelor”)*, ediție îngrijită de *Yalçın Tura*, care cuprinde *manuscrisul integral, în două volume*. Ulterior, profesorul de Orientalism, *Owen Wright*, în lucrarea *„Demetrius Cantemir. The Collections of Notations”* (volumul I – textul integral al tratatului tradus în limba engleză și culegerea celor 344 de melodii transcrise în notație guidonică; volumul II – comentarii și analize asupra pieselor din culegere). Pretinsul cunoscător al personalității muzicale cantemiriene afirmă în continuare, pe bună dreptate, că tratatul conține două părți, dar susține *eronat* că culegerea de melodii turcești ar fi predominată de compozițiile originale, întrucât dintre cele *344 de melodii, doar 50 sunt sub considerate ca având paternitate cantemiriană* (dintre care numai 18 piese poartă semnătura sa). Astfel de *informații eronate* mai sunt întâlnite, nu numai în subcapitolul lui Lemny, ci și în alte volume ale altor scriitori, în manuale sau cursuri de istoria muzicii universale.

În 2015, un „bestseller” al muzicii lui Dimitrie Cantemir apare sub titlul de *„Dimitrie Cantemir – în contextul culturii universale”*¹⁵.

15 Victor Ghilaș – *„Dimitrie Cantemir – în contextul culturii universale”*, Editura Epigraf, Chișinău, 2015.

Capodopera îi aparține muzicologului moldovean *Victor Ghilaș*, unul dintre cei *mai mari exegeți actuali ai operei muzicale cantemiriene*, atât din Republica Moldova, cât și din întreaga lume. Născut în anul 1956, Victor Ghilaș și-a dedicat cea mai mare parte a muncii de cercetare studierii operei și vieții muzicale a domnitorului Cantemir, materializată în publicarea a patru monografii¹⁶ și a peste 20 de articole unice despre acesta. Dintre monografiile amintite, *ultima apărută*, „*Dimitrie Cantemir – muzicianul în contextul culturii universale*”¹⁷ (una dintre *cele mai ample* monografii editate în ultimii ani) pătrunde esențial în cunoașterea activității prodigioase a eruditului muzician. Lucrarea expune în prima parte cercetările făcute asupra muzicii lui Cantemir atât pe teritoriul românesc de ambele părți ale Prutului, cât și dincolo de acest spațiu. Autorul prezintă, asemeni Eugeniei Popescu-Judetz, dar mai detaliat, considerațiile sale despre prințul teoretician, despre muzica turco-persană (teoreticienii și muzicienii precedenți ai lui Cantemir), despre instrumentele muzicale tradiționale turcești. Apoi, subliniază concepția cantemiriană asupra muzicii clasice și a sistemului teoretic ale turcilor, intrând astfel în explicarea notației muzicale a eruditului domn și a concepției sale asupra teoriei modale, urmând ritmul muzical (cu desenele realizate de autorul tratatului și explicarea cu exemple muzicale, de către autor).

În cea de-a doua parte este abordată activitatea de folclorist, de artă a compoziției, interpretativă și didactică în lucrările cantemiriene, urmând menționarea lucrărilor literaturii universale care amintesc despre activitatea de muzician a lui Cantemir. Sunt evidențiate tradiția și continuitatea artistică ce au fost prezente în viața descendenților dinastiei Cantemireștilor, urmând la final un tabel al discografiei, unul al compozițiilor cantemiriene și culegerea de compoziții proprii ale lui Cantemir, încheiate cu „*Aria Dervișilor nr. 52*” (preluată din culegerea

16 Victor Ghilaș – „*Timbrul în muzica instrumentală tradițională de ansamblu*”, Editura SeArec-Com, Chișinău, 2001; „*Dimitrie Cantemir în istoria culturii muzicale*”, Editura Epigraf, Chișinău, 2004; „*Muzica etnică tradiție și valoare*”, Editura Grafema Libris, Chișinău, 2008; „*Dimitrie Cantemir – muzicianul în contextul culturii universale*”, Editura Grafema Libris, Chișinău, 2015.

17 Victor Ghilaș – „*Dimitrie Cantemir – muzicianul în contextul culturii universale*”, Editura Grafema Libris, Chișinău, 2015.

de compoziții cantemiriene transcrise de Teodor T. Burada).

Anul 2018 a adus o reeditare neașteptată a cărții *Eugeniei Popescu-Judet*, „*Dimitrie Cantemir. Teoretician și compozitor de muzică turcă*”¹⁸. Lucrarea este esențială pentru cunoașterea operei cantemiriene, întrucât în introducere este prezentată toată istoria muzicianului Dimitrie Cantemir – începând cu anii uceniciei de la Istanbul, până la exilul în Rusia. Mai apoi, este prezentată prima parte a tratatului (*Edvâr I*): metodologia, notarea, măsura, ritmul, modurile, consonanțele și disonanțele cantemiriene; taksîmul (improvizație) care apare în toate modurile. Lucrarea tratează în partea a doua (compozițiile – *Edvâr II*) caracteristicile muzicale, repertoriul, motivele ritmice și variantele care se găsesc, acestea fiind urmate în final de lista tuturor pieselor cu paternitate cantemiriană și de „Anexa F. Muzica”, ce conține transcrierea europeană a tuturor celor 50 de piese. Textele cărții descoperă o paletă largă de informații inedite, fiind însoțite de o ilustrație bogată care reprezintă hărți, instrumente muzicale, portretul prințului muzician.

Printre muzicienii și muzicologii români de elită care și-au orientat cercetarea asupra creației cantemiriene se numără: *Viorel Cosma* (1923 – 2017)¹⁹, *Gheorghe Mustea* (1951)²⁰, *Andrei Eșanu* (1948), *Valentina Eșanu*²¹, *Emilia Comișel* (1913 – 2010)²² și alții. Un interes

18 Eugeniei Popescu-Judet – „*Dimitrie Cantemir. Teoretician și compozitor de muzică turcă*”, Editura Curtea Veche, București, 2018.

19 Viorel Cosma – „*Muzicianul Dimitrie Cantemir în literatura europeană din secolele XVIII – XIX*”, Editura ..., București, 19...

20 Gheorghe Mustea – „*Prin muzica sa, Dimitrie Cantemir revine în actualitate*”, în *Revista Artă și educație artistică*, nr. 2, Editura Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți, Chișinău, 2015, p. 81 – 85, disponibil pe: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/8184_Prin%20muzica%20sa%2C%20Dimitrie%20Cantemir%20revine%20in%20actualitate.pdf, consultat la data de 01.10.2019.

21 Andrei Eșanu, Valentina Eșanu – „*Prințesa Maria Cantemir între ficțiune artistică și realitate istorică*”, în *Revista „Akademos”*, nr. 3, Editura Tipografiei AȘM, Chișinău, 2011, p. 121 – 127, disponibil pe: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/81-84_Prin%20muzica%20sa%2C%20Dimitrie%20Cantemir%20revine%20in%20actualitate.pdf, consultat la data de ...

22 Emilia Comișel – „*Actualitatea obiceiurilor și genurilor atestate în opera lui Dimitrie Cantemir*”, în volumul „*Studii de etnomuzicologie*”, Editura Muzicală, București, 1986, p. 109 – 122.

deosebit pentru opera muzicală a prințului Dimitri Kantemiroğlu au dovedit-o și autori străini, printre primii numărându-se și abatele italian *Gianbattista Toderini* (1728 – 1799) cu capodopera sa „*La Litteratura Turchesca*”, în trei volume, după cum l-am menționat în rândurile despre lucrarea lui T. Burada.

Primul care a reînviat, în Turcia și în lume, lucrarea muzicianului savant a fost compozitorul și muzicologul *Yalçın Tura* (1934), sub a cărui îngrijire avea să revadă lumina zilei textul original integral al tratatului cantemirian. Sub titlul original „*Kitabu 'Ilmi'l-Musiki 'ala vechi'l-Hurufat. Musikîyi Harflerle Tesbît ve Icrâ Ilminin Kitabı*”²³ („Cartea Științei Muzicii după felul literelor”), lucrarea este formată două volume: *volumul I* – care conține partea teoretică și *volumul al II-lea* – care conține culegerea completă de melodii de 355 de melodii, dintre care 50 sunt recunoscute ca aparținându-i lui Kantemiroğlu, iar celelalte fiind culese din popor sau de la muzicieni. Toate sunt transcrise în notația guidonică și însoțite de deasupra de notația cantemiriană, având în capul paginii fila originală în facsimil din tratatul de muzică al domnului moldav. Cartea reprezintă atât o parte din trezoreria istoriei muzicii universale și o carte de căpătâi a muzicii turcești pe care aceasta își pune bazele, cât și o raritate a zilelor noastre. Autorul englez *Owen Wright* vine în anul 1992 cu primul volum al lucrării intitulate „*Demetrius Cantemir: The Collection of Notations. Volume 1: Text*”²⁴, în care se regăsește textul cărții de muzică turcească a eruditului domn Dumitrașcu, tradus în limba engleză, succedat de culegerea integrală a pieselor cantemiriene în notația europeană.

În anul 2017 va fi tipărit volumul al doilea, intitulat „*Demetrius Cantemir: The Collection of Notations. Volume 2: Commentary*”²⁵, unde vor fi analizate și comentate elementele teoretice muzicale și melodiile ce se regăsesc în ambele volume ale „*Kitabu 'Ilmi'l-Musiki 'ala vechi'l-Hurufat*”. Prin urmare, lucrarea lui Owen Wright este

23 Yalçın Tura – „*Kantemiroğlu. Kitabu 'Ilmi'l-Musiki 'ala vechi'l-Hurufat. Musikîyi Harflerle Tesbît ve Icrâ Ilminin Kitabı*”, 2 volume, Istanbul, 2001.

24 Owen Wright – „*Demetrius Cantemir: The Collection of Notations. Volume 1: Text*”, Editura Ashgate, Londra, 1992.

25 Owen Wright – „*Demetrius Cantemir: The Collection of Notations. Volume 2: Commentary*”, Editura Ashgate, Londra, 2017.

esențială, asemeni primeia mențioate, în studiul și interpretarea muzicii lui Dimitrie Cantemir, prințul Moldovei. Alte articole valoroase despre creația muzicianului de geniu au mai publicat: *Michiel Leezenberg*²⁶, *Maggie Pazur*²⁷, *Walter Feldman*²⁸, *Ralph P. Locke* (scrieri ample despre exoticismul muzical), *Giovanni De Zorzi*²⁹, *Benjamin Perl*.

În concluzie, toate aceste scrieri demonstrează faptul că eruditul prinț Dimitrie Cantemir rămâne indubitabil muzicianul care a inventat cel dintâi sistemul de notație al muzicii otomane, pe care îl explică în detaliu în celebrul său tratat, rămas și astăzi carte de referință în lumea muzicii turce. Totodată, creația sa muzicală rămâne în actualitate, muzica neamului românesc regăsindu-și ramurile în ea, iar muzica clasică turcă, farmecul.

26Michiel Leezenberg – „*The Oriental Origins of Orientalism: The Case of Dimitrie Cantemir*”, în Revista *The Making of the Humanities Volumul II: From Early Modern to Modern Disciplines*, Editura Amsterdam University Press, Amsterdam, 2012, p. 243 – 260, disponibil pe https://pure.uva.nl/ws/files/180772_7/128091_378634.pdf, consultat la data de ...

27Maggie Pazur – „*Exoticism in 18th Century Opera: Appreciation versus Appropriation*”, în Revista *Explorations*, volumul XII, Editura North Carolina Undergraduate Research and Creative Activities Symposium, University of North Carolina Wilmington, 2017, p. 29 – 35, disponibil pe: <https://uncw.edu/csurl/explorationsvol%20xii/exp2017interior.pdf>, consultat la data de ...

28Walter Feldman – „*The Musical „Renaissance” of Late Seventeenth Century Ottoman Turkey: Reflections on the Musical Materials of Ali Uflâ Bey (ca. 1610-1675), Hâfız Post (d. 1694) and the “Marâghi” Repertoire*”, în Revista *Istambuler Texte und Studien*, volumul 33, Würzburg, 2015, p. 87 – 138, disponibil pe: https://www.academia.edu/36268885/The_Musical_Renaissance_of_Late_Seventeenth_Century_Ottoman_Turkey..., consultat la data de

29Giovanni de Zorzi – „*In Constantinople Among Music and Dervishes: Reports by European Travellers from the Sixteenth to the Eighteenth Century*”, în Revista *Mawlana Rumi Review*, vol. 6, Editura Archetype, Oxford, 2015, p. 36 – 66.

**Pagini
de spiritualitate creștină**

MISIUNEA BISERICII PRIN CUVÂNT – LA CENTENARUL NAȘTERII MITROPOLITULUI NICOLAE AL BANATULUI

Preot lect. univ. dr. MARIUS FLORESCU

„Biserica este vocea profetică a lui Dumnezeu în istorie”, este una dintre definițiile pe care le învață studenții teologi la Misiologie. Din această perspectivă, opera scrisă a mitropolitului omagiat anul acesta – 1923-2023 – se înscrie în viziunea pe care Biserica, prin slujitorii ei trebuie să o aibă asupra perspectivelor care apar în societate, în lume și chiar și în Biserică. Mitropolitul Nicolae Corneanu nu a putut lua atitudine asupra acestora decât după Revoluția din decembrie 1989. După acest moment, a început și a continuat să aibă o atitudine dinamică, constantă și vie cu privire la problemele, eșecurile, dar și realizările și împlinirile din lume, depășind stereotipiile și limbajul de lemn caracteristic unei anumite perioade de timp.

În primele luni ale anului 1990, îndată după Revoluție, Editura Mitropoliei Banatului din Timișoara editează volumul de studii, note și comentarii teologice intitulat *Quo vadis?*, titlu inspirat de romanul scriitorului polonez Henryk Sienkiewicz. Plecând de la întrebarea „încotro se îndreaptă astăzi teologia creștină în general și cea ortodoxă în special?”, mitropolitul Nicolae Corneanu abordează teme de actualitate creștină cum ar fi: Ortodoxia astăzi, Bisericele creștine și ecumenismul, Terminologie ecumenistă, Biserica și unele din marile probleme ale lumii de azi, Reflecții teologice pe marginea unora din cuceririle recente ale științei, în care prezintă cititorilor

abordări unice pentru literatura teologică românească. Cum altfel ar putea fi catalogate considerațiile teologice despre: sărăcie, nevârstnici și vârstnici, handicapați, explorarea cosmosului, realizări ale geneticii moderne, orientări noi în biologie, tragedia aborigenilor, toxicomania și altele, toate fiind foarte bine documentate științific și teologic până la momentul apariției lor?¹

După multe ezitări, cum însuși mărturisește mitropolitul Nicolae, zecile de articole apărute ca editoriale ori ca meditații la rubrica „Crâmpeie din cotidian”, în foaia „Învierea”, editată de Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului, apoi doar de cea a Timișoarei, au fost reunite în două volume substanțiale intitulate *Pe baricadele presei bisericești* (Editura Învierea, Timișoara), ambele apărute în anul 2000. În primul volum sunt cuprinse articolele de fond scrise în bilunarul amintit în perioada anilor 1990-1999, iar în cel de-al doilea volum putem reciti atât scurtele intervenții ce au alcătuit între 1992-1999 rubrica „Crâmpeie din cotidian”, cât și numeroase interviuri publicate în diverse periodice. În toate aceste materiale mitropolitul bănățean ia „atitudine față de problemele care privesc Biserica și credincioșii ei, (...), exprimând idei și opinii dictate, nu de pozițiile așa - zis oficiale, ci ascultând mai ales glasul conștiinței” și încercând să atragă „atenția cititorilor asupra contemporaneității eclesiastice în modul cel mai deschis posibil”².

În același an, 2000, iese de sub tiparul Editurii, „Jurnalul literar” din București volumul *Pe firul vremii. Meditații ortodoxe*, ce reunește articolele publicate la rubrica „Meditații ortodoxe” a publicației „Jurnalul literar”, începând din noiembrie 1994 și până în octombrie 2000. După cum afirmă întâistătătorul Mitropoliei Banatului, fiecare articol este o „meditație axată pe probleme care mi se păreau actuale”, dorința sa fiind aceea „de a împărtăși semenilor punctul de vedere al Bisericii, așa cum l-am înțeles eu și aș vrea să cred că n-am greșit prea mult, deși în anumite probleme existau sau mai există încă opinii

1 Mitropolit Nicolae Corneanu, *Quo vadis? Studii, note, comentarii teologice*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1990, 428 pp.

2 Mitropolit Nicolae Corneanu, *Pe baricadele presei bisericești I*, Editura Învierea, Timișoara, 2000, 828 pp.; Mitropolit Nicolae Corneanu, *Pe baricadele presei bisericești II*, Editura Învierea, Timișoara, 2000, 398 pp.

variate”³.

Un an mai târziu apărea la Editura Dacia din Cluj- Napoca, în cadrul colecției „Homo religiosus”, volumul *Credință și viață. Culegere de studii teologice*. Acesta reia unele articole scrise de ierarh de-a lungul diferitelor responsabilități în cadrul Bisericii, care sunt grupate în cadrul capitolelor: Teologia și viața, Persoana Mântuitorului Iisus Hristos, Fecioara Maria, mama lui Iisus, Sărbători închinare Mântuitorului și Maicii Domnului, Religie, creștinism și ortodoxie și Gânduri creștinești. O listă de la final indică publicațiile în care au apărut materialele incluse în volum, acestea din urmă fiind selectate de către autor pe temeiul actualității lor și interesului pe care l-au acordat cititorii la prima lor apariție⁴.

În pas cu vremea este un nou volum de articole și studii pe teme variate, apărut în anul 2002 (Editura Învierea, Timișoara). Autorul menționează dintru început că, mare parte din articolele publicate în „Învierea” și „Jurnalul literar” au apărut deja în volum, dar după anul 2000 au mai apărut articole și studii, pe care le-a inclus în volumul de față. Cele mai multe dintre subiectele tratate au fost inspirate de aspecte ale vieții de zi cu zi, ori de parcurgerea presei, de noutățile cotidiene etc. „În toate am plecat de la convingerea - spune autorul - că și reprezentanții Bisericii e bine, necesar și oportun să-și exprime punctul de vedere, contribuind la mai buna orientare a societății din care facem parte”. Din cuprins merită semnalate capitolele: Meditații ortodoxe, Pagini din „Învierea” și Gânduri creștinești⁵.

În anul 2008, tot la Editura eparhială „Învierea”, va apărea volumul *Pentru mai binele obștesc*, care cuprinde articole și studii privind realitatea cotidiană, dar și trecutul, cu evenimentele și personalitățile lui. Volumul este alcătuit din două părți: Să ne urmăm înaintașii și Gândind la cei de odinioară, fiecare cuprinzând mai multe materiale care abordează teme istorice, sociale, religioase și culturale. Inedite

3 Mitropolit Nicolae Corneanu, *Pe firul vremii. Meditații ortodoxe*, Editura Jurnalul literar, 2000, 216 pp.

4 Mitropolit Nicolae Corneanu, *Credință și viață*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001, 319 pp.

5 Mitropolit Nicolae Corneanu, *În pas cu vremea*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 2002, 141 pp.

sunt articolele: Creangă diaconul, Arghezi monahul, Emil Cioran și Dumnezeu, Breban credinciosul, Franz Listz și muzica sacră, Episod din lupta pentru menținerea Episcopiei Caransebeșului, Tragedia unui episcop ș.a. Cele două din urmă cuprind însemnări cu privire la evenimentele dureroase petrecute la Episcopia Caransebeșului la finele anilor '40 ai secolului trecut, cărora ierarhul autor le-a fost martor⁶.

În cursul anului 2009, tiparul Tipografiei arhiecezane din Timișoara scotea sub aceeași siglă a Editurii „Învierea”, volumul *Pe aripile cuvântului*, care pornește, după mărturia proprie a autorului de la romanul ecranizat cu mai mult timp în urmă intitulat „Pe aripile vântului” a scriitoarei Margaret Mitchell. Și pentru că „deseori cărțile ajung mai greu la cititori, gândurile pe care doresc să le transmit sper să ajungă la ei ca și cum ar avea niște aripioare ale unor păsărele care străbat văzduhul până ajung la fiecare”, se arată de către autor în Cuvântul înainte. Lucrarea este structurată, la fel ca și cea anterioară semnată de mitropolit, pe teme de interes cum ar fi: Probleme bisericești, Biserica la români, Ortodoxia bănățeană, Pagini patristice și Interviu și declarații⁷.

Și pastoralele dintre anii 1961-2011 – publicate în două volume⁸ – cuprind în partea de final referiri privitoare la starea morală și materială a societății, sau la alte probleme contemporane ale societății⁹. Mergând pe aceeași linie de înțelegere și tâlcuire a Părinților filocalici, pe care îi citează adesea, vlădica bănățean, prin cuvinte pe înțelesul tuturor se exprimă astfel: „Convingerea în puterea lui Iisus de a schimba mersul vieții spirituale constituie pentru creștini realitatea capabilă să-i

6 Mitropolit Nicolae Corneanu, *Pentru mai binele obștesc*, Editura Învierea, Arhiepiscopia Timișoarei, 2008, 186 pp.

7 Mitropolit Nicolae Corneanu, *Pe aripile cuvântului*, Editura Învierea, Timișoara, 2009, 259 pp.

8 Mitropolit Nicolae Corneanu, *Popasuri duhovnicești. De la Crăciun la Paști*, Editura Învierea, Timișoara, 2001, 321 pp.; Mitropolit Nicolae Corneanu, *Scrisori pastorale*, Editura Învierea, Timișoara, 2011, 123 pp.

9 A se vedea și studiul mai noi al preotului arădean Dragoș Teodor Terentie, intitulat *Teologia pastoralelor Mitropolitului dr. Nicolae Corneanu (I) și (II)*, apărut în două numere succesive ale revistei mitropolitane „Altarul Banatului”, anul XXXII (LXXI), nr. 4-6, aprilie-iunie 2022, pp. 64-87 și 7-9, iulie-septembrie 2022, pp. 72-92

influențeze până într-atâta încât părăsesc deprinderile vechi și devin oameni noi. Este vorba despre o renaștere întemeiată pe repetarea coborârii Fiului lui Dumnezeu din înaltul cerului, nu însă în peștera din Betleem, ci în sufletul creștinilor. Astfel venirea pe lume a lui Iisus nu mai este un eveniment petrecut odinioară, cu multe veacuri în urmă, ci unul trăit de fiecare credincios în parte, iar anul Întrupării Sale nu un punct pierdut în negura istoriei sfinte, ci momentul întipărit adânc în conștiința proprie de la care pornesc toți în strădania de a săvârși binele”¹⁰. Iată ce frumos se actualizează mereu, într-un prezent continuu Nașterea Domnului și motivul Întrupării Sale. Ceea ce trebuie să facem noi este să învingem firea noastră păcătoasă, „prin stărpirea urii din propriul suflet, prin alungarea neascultării, nesațului, destrămării morale, patimilor care rod trupul și întinează sufletul. Învingerea de sine este cea dintâi și cea mai mare biruință. Prin această învingere, noi facem pace cu semenii noștri și zidim acel văzduh de îngăduință, răbdare și unitatea duhului”¹¹.

Prin universul rugăciunilor Bisericii, cât și prin bogăția și complexitatea sensurilor și ideilor dogmatice, „în Biserică se dezvoltă sentimentul solidarității și comuniunii frățești între oameni, întărind convingerea că membrii unei parohii, ai unei Biserici formează o familie, un tot unitar ca membrele unui trup, la care, dacă un mădular se îmbolnăvește, tot trupul suferă și invers, dacă mădulele sunt sănătoase, tot trupul este bucuros. Biserica e locul în care Hristos Se aduce în tot timpul jertfă de bună mireasmă Tatălui și prin El și noi, prin faptul că în ea ne împărtășim de El. Cel ce a murit pentru noi toți a biruit moartea, pentru ca și membrii Bisericii, Trupul lui Hristos să-și moară lor, adică să-și omoare egoismul și să învingă prin acesta moartea sufletească. Curățiți ne unim cu sfinții, ne facem împreună locuitori cu ei, ai sfântului și cuviosului locaș al lui Hristos, căci Biserica modelează neîncetat sufletul și viața noastră după chipul lui Hristos”¹², în vederea mântuirii.

Ajungând la vârsta neputințelor trupești și amărăciunilor de tot felul, care i-au întunecat ultimii ani de viață, mitropolitul Nicolae Corneanu

¹⁰ *Teologia pastoralilor... (I)*, idem, p. 66

¹¹ *Ibidem*

¹² *Teologia pastoralilor... (II)*, idem, p. 88

nu va mai scrie nimic, excepție făcând pastoralele de Crăciun și de Paști, ultima fiind cea de Paști din anul 2014. A trecut la cele veșnice în toamna aceluiași an. La câteva luni după întronizarea sa, noul și actualul mitropolit al Banatului, Înaltpreasfințitul Părinte Ioan Selejan a avut excelenta idee de a reuni într-un volum în memoriam mărturii de la colaboratori și oameni care l-au cunoscut¹³.

Concluzionând, mitropolitul Nicolae Corneanu a fost un fin misiolog, un teolog adevărat la curent cu tot ceea ce se întâmplă în regiune, în țară și în lume. Primea zilnic presa locală și centrală și urmărea și știrile de la TV. În funcție de ceea ce i se părea interesant scria câte un articol, propunând mereu o viziune creștină asupra unui subiect sau altuia. Așa se face că a scris constant în perioada anilor 1990-2011 despre teme privind Biserica, lumea și societatea în care a trăit¹⁴.

A făcut aceasta din convingerea că lumea trebuie să afle mesajul Evangheliei, pentru a se converti la Hristos, pentru a afla Calea, Adevărul și Viața¹⁵.

13 Apărut sub îngrijirea subsemnatului, sub titlul: *In memoriam. Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului (1923-2014)*, (Editura Învierea, Timișoara, 2015, 220 pp.)

14 A se vedea și studiile noastre publicate pe această temă: Preot Marius Florescu, *Opera publicistică a unui ierarh*, „Rev. Vatra”, nr. 11-12 – 2008, Târgu Mureș, pp. 45-48; Preot dr. Marius Florescu, *Mitropolitul Nicolae Corneanu și problemele lumii contemporane*, „Ziarul Lumina”, Ediția de Banat, miercuri 15 octombrie 2014, nr. 236 (2937), anul V, p. 8; Preot drd. Marius Florescu, *Mitropolitul Nicolae al Banatului la 50 de ani de arhierie*, „Ziarul Lumina”, Ediție de Banat, sâmbătă 15 ianuarie 2011, nr. 11 (1815), anul II, p. 4; Marius Florescu, *IPS Mitropolit Nicolae al Banatului la 80 de ani*, „Vestitorul Ortodoxiei”, anul XV, nr. 324, 1 decembrie 2003, p. 5; Preot drd. Marius Florescu, *Jumătate de secol de vrednică păstorie*, „Ziarul Lumina”, Ediția de Banat, sâmbătă 3 martie 2002, nr. 52 (2158), anul III, p. 7; Preot lect. dr. Marius Florescu, „Trăiri și preocupări filocalice la Mitropolitul Nicolae Corneanu al Banatului și la Episcopul Ioan Mihălțan al Oradiei”, în Daniel Lemeni (coord.), *Isihasm și spiritualitate filocalică în teologia românească*, Editura Astra Museum, Sibiu, 2019, pp. 299-312;

15 *Înaltpreasfinția Sa Nicolae Corneanu, Arhiepiscop al Timișoarei și Mitropolit al Banatului, Membru de onoare al Academiei Române*, Editura Academiei Române, Editura Învierea, 2013, p. 9

SFÂNTA CRUCE – „SEMNUL FIULUI OMULUI”

Protopop dr. IOAN BUDE

Este îndeobște cunoscut faptul că există – și încă mai persistă – o străveche și falsă concepție, potrivit căreia Crucea era (și a rămas) cel mai de ocară instrument de tortură și de ucidere al antichității, pe care erau executați prin răstignire, atât sclavii dezertori sau răzvrățiți, cât și cei mai odioși criminali și răufăcători. Încă din epoca precreștină, această mentalitate s-a generalizat în toată lumea, devenind un normativ chiar și în istoria biblică a Vechiului Testament: „De se va găsi la cineva vinovăție vrednică de moarte și va fi omorât, spânzurat de copac ... , să-l îngropi tot în ziua aceea, căci blestemat este înaintea Domnului tot cel spânzurat pe lemn...” (*Deuteronom 21, 22-23*).

În baza acestei unice prevederi vechitestamentare și mai ales, a exageratelor și tendențioaselor ei interpretări, Crucea a „dobândit” nu numai stigmatul blestemului istoric, ci și jenantul calificativ idolatru, acela de „chip cioplit”. E dureros că la astfel de blasfemii împotriva Crucii, se pretează mulți preținși creștini, dar nu dintre cei din epoca biblică a veacului apostolic, ci chiar dintre cei din zilele noastre, care nu se sfiesc să condamne cu vehemență și nerușinare cinstirea ei, precum și a multor altor valori creștine.

Există, oare, vreun considerent logic, cât de mic – căci biblic nici vorbă de așa ceva – în temeiul căruia s-a creat și continuă să se mențină această ostilitate împotriva Crucii?

Cu certitudine, nu există nicio motivație de acest gen, nici în ea însăși și nici în structura ei, adică în verticala și orizontala ei, sau

în materialul din care sunt confecționate cele două brațe care se intersectează în alcătuirea ei.

Deci, „ocara” Crucii nu vine de la ea, sau din ea, ci din păcat, din întrebuințarea ei ca mijloc de pedepsire și de exterminare a celor osândiți să moară pe ea. Blamați, huliți, năpăstuiți pentru vinovății reale, sau uneori inventate, în cazul atâtor sclavi și oropsiți ai vieții, într-o lume extrem de crudă și de nedreaptă, doar Crucea, numai ea se mai identifica cu osândiții care vor muri pe ea, purtând astfel și ea ocară lor și devenind și ea, obiect al ocării și instrument al ororii¹. Dar nu pentru totdeauna, pentru că de fapt, Crucea e cu totul altceva!

Drept aceea, în cele ce urmează ne vom strădui să o înfățișăm așa cum era ea dinainte de zidirea lumii și așa cum este ea și în prezent: preexistentă, cu infinite valențe, cu o bogată simbolistică și mai ales vrednică, la modul absolut, de cea mai aleasă cinstire, pentru că este „Semnul” sau „Blazonul” personal al Fiului lui Dumnezeu, dar mai ales pentru că este Altarul jertfirii Sale!

Din clipa în care Iisus S-a răstignit pe ea, Crucea a devenit Altarul Lui de jertfă, primindu-și puterea tainică de la Sângele Lui, care curgând pe ea, a sfințit-o definitiv.

În Vechiul Testament, Dumnezeu i-a poruncit lui Moise cum să sfințească obiectele liturgice din Cortul Mărturie, între care și altarul pe care erau sacrificate animalele de jertfă: „Timp de șapte zile vei curăți jertfelnicul și îl vei sfinți, și va fi jertfelnicul o sfântă a sfintelor; tot cel ce se va atinge de jertfelnic se va sfinți!” (*Ieșirea 29, 37*).

Deci, dacă acel jertfelnic, pe care erau sacrificate animalele avea o asemenea putere sfințitoare, câtă sfințenie și putere mântuitoare are atunci Jertfelnicul, sau Altarul Noului Testament, adică Crucea pe care S-a sacrificat Însuși Fiul lui Dumnezeu Întrupat?

Cu toate acestea însă, Crucea nu e venerată în ea însăși și nu este idol, ci venerarea ei semnifică de fapt adorarea Celui răstignit pe ea pentru mântuirea lumii (cf. *Ioan 19, 17; Fapte 5, 30; 10, 39; Galateni 3, 13; I Petru 2, 24; ș.a.*).

În acest sens, comparându-și propria Răstignire cu „înălțarea”, de către Moise, a șarpelui de aramă în pustie (*Ioan 3, 14*), Hristos Domnul îi oferă Sfântului Ioan Hrisostom prilejul unui excelent

comentariu despre taina și puterea mântuitoare a Crucii. În „*Omilia despre șarpele lui Moise*” (în „*Oeuvres complètes*”, Ed. Bareille, vol. XI), Sfântul Ioan îl întreabă – retoric – pe Moise, de ce a pironit un șarpe pe lemn, tocmai el care a interzis chipurile cioplite, sau idolii?

Iar Moise ar fi răspuns: „... Dacă acum, eu fac să se toarne chipul unui șarpe, o fac pentru a preînchipui taina Crucii ...”. Și mai zice Sfântul Ioan: „Nu era oare din aramă acel șarpe? Și totuși, ce putere avea! Și cum putea totuși materia moartă să biruiască moartea? Desigur, numai pentru că ea reproducea chipul Crucii! Și atunci, să nu credem în însăși realitatea acestei Cruci, când ea avea o astfel de putere, fiind doar preînchipuită? Dar de ce s-a servit de chipul șarpelui pentru a prefigura taina Crucii? Fiindcă tocmai chipul șarpelui era taina Crucii! Deci, care este taina Crucii? Șarpele este poruncit de Dumnezeu! Și ce vrea să spună acest simbol?

Precum atunci șarpele de aramă, care nu mușcase și nu rănise pe nimeni, a fost spânzurat pe lemn, reprezentându-i pe șerpii care mușcau, tot așa și acum: precum toți oamenii sunt vinovați de păcat, Iisus, Care e lipsit total de păcat, suferă pentru toți.

Acolo, alții mușcau și altul era pus pe lemn. Aici alții au păcătuț, dar Cel fără de păcat e răstignit pe Cruce. Pentru care pricină e pus șarpele pe lemn? Pentru a vindeca mușcăturile celorlalți șerpî. Deci, altul este șarpele spânzurat pe lemn și alții, cei ale căror mușcături se vor tămădui. Tot așa și Hristos a fost răstignit pe Cruce, ca să pună capăt lucrării morții și demonilor!”

În fruntea tuturor textelor mesianice ale Vechiului Testament, stau celebrele cuvinte ale „Protoevangeliei” din *Facerea 3, 15*: „Dușmănie voi pune între tine și între femeie, între sămânța ta și sămânța ei; aceasta îți va zdrobi capul, iar tu îi vei înțepa călcâiul!”. „Dușmănia” dintre „sămânța” (urmașul) șarpelui care e diavolul și care i-a făcut pe protopărinții omenirii să cadă în păcatul neascultării și „sămânța” (Urmașul) femeii, se va încheia prin Cruce și Înviere, când Acesta, adică Hristos Domnul, îi va „zdrobi acelui capul”².

Inițial, semnul Crucii n-a apărut ca o aluzie la Patimile Domnului, ci ca o ilustrare a atotputerniciei și dumnezeirii Sale³, așa cum reiese și din *Facerea 4, 15*: „Și a pus Domnul Dumnezeu semn lui Cain, ca

tot cel care îl va întâlni să nu-l omoare”.

Cel în fața căruia și-a recunoscut Cain crima de fratricid, este Însuși Fiul lui Dumnezeu, singura Persoană din Sfânta Treime, Care atât în Vechiul, cât și în Noul Testament, deține cum am afirmat mai sus, un „semn” propriu specific, cu care El Se identifică cu bucurie din veac și până în veac și cu care îi pecetluiește atât pe cei mântuiți, cât și pe cei păstrați spre judecată și osândă. Acest unic Semn (Pecete sau Blazon) al Fiului lui Dumnezeu, nu poate fi decât Sfânta Cruce. Nimeni n-a cunoscut și nici nu cunoaște – ca în afară de Cruce – să mai existe vreun alt semn distinctiv al lui Hristos. Acesta este „Semnul” imprimat pe fruntea lui Cain, prin care Domnul îl păstrează pentru judecata de apoi, când „se va arăta pe cer Semnul Fiului Omului” (*Matei 24, 30*) și când „îngerii Săi vor culege din Împărăția Lui toate smintelile și pe cei cei fac fărădelegea și-i vor arunca pe ei în cuptorul cel de foc ...” (*Matei 13, 41-42*).

Noul Testament ne oferă dovezi incontestabile despre respectul profund pe care contemporanii lui Iisus îl manifestau față de Crucea Lui. Astfel, în textele evanghelice ale sinopticilor (*Matei 27, 32; Marcu 15, 21 și Luca 23, 26*) ni se relatează cum, pe drumul Golgotei, soldații „au silit pe un trecător care venea de la țarină, pe Simon Cirineul, tatăl lui Alexandru și al lui Ruf, ca să ducă Crucea Lui”, iar în *Evanghelia a IV-a (Ioan 19, 25)*, citim că „stăteau lângă Crucea lui Iisus Mama Lui și sora Mamei Lui, Maria lui Cleopa și Maria Magdalena”.

Așadar, toate cele patru Evanghelii denumesc „lemnul” pe care Sfântul Apostol Petru spune că Domnul Iisus „a purtat păcatele noastre în Trupul Său” (*II Petru 2, 24*), adică unealta răstignirii Sale, drept „Crucea lui Iisus”. Așa și Sfântul Apostol Pavel, în *I Corinteni 1, 17*, afirmă răspicat că el a fost trimis să binevestească, pentru „ca să nu rămână zadarnică Crucea lui Hristos”⁴. Iar motivul de bază al misiunii sale, îl constituie faptul că tocmai pe această Cruce, „Paștile nostru, Hristos S-a jertfit pentru noi” (*I Corinteni 5, 7b*). Momentul Jertfei de pe Cruce corespunde exact timpului când la templu se sacrificau mieii pascali ai Legii Vechi⁵, jertfe care de acum nici nu mai contează în comparație cu Jertfa de pe Golgota „... unde avea să se înfăptuiască pentru totdeauna împăcarea omului cu Dumnezeu”⁶.

Nu putem să nu observăm că în întreg Noul Testament nu găsim niciun loc în care Crucea să fie disprețuită în vreun fel, fie de către Iisus, fie de către Sfinții Săi Apostoli, fie de altcineva. Ba dimpotrivă, Domnul Însuși „... pentru bucuria pusă înainte-I a suferit Crucea, și n-a ținut seama de ocară ei ...” (*Evrei 12, 2*), ci „S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte și încă moarte de Cruce” (*Filipeni 2, 8*). Apare astfel foarte limpede legătura de nedesfăcut dintre smerenie și preamărire, existentă doar în Persoana și doar prin Crucea lui Hristos⁷. Datorită acestui fapt, Sfântul Apostol Pavel se considera perfect îndreptățit să afirme că unicul lui motiv de laudă în această viață, este Crucea Domnului nostru Iisus Hristos: „Iar mie să nu-mi fie a mă lauda decât numai în Crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită pentru mine și eu pentru lume” (*Galateni 6, 14*). În realitatea cea mai concretă, pe Cruce s-a împlinit cuvântul profetic al psalmistului: „Mila și adevărul s-au întâmpinat, dreptatea și pacea s-au sărutat!” (*Psalmul 84, 11*). Adică în actul Răstignirii se produce o divină sinteză de iubire: iubirea Tatălui care răstignește, iubirea Fiului, care Se răstignește și iubirea Duhului Sfânt, care triumfă în puterea de neînving a Crucii⁸. Categorie, numai o asemenea Cruce poate mântui⁹! Și numai o asemenea Cruce poate dăruia din nou, neamului omenesc, vrednicia dintru început a nemuririi¹⁰!

De aceea, Semnul Crucii și rostirea, la însemnarea cu ea, a formulei: „În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”, constituie, pe de o parte, cea mai simplă, mai practică și mai profundă mărturisire de credință a creștinului dreptmăritor, având și următoarea semnificație: însemnarea la frunte, Îl indică pe Tatăl ca început al tuturor existențelor, cea de la piept, pe Fiul Care este născut din Tatăl, iar cea prin linia făcută cu mâna de la umărul drept la cel stâng, pe Duhul Sfânt, Care unește în iubire pe Tatăl și pe Fiul¹¹. Pe de altă parte, această însemnare cu Sfânta Cruce reprezintă și un veritabil act de cult, în care e cuprinsă întreaga noastră Teologie. Deci Sfânta Cruce, ca „Semn al Fiului Omului” (*Matei 24, 30*), este prin excelență, pecetea vieții creștinești¹², iar Fiul Omului Însuși, prin tot ceea ce a fost și este El și prin tot ceea ce a înfăptuit și înfăptuiește El pentru toate neamurile pământului, este și El Însuși, nu numai „Marele Semn”, ci chiar „Ființa Semnului”, sau

mai exact, „Sursa tuturor Semnelor” călăuzitoare spre mântuirea cea prin Cruce și Înviere. Biblia mărturisește mereu că Sfânta Cruce, ca „Semn al Fiului Omului” este indiciul infailibil al absolutei trăiri, al absolutei iubiri, al absolutei slujiri, al absolutei puteri creatoare a lui Hristos, căci „în puterea Crucii și a Jertfei Lui”, stă toată tăria creației și a înnoirii ei¹³.

Tâlcuind în stilul său unic și fără pereche, profeticele cuvinte ale Domnului, „Soarele se va întuneca și luna nu va mai da lumina ei, iar stelele vor cădea din cer ... Atunci se va arăta pe cer Semnul Fiului Omului” (*Matei 24, 29-30*), Sfântul Ioan Gură de Aur face o extraordinară remarcă: „Vezi cât de mare este puterea Semnului Crucii? Crucea este mai strălucitoare și decât soarele și decât luna ... Și atunci, să nu te minunezi că Domnul vine purtând Crucea? După cum a făcut cu Toma, arătându-i semnul cuielei și rănila ... tot așa și atunci, Își va arăta rănila și Crucea ca dovezi ale adevărului morții și Învierii Sale!¹⁴”.

Într-adevăr, crucea este Semnul etern al Fiului Omului, sau, cum am mai spus, Semnul identității lui Hristos sau Semnul „Tainei lui Hristos”. Dar totodată ea mai este și Semnul și Criteriul permanentei noastre însoțiri cu Domnul și Mântuitorul nostru: „Oricine voiește să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea în fiecare zi și să-Mi urmeze mie” (*Luca 9, 23*). Purtând numele lui Hristos, creștinul se însemnează permanent cu Semnul Crucii, cu care de altfel este și „pecetluit” încă de la naștere și Botez, ca dovadă că încă de atunci el face parte din Biserica lui Hristos¹⁵.

Într-adevăr, pecetluirea lui în Biserică cu acest semn, începe din a opta zi de viață, când în Legea Veche li se aplica pruncilor tăierea împrejur (*Facerea 17, 10-14*). Acum, preotul binecuvintează pruncul în chipul Crucii, rostind asupra lui următoarele cuvinte: „Să se însemneze, Doamne, lumina feței Tale peste robul Tău acesta (N) și să se însemneze Crucea Unuia-Născut Fiului Tău în inima și în cugetul lui!” Și așa, începând de acum „însemnarea” sau „pecetluirea” cu Sfânta Cruce, se tot înfăptuiește din zori și până-n noapte pe chipul și în cugetul creștinului, în toate împrejurările vieții lui, în mod neîntrerupt, din vechime și până astăzi, cum mărturisea și marele

apologet Tertulian (*P.L., II, col. 99*): „Înainte și în timpul treburilor, ieșind și intrând, îmbrăcându-ne, înainte de somn, în toate lucrările noastre, la fiecare pas și la fiecare faptă, noi ne însemnăm cu Semnul Sfintei Cruci”.

Tot așa, preotul îi binecuvintează pe credincioși în chipul Crucii, atât în biserică, precum și în afara ei. Cu Sfânta Cruce începe și se oficiază Sfânta Liturghie, Tainele și orice slujbă, se sfințesc prinoasele, apa, casele, holdele și toată zidirea. Și tot Crucea stă pe altar – ea însăși fiind Altar – precum și pe turelele bisericilor, cele mai multe dintre ele, chiar fiind zidite în forma ei. Crucea se aplică pe sfintele vase, pe odăjdii, pe cărțile de cult, stă la răspântii de drumuri și căpătâiul celor adormiți – ca nădejde a învierii și a vieții veșnice. Ea cuprinde astfel întreg universul vieții noastre, pentru că este „Semnul Omului Universal”¹⁶, Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, și al Fecioarei din Nazaret, în Care crezând, vom „avea viață în numele Lui” (*Ioan 20, 31*).

NOTE

1. Pr. Prof. Dr. Constantin Galeriu, Înțelesurile Sfintei Cruci, în Rev. „Ortodoxia”, nr. 2/1982, p. 187-188;
2. M. J. Lagrange, *Revue biblique*, 1897, p. 336; E. König, *Die messianischen Weissagungen*, p. 84;
3. Jean Daniélou, *Simbolurile creștine primitive*, trad. rom. de Anca Opric și Eugenia Arjoca Ieremia, Editura Amacord, Timișoara, 1998, p. 128;
4. Pr. Prof. Constantin Galeriu, Învățătura creștină despre Sfânta Cruce și cinstirea ei, în Rev. „Ortodoxia”, nr. 3/1978, p. 502;
5. Dr. Vasile Gheorghiu, *Sfânta Evanghelie după Matei cu comentariu*, Cernăuți, 1926, p. 734;
6. Pr. Olimp N. Căciulă, *Sfânta Euharistie ca jertfă*, Atena, 1932, p. 15;
7. Pr. Prof. Dr. Constantin Galeriu, *art. cit.*, p. 503;
8. Cf. Mitrop. Filaret, *Oraisons funèbres et discours*, trad. rom. de A. Sturdza, Paris, 1949, p. 154;
9. Pr. Prof. Dr. Constantin Galeriu, *art. cit.*, p. 498;
10. Sf. Ioan Hrisostom, *Cuvântări la praznice împărătești*, trad. rom.

de Pr. D. Fecioru, București, 1942, p. 134;

11. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Sfânta Cruce ca mijloc de sfințire și de binecuvântare și ca prilej de închinare*, în Rev. „Ortodoxia”, nr. 2/1982, p. 174-175;

12. Pr. Prof. Dr. Constantin Galeriu, *art. cit.*, p. 181;

13. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Crucea și înnoirea creațiunii în învățătura ortodoxă*, în Rev. „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, nr. 7-8/1976, p. 477;

14. Sf. Ioan Hrisostom, *Cuvântări la praznice împărătești*, trad. de Pr. D. Fecioru, București, 1942, p. 132-134;

15. Pr. Prof. Dr. Constantin Galeriu, *art. cit.*, p. 192;

16. *Ibidem*.

ÎNSEMĂRI

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....